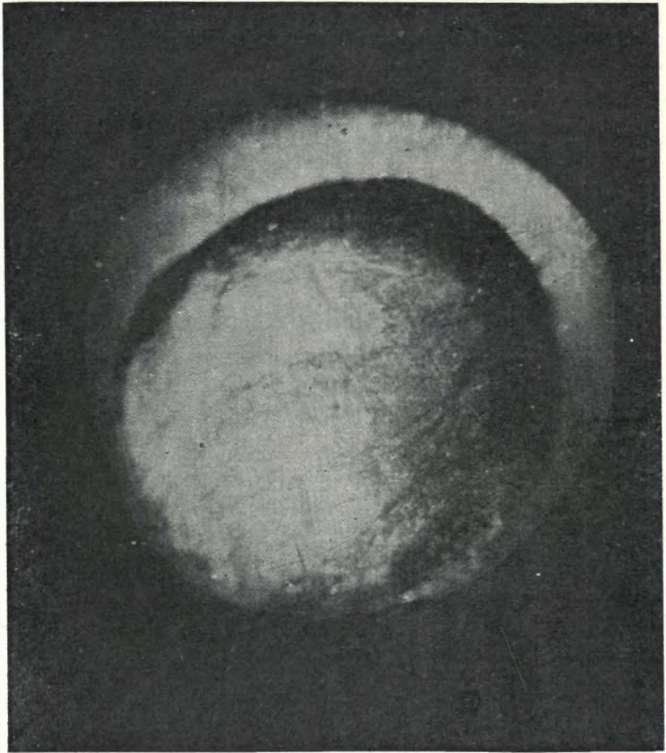

ΕΛΕΥΘΕΡΟ

ΔΙΜΗΝΟΝ ΕΠΙΣΤΗ-
ΜΟΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟ-
ΔΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΗΜΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΩΝ ΕΛ-
ΛΗΝΙΔΩΝ ΜΑΙΩΝ

*Ἀνάπτυξις ἀνθρώπινου ἐμβρύου in vitro.
Σχηματισμὸς ἐμβρυϊκοῦ δίσκου κατὰ τὴν δευτέραν ἐβδομάδα
(Καθηγητῆς Petrucci).*

24

ΤΕΥΧΟΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, Α. ΚΥΡΙΑΚΗΣ, Γ. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΑΤΡΙΝΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΣ ΜΑΙΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ "ΑΣΥΛΟΝ ΑΝΙΑΤΩΝ,,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Χ. ΚΑΣΔΑΓΛΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ : ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ, ΕΤΗΣΙΑ ΔΡΧ. 70, ΕΞΑΜΗΝΟΣ ΔΡΧ. 40, ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛ. 5. ΤΟ ΦΥΛΛΟΝ ΔΡΧ. 12
ΕΤΟΣ Δ', ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 24 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1961

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Π. Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ, 'Η κατάργησις τῆς Μαιευτικῆς	Σελ. 1
ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ, Προηγηθεῖσα καισαρική τομή	» 5
ΑΝΔΡΕΑ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ, 'Η προστασία τοῦ βρέφους [10]	» 9
Δρος Γ. Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ, 'Η κατὰ τὴν νεογνικὴν περίοδον διάγνωσις τῆς ὀλιγοφρενίας [1]	» 14
'Ερωτήσεις-'Απαντήσεις	» 16
STANLEY BYRON, 'Η 16η 'Οκτωβρίου 1846 ὑπῆρξε μία μεγάλη ἡμέρα διὰ τὸν κόσμον	» 17
Μία συσκευή ψυχικῆς τονώσεως	» 19
Π. ΑΜΠΛΙΑΝΙΤΗ, Ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ὑγιεινὴ τοῦ παιδιοῦ: Αἰ- δώς, ἀξιώσεις	» 20
ΕΛΕΝΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΑΚΗ, 'Εκπαίδευσις 'Αδελφῶν Νοσοκόμων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ παιδιοῦ ἐν ὑγείᾳ καὶ ἀσθενείᾳ	» 21
'Επείγουσα Διαταγὴ τοῦ 'Υπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας	» 28
ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Τὸ 'Ημερολόγιον μιᾶς Μητέ- ρας [10]	» 29
'Απὸ τὸν Κόσμον μας	» 32
"Ἐνα γράμμα διὰ τὴν «'Ελευθῶ»	» 33

ΟΡΜΟΝΙΚΑ & ΒΙΤΑΜΙΝΟΥΧΑ ΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΑΝ

E - VITA (VITAMIN - E)
Capsules
30x30 mg. - 20x50 mg.
Χονδ. 19.45 Χονδ. 23.65
Λιαν. 25.85 Λιαν. 31.45

E - VITA (VITAMIN - E)
amps.
6x50 mg. - 6x100 mg. - 3x200 mg.
Χονδ. 17.00 Χονδ. 26.05 Χονδ. 22.10
Λιαν. 22.60 Λιαν. 34.65 Λιαν. 29.40

ESTRO - PROL amps.
συνδυασμός
Estradiol Progesterone
Κυτία 3x1 cc Χονδ. 25.50
Λιαν. 33.90

CORLUVITE amps.
(Progesterone)
3x5 mg. - 3x10 mg. - 3x25 mg.
Χονδ. 8.50 Χονδ. 11.90 Χονδ. 15.90
Λιαν. 11.30 Λιαν. 15.80 Λιαν. 21.15

ESTROVITE amps
(Estradiol)
3x10.000 I. U. - 3x50.000 I. U.
Χονδ. 8.50 Χονδ. 15.30
Λιαν. 11.30 Λιαν. 20.35

NEO - ANDROVITE amps
(Testosterone Prop.)
3x25 mg. - 3x50 mg. - 3x100 mg.
Χονδ. 23.80 Χονδ. 44.20 Χονδ. 55.70
Λιαν. 31.65 Λιαν. 58.80 Λιαν. 74.05

ΓΕΝ. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΑΦΟΙ ΚΟΛΟΚΥΘΑ Ο.Ε. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 52
ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ: 524.610

Διά τήν φυσιολογικήν ανάπτυξιν
βρεφῶν καί παιδιῶν

VI-DAYLIN

Abbott

ΥΠΟ ΜΟΡΦΗΝ ΣΙΡΟΠΙΟΥ

*Εκαστον κοιλίριον γλυκοῦ (5 κ.έ.) περιέχει:

Vitamin A	3000 units (0.9 mg)
Vitamin D	800 units (20 mcg)
Thiamine Hydrochloride	1.5 mg
Riboflavin	1.2 mg
Ascorbic Acid	40 mg
Vitamin B ₁₂	3 mcg
Nicotinamide	10 mg
Pyridoxine Hydrochloride	0.5 mg

ΕΥΓΕΥΣΤΟΝ
ΕΥΛΗΠΤΟΝ
ΣΤΑΘΕΡΟΝ

ὁσμή καί γεῦσις
εὐχάριστος

ΥΠΟ ΜΟΡΦΗΝ ΣΤΑΓΟΝΩΝ

24 σταγόνες (0,6 κ.έ.) περιέχουν :

Vitamin A	5000 units
Vitamin D	1000 units
Thiamine Hydrochloride	1.5 mg
Riboflavin	1.2 mg
Ascorbic Acid	50 mg
Nicotinamide	10 mg
Pyridoxine Hydrochloride	0.5 mg

ABBOTT LABORATORIES C.A.
PHARMACEUTICAL AND CHEMICAL PRODUCTS
39, ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 35-741

ΕΛΕΥΘΕΡ

Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ

Ἰπὸ

Π. Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ἐκτάκτου Καθηγητοῦ

Διευθυντοῦ Β' Μαιευτικῆς Κλινικῆς
Μαιευτηρίου «Μαρίκα Ἡλιάδης»

Ὅταν ὁ Aldous Huxley ἐφαντάζετο εἰς τὸν «Γενναῖον Καινούργιον Κόσμον» του τὴν παραγωγὴν ἀνθρώπων μέσα σὲ Ἐργαστήρια, κανεῖς δὲν θὰ πίστευε ὅτι οὐτε σὲ τριάντα χρόνια θὰ ἄρχιζε νὰ παίρνη σάρκα καὶ ὀστέα—κατὰ κυριολεξίαν—ἡ φαντασίωσις τοῦ Ἄγγλου διανοητικοῦ. Ἐν τούτοις, πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἀνεγράφη πρῶτον εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ δεύτερον ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ ἐπίσημα περιοδικὰ τὸ κατόρθωμα τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Μολόνας, τῆς Ἰταλίας, Daniele Petrucci, νὰ καλλιεργήσῃ πειραματικῶς γονιμοποιηθὲν ἀνθρώπινον ὠάριον μέχρι συμπληρώσεως καὶ τοῦ δευτέρου μηνὸς τῆς διαπλάσεώς του.

Τὸ ἐπίσημως ἀναγνωρισθὲν κατόρθωμα αὐτὸ τοῦ Ἰταλοῦ ἐπιστήμονος εἶναι πράγματι καταπληκτικὸν καὶ ἀνοίγει εὐρυτάτους ὀρίζοντας ὄχι μόνον εἰς τὴν Πειραματικὴν Ἐμβρυολογίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Βιολογίαν καὶ Κοινωνιολογίαν τοῦ ἀνθρώπου, μὲ εἰδικὴν ἐπίπτωσιν εἰς τὴν Μαιευτικὴν.

Ἄλλ' ἄς ἐξιστορήσωμεν πρωτίστως τὰ πραγματικὰ γεγονότα.

Ἀπὸ τοῦ 1880, ὅποτε τὸ πρῶτον ὁ Schenk ἐπεχείρησε νὰ καλλιεργήσῃ γονιμοποιηθέντα ὠάρια κονίκλων καὶ ἰνδοχοίρων, μόνον τρεῖς ἐρευνηταί, οἱ Rook, Shettly καὶ Petron, ἡσχολήθησαν, τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη, μὲ τὴν παρακολούθησιν τῆς ἀναπτύξεως in vitro γονιμοποιηθέντων ὠαρίων ἀνθρώπων. Καὶ ἐκεῖ-

νοι, ὅμως, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ προαγάγουν τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν πέραν ὀλίγων ἡμερῶν, συγκεκριμένως μέχρι τοῦ σταδίου τοῦ μοριδίου. Ὁ Καθηγητὴς Petrucci ὑπῆρξε τυχερώτερος τῶν ἀνωτέρω, ἐχρειάσθη ὅμως νὰ καταβάλῃ πολὺ περισσοτέρους κόπους καὶ μέσα. Τὰ πειράματά του, εἰς γενικὰς γραμμάς, ἔχουν ὡς ἑξῆς.

Τὰ ὠάρια παρελαμβάνοντο εἴτε ἀπὸ ἐξαιρεθείσας κατὰ λαπαροτομίας ὠοθήκας, εἴτε ἀπὸ τοὺς ὠαγωγούς. Τὰ σπερματοζωάρια παρελαμβάνοντο ἀπὸ τὴν ἐπιιδυμίδα, διὰ παρακεντήσεως, εἴτε ἀπὸ ἐκσπερμάτισμα. Ἡ συνένωσις τῶν δύο γεννητικῶν κυττάρων ἐπετυγχάνετο ὑπὸ συνθήκας ὅσον τὸ δυνατὸν ὁμοιωτέρας πρὸς τὰς φυσιολογικάς. Τὸ βιολογικὸν περιβάλλον, ἡ βιολογικὴ «κοίτη» εἰς τὴν ὁποίαν θ' ἀνεπτύσσετο τὸ γονιμοποιηθὲν ὠάριον, ἀντεπροσωπεύετο ἀπὸ πολύπλοκον συσκευὴν ἐκ μεταλλίνων καὶ πλαστικῶν στοιχείων. Εἰς αὐτὴν διωχετεύετο κατὰ σταγόνας πλάσμα ληφθὲν ἀπὸ αἷμα γυναικὸς εὐρισκομένης εἰς τὴν ἀρχὴν ἐντελῶς τῆς ἐγκυμοσύνης. Ἡ κατὰ σταγόνας ροὴ τοῦ πλάσματος ἀπεμιμεῖτο τὴν ρυθμικὴν μικρὰν πίεσιν, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ τὸ αἷμα ἐντὸς τῶν τριχοειδῶν ὑπὸ κατὰ φύσιν ὄρους. Μικροφωνικὸς συμπυκνωτὴς καὶ εἰδικὸν μανόμετρον ἐμέτρων τὰς σχετικὰς πιέσεις, δυναμικὴν καὶ στατικὰν. Ἐτεροὶ παράγοντες, ὅπως θερμοκρασία, πίεσις, γλιότης, ὁρμονικὰ καὶ πρωτεϊνικὰ συστατικὰ

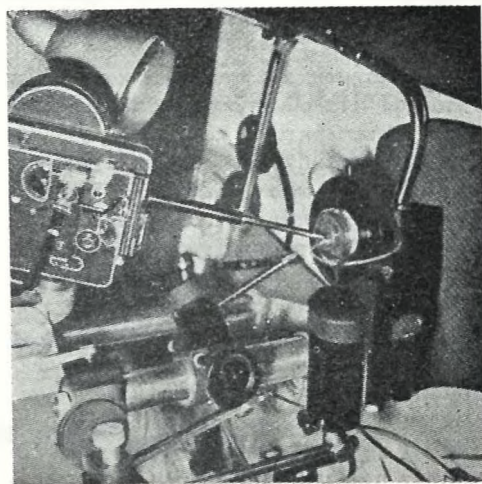
τοῦ ὑγροῦ μέσου καλλιιεργείας (πλάσμα-τος), εὐόισκοντο ὑπὸ διαρκῆ ἔλεγχον. Ἐπίσης, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν αἱ ἀντιγονικαὶ ιδιότητες τοῦ ὑπὸ διάπλασιν ἐμβρίου, ὅπως καὶ ἡ ἔλλειψις εἰδικῶν συνθηκῶν, σχετικῶν μὲ τὴν αἱματικὴν καὶ λεμφικὴν κυκλοφορίαν καὶ τὰς νευρικὰς καὶ μηχανικὰς συναφείας. Τὸ γονιμοποιηθὲν φάριον ἐτοποθετεῖτο μεταξὺ δύο δίσκων ἐκ δέρματος δορκάδος λεπτοτάτου, δυναμένου νὰ παραστήσῃ τὴν θέσιν ἐμφωλεασμοῦ τοῦ φαρίου εἰς τὸ γνήσιον ἐνδομήτριον.

Μετὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ φαρίου, ὅπως ἐλαμβάνετο ἀπὸ τὸ φουλάκιον, εἰς τὴν ὡς ἄνω κοίτην, τοῦτο ἐπλύνετο μὲ φυσιολογικὸν ὄρρον περιέγοντα ὑαλουρονιδάσιν, κατόπιν δὲ ἐναπετίθεντο εἰς τὴν κοίτην τὰ σπερματοζωάρια. Ἡ γονιμοποίησις ἐλάμβανε χώραν ὡς εἶναι ἤδη γνωστὸν ἀπὸ τὰς κλασσικὰς παρατηρήσεις τῶν ἐμβρυολόγων. Μετὰ τὴν συνένωσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ σπερματοζωαρίου πρὸς τὸν πυρῆνα τοῦ φαρίου, ἤρχιζεν ἡ κατάτμησις τοῦ ζυγώτου. Κατὰ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἀπὸ τῆς γονιμοποιήσεως ἐβδομάδος συνέβαινε ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ σταδίου τοῦ μοριδίου πρὸς τὸ στάδιον τοῦ βλαστιδίου. Τὸ βλαστίδιον ἦτο ἐμφανὲς ὅτι συνίστατο ἀπὸ τὴν ἐμβρυοβλάστην καὶ τὴν τροφοβλάστην. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ βλαστικὸν κυστίδιον δημιουργεῖ προβολὰς κυττάρων, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς καταβολὰς τῶν λαχνῶν τοῦ πλακοῦντος. Κατὰ τὸ τέλος τῆς δευτέρας ἐβδομάδος ἐσχηματίζετο ὁ ἐμβρυϊκὸς δίσκος, εἰς ἓν σημεῖον τοῦ ὁποίου διεκρίνετο ἡ πρώτη καταβολὴ τοῦ αἰμοφόρου συστήματος. Ἐντὸς τοῦ ἐμβρυϊκοῦ δίσκου, κατὰ τὴν 20ὴν ἡμέραν, παρετηροῦντο αἱ καταβολαὶ τοῦ νευρικοῦ σωλήνος, τοῦ ἐντέρου καὶ τοῦ ἐγκασίου διαφράγματος. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης ἐβδομάδος ἤρχιζεν ὁ σχηματισμὸς τῶν σωματιῶν, εἰς τὸ ὅψιμον δὲ στάδιον τούτου παρετηροῦντο σαφῶς τὸ στομάδιον, τὸ ἀορτικὸν τόξον, ἡ θωρακικὴ ἄοστή, ἡ περικαρδιακὴ κοιλότης καὶ τὸ ἐγκάρσιον διάφραγμα. Μὲ τὴν αὐτὴν τεχνικὴν καὶ λεπτομερῆ παοατήρησιν κατέστη δυνατὴ ἡ παρακολούθησις τῆς διαπλάσεως τοῦ ἀνθρω-

πίνου ἐμβρίου εἰς ἐξωσωματικὴν καλλιέργειαν καθ' ὅλα τὰ στάδια του μέχρι καὶ τῆς 58ης ἡμέρας, μεθ' ἣν, διὰ λόγους τεχνικοὺς καὶ ἄλλους, ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς του, ὁ Καθηγητῆς Petrucci διέκοψε τὰ πειράματά του.

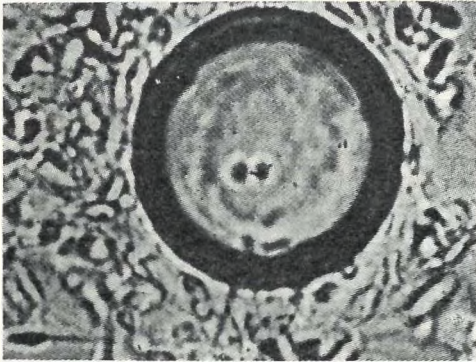
Εἶναι φανερὸν πόσῃ σημασίαν ἔχουν τὰ πειράματα αὐτά. Ἐμπλέκονται εἰς τὰς συνεπειὰς των: ἡ Περιγραφικὴ καὶ Δυναμικὴ Ἐμβρυολογία, καθ' ἣ μῆτρον γίνεται δυνατὴ ἡ λεπτολόγος παρακολούθησις τῶν σταδίων τῆς Μορφογενέσεως· ἡ Χημικὴ καὶ Φυσιολογικὴ Ἐμβρυολογία, ἀφοῦ θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ τροποποιήσις κατὰ βούλησιν τῆς ἐμβρυϊκῆς διαπλάσεως διὰ τῆς παρεμβολῆς ὄρων τοῦ περιβάλλοντος· ἡ Γενετικὴ, διότι θὰ γίνῃ προσφορωτέρα ἡ μελέτη τῆς χρωματοσωματικῆς δράσεως· ἡ Παθολογικὴ Μορφογένεσις καὶ Τερατολογία, ἐφ' ὅσον θὰ ἐξομαλυνθῇ ἡ παρακολούθησις τῆς σχέσεως ὠρισμένων παραγόντων πρὸς τὰς ἐκτροπὰς τῆς διαπλάσεως τοῦ ἐμβρίου, ἡ Ἐμβρυϊατρικὴ καὶ ἀκόμη ἡ Ἐξελιξεολογία, διὰ τῆς διαγραφομένης δυνατότητος ἐπιδράσεως ὄρων τοῦ περιβάλλοντος πρὸς ἀνοδικωτέραν διαβάθμισιν τοῦ ὑπὸ ἀνάπτυξιν ὄντος.

Ἐπὶ πλέον, ὅμως, τῶν ἀνωτέρω ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρξουν καὶ ἄλλαι συνέπειαι τῶν ἐπι-

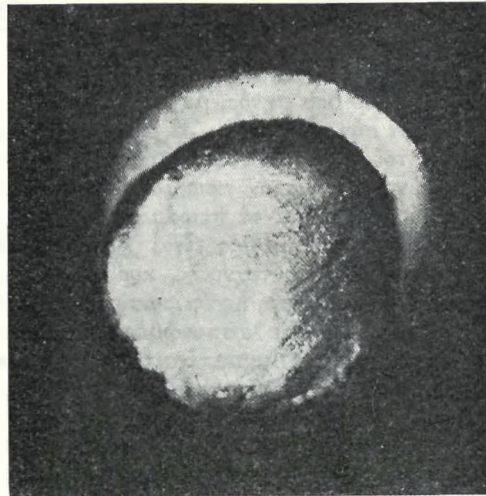

*Ἡ συσκευή τῆς ἀναπτύξεως ἀνθρωπίνου ἐμβρίου *in vitro* (Καθηγητῆς Petrucci).

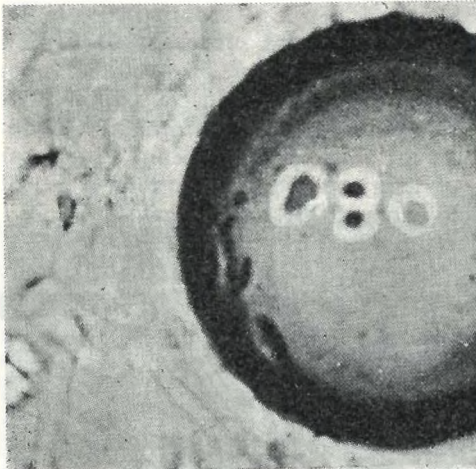
ἈΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΕΜΒΡΥΟΥ IN VITRO
(ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ PETRUCCI)

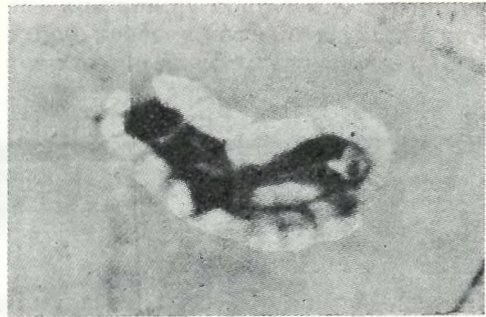
Ἐναρξίς τῆς κατατμήσεως τοῦ ζυγώτου.

Σχηματισμός τοῦ ἐμβρυϊκοῦ δίσκου
κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα.

Τελείωσις τῆς πρώτης κατατμήσεως τοῦ ζυγώτου.

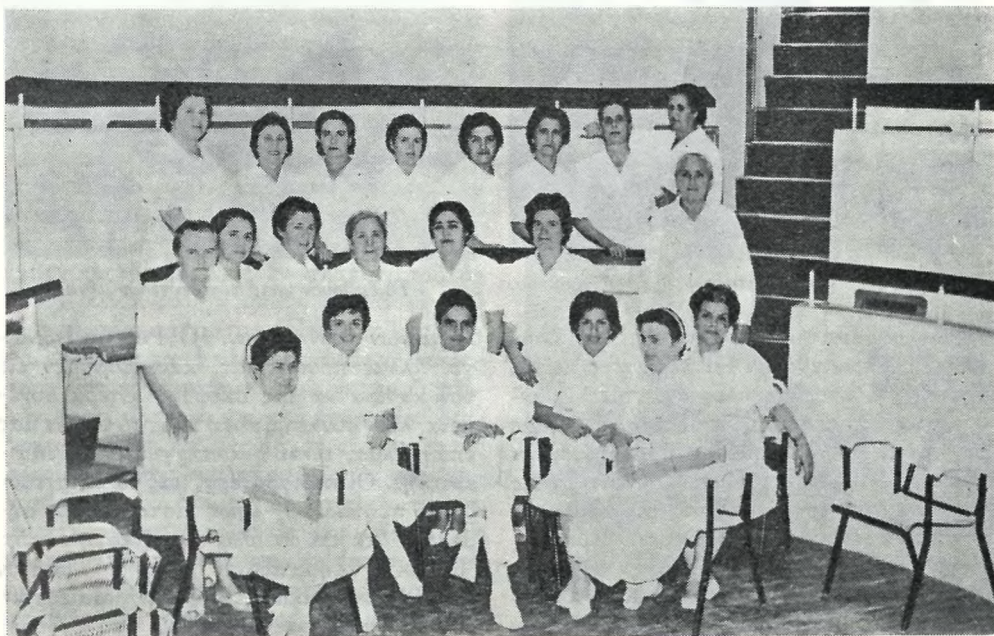
Τὸ ἔμβρυον κατὰ τὸν δεύτερον μῆνα.

τυχῶν πειραμάτων τοῦ Petrucci, ἐφ' ὅσον ταῦτα θὰ προαχθῶσιν ἔτι περαιτέρω μέχρι τῆς δυνατότητος πλήρους ἀναπτύξεως ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ ὑπὸ ἐργαστηριακῆς συνθήκας, δηλαδή ἀσχέτως πρὸς μητρικὴν «κοίτην». Μία τῶν τοιούτων συνεπειῶν εἰς τὸ ἀπώτερον, ἔστω, μέλλον, ἀλλ' ἀσφαλῆστατα, θὰ εἶναι ἡ παρεμβολὴ τοῦ Κράτους εἰς τὴν ποσοτικὴν καὶ ποιοτικὴν ρυθμισιν τῶν ἀτόμων πού θ' ἀποτελέσουν τὸν πληθυσμὸν του. Ὁ Πλάτων ὠνειρεύθη εἰς τὴν «Πολιτείαν» του τὴν διευθυνομένην ἀναπαραγωγὴν τῶν ἀτόμων τῆς, ἀλλ' ἐξ ἐπι-

λεγμένων γεννητόρων. Ὁ Petrucci ἀνοίγει ἄλλας προοπτικὰς, καὶ ἀφήνομεν εἰς τὸν καθένα νὰ τὰς σχεφθῆ. Ἐτέρα συνέπεια, λίαν συναφῆς αὕτη πρὸς τὸ ἰδικόν μας ἐπάγγελμα, εἶναι ἡ κατάργησις τῆς Μαιευτικῆς. Οἱ περισσότεροί μας θὰ ἐπίστευον μέχρι πρὸ ὀλίγου—ἴσως πιστεύουν καὶ σήμερον—ὅτι καὶ ἂν ὄλαι αἱ εἰδικότητες τῆς Ἰατρικῆς ἐξηφανίζοντο βαθμηδὸν ὡς ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν προόδων, ἡ Μαιευτικὴ δὲν θὰ ἔπαυε νὰ ὑφίσταται, ὑπὸ βελτιωμένην ἴσως ὀργάνωσιν, ἀλλὰ βασικῶς ὁμοίᾳ πρὸς τὴν ἔκπαλαι ἀσκουμένην. Λοι-

πόν: ὁ Καθηγητὴς Petrucci μᾶς καταργεῖ! Ἐφθασε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρωπίνου ἔμβρύου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου μηνός. Εἰς τὴν θερμοκοιτίδα, μὲ ὀξύγονον, αἷμα, ἀντιβιοτικά, ὁρμόνας, ἐπιζοῦν ἤδη νεογνά τοῦ θου μηνός, μὲ ποσοστὸν αὐξανόμενον σὺν τῷ χρόνῳ. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ ἔμβρύου τοῦ Petrucci καὶ τῶν ἐπιζώντων σήμερον πρωίμων εἶναι περίπου 4 μῆνες. Καὶ τὰ πειράματα τοῦ Ἰταλοῦ Καθηγητοῦ μόλις εἶναι χθεσινά. Μὲ τὴν πρόοδον τῆς τεχνικῆς, κυρίως, πόσον χρόνον θ' ἀπαιτήσῃ ἡ γεφύρωσις αὐτῆς τῆς ἀποστάσεως; Μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὁ Καθηγητὴς τῆς Bologna ἐστὶ ἀμὰ τῆ σὲ τὰ πειράματά του ὑποχρεωθείς ὑπὸ παρα-

γόντων X—δὲν ἔφθασε εἰς τεχνικὸν ἀπροχώρητον. Αὐριοι, ἀνεπηρέαστοι Σκανδιναβοί, Ἴνδοι ἢ Νοτιοαφρικανοὶ βιολόγοι θὰ ἀποτολήσουσιν περαιτέρω προέλασιν. Τὸ χάσμα θὰ γεφυρωθῇ. Ἡ ὥρα τῶν Ἐργοστασίων Παραγωγῆς Ἀνθρώπων θὰ ἔχη σημάνει. Χαίρετε, Μαιευτῆρες! Ἴσως νὰ σπεύσωμεν τότε νὰ ἀλλάξωμεν εἰδικότητα, ὅπως οἱ Ἀφροδισιολόγοι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πενικιλίνης. Ἴσως χρειασθῇ νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν εἰδικότητα τοῦ Συμβούλου τῆς Ματαιωθείσης Μητρότητος ἢ τῆς Νέας Οἰκογενείας ἢ κάποιαν ἄλλην σχετικὴν τοιαύτην. Ἀλλὰ σὲ λίγο θὰ ἔχωμεν περάσει εἰς τὴν Ἱστορίαν ὡς παραστᾶται τῆς τικτοῦσης γυναικός.

Ὁμάς Μαιῶν αἰτινες μετεξεπαιδεύθησαν εἰς τὸ Μαιευτήριον «Ἀλεξάνδρα», φωτογραφούμεναι μετὰ τοῦ Ἐπιμελητοῦ κ. Ἀραβαντινοῦ καὶ Προισταμένων τοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα».

ΠΡΟΗΓΗΘΕΙΣΑ ΚΑΙΣΑΡΙΚΗ ΤΟΜΗ

Υπό

ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ

(Μαιευτηρίου «'Αλεξάνδρα»)

Τὸ θέμα τῆς προηγηθείσης καισαρικής τομῆς σήμερον, λόγω τῆς εὐρύνσεως τῶν ἐνδείξεων τῆς πρώτης καισαρικής τομῆς καὶ τῆς ἀξήσεως, ὡς ἐκ τούτου, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καισαρικῶν τομῶν, ἔχει καταστή λίαν ἐπίκαιρον.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὡς γνωστόν, προσετέθησαν καὶ νέαι ἐνδείξεις καισαρικής τομῆς, ὡς ἡ ἀδράνεια, ἡ ἰσχυακὴ προβολή (πρωτοτόκος), ἡ παράτασις κυήσεως, ἡ ἀλλοίωσις τῶν παλμῶν τοῦ ἐμβρύου, ἡ πρόπτωσις ὀμφαλίδος κτλ.

Εἰς τὸ Μαιευτήριον «'Αλεξάνδρα» ἐπὶ 32.929 τοκετῶν ἐγένοντο 1.908 καισαρικαὶ τομαί, ἤτοι ἡ συχνότης τῆς καισαρικής τομῆς ἀνῆλθεν εἰς 5,8%. Ἐκ τῶν 1.908 καισαρικῶν τομῶν, εἰς 338, ἤτοι εἰς ποσοστὸν 17,7%, ἐπανελήφθη ἡ καισαρική τομὴ λόγω τῆς προηγηθείσης τοιαύτης.

Ἐὰν κατατάξωμεν κατὰ σειρὰν συχνότητος τὰς ἐνδείξεις τῆς καισαρικής τομῆς, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν ἐμφανίζει ἡ δυσαναλογία (29,8%), ἀκολουθεῖ δὲ ἡ προηγηθεῖσα καισαρική τομὴ (17,7%). Ἐκ τῶν ὡς ἄνω προκύπτει ἡ σπουδαιότης ἡ ὁποία ἀποδίδεται εἰς τὴν προηγηθεῖσαν καισαρικήν τομήν, ἐν σχέσει πρὸς μελλοντικὴν κύησιν καὶ ἰδίᾳ τοκετόν.

Τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ἐν τῇ καθ' ἡμέραν πράξει τόσοσιν ὁ ἰατρὸς ὅσον καὶ ἡ μαῖα εἶναι ποικίλα καὶ πολυπλοκα, σχετιζόμενα μὲ τὴν ἀνθεκτικότητα τῆς οὐλῆς τῆς μήτρας. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐπομένου τοκετοῦ ἐπὶ προηγηθείσης καισαρικής τομῆς, ἐὰν ἡ ἐπίτοκος ἀφεθῇ

ἀνευ βοηθείας, ἔχει δύο πιθανότητας: εἴτε τὴν αὐτόματον ἀποπεράτωσιν τοῦ τοκετοῦ διὰ τῆς κολπικῆς ὁδοῦ, εἴτε τὴν ρῆξιν τῆς μήτρας καὶ τὸν θάνατον τῆς ἐπιτόκου. Ὡς ἐκ τούτου, καθίσταται προφανὴς ἡ κολοσσιαία σημασία τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀνθεκτικότητος τῆς οὐλῆς τῆς μήτρας. Εἶναι περιττόν, βεβαίως, νὰ τονισθῇ ὅτι, ἀν ὑπάρχη μαιευτικὴ ἐπιπλοκὴ ἄσχετος πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν καισαρικήν τομήν, π.χ. ἐγκάρσιον σχῆμα, προδρομικὸς πλακοῦς κτλ., ἡ καισαρική τομὴ δέον ὀπως ἐπαναληφθῇ, λόγω τῆς ἀνωτέρω ἐπιπλοκῆς.

Ἡ ἀνθεκτικότης τῆς μητρικῆς οὐλῆς ἐξαρτᾶται ἀπὸ σειρὰν παραγόντων, οἱ σπουδαιότεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ κάτωθι:

α) Ἡ ἐνδείξις τῆς προηγηθείσης καισαρικής τομῆς. Ἐὰν ἡ ἐνδείξις ἦτο δυσαναλογία, εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι θὰ ἐπαναληφθῇ ἡ καισαρική τομὴ. Εἰς μελέτην γενομένην ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Ν. Λούρου καὶ τῶν συνεργατῶν του Π. Γάβαρη καὶ Ν. Μπαρροῦ,¹ ἐμφαίνεται ὅτι εἰς ποσοστὸν 79,4% ἐπανελήφθη ἡ καισαρική τομὴ καὶ εἰς ποσοστὸν 15,1% ἔλαβε χώραν ρῆξις μήτρας, ὥστε, συνολικῶς, εἰς ποσοστὸν 94,6% ὁ τοκετὸς ἀπεπερατώθη διὰ λαπαροτομίας, καὶ μόνον εἰς ποσοστὸν

1. Λούρου Ν., Γάβαρη Π. καὶ Μπαρροῦ Ν.: «Ἡ κλινικὴ ἐκτίμησις τῆς ἀνθεκτικότητος τῆς οὐλῆς ἐπὶ κυήσεως κατόπιν προηγηθείσης καισαρικής τομῆς», *Ἀρχεῖα Μαιευτικῆς Γυναικολογίας ἐν Ἑλλάδι*, τόμος 6ος, τεύχος 4ον, Ὀκτώβριος 1957.

5,4% διά της κοιλιακής οδού. Ἐάν, βεβαίως, ἡ ἔνδειξις τῆς προηγηθείσης καισαρικής τομῆς ἦτο ἄλλη, ἐκτὸς τῆς δυσαναλογίας, ὅπως π.χ. προδρομικὸς πλακοῦς, ἀδράνεια κτλ., τότε ὑπάρχουν πιθανότητες ἐξελίξεως τοῦ τοκετοῦ διά τῆς κοιλιακής οδού.

β) *Μετεγχειρητική πορεία.* Ἐμπύρετος μετεγχειρητική πορεία προηγηθείσης καισαρικής τομῆς, συνοδευομένη ἐνίοτε ὑπὸ διαπυήσεων τοῦ κοιλιακοῦ τραύματος, περιτοναϊκῶν φαινομένων, εἶναι ἐνδεχόμενον ν' ἀποτελῆ γενικωτέραν ἐκδήλωσιν μετεγχειρητικῆς λοιμώξεως, ἡ ὁποία δυνατὸν νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὸ σημεῖον τῆς τομῆς τῆς μήτρας, παρακολούουσα τὴν ὁμαλὴν ἐπούλωσιν τοῦ τραύματος ταύτης. Ἄνωμαλος, ὡς ἐκ τούτου, οὐλὴ τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων δυνατὸν νὰ ὑποκρύπτῃ καὶ κακὴν ἐπούλωσιν τοῦ μητρικοῦ τραύματος, ἐνῶ, ἀντιθέτως, καὶ ἡ πλεον βαρεῖα μετεγχειρητικὴ λοίμωξις δὲν προϋποθέτει πάντοτε καὶ κακὴν ἐπούλωσιν τοῦ τραύματος.

γ) *Τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς προηγηθείσης καισαρικῆς τομῆς.* Ἐκ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης στατιστικῆς τοῦ Καθηγητοῦ Ν. Λούρου καὶ τῶν συνεργατῶν του προκύπτει ὅτι ὅταν τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς προηγηθείσης καισαρικῆς τομῆς εἶναι ὀλιγώτερον τῶν δύο ἐτῶν, τὸ ποσοστὸν τῶν ρήξεων ἀνέρχεται εἰς 27% περίπου, ἐνῶ, ἀντιθέτως, ὅταν τοῦτο ὑπερβαίνει τὴν διετίαν, τὸ ποσοστὸν περιορίζεται εἰς 4%.

δ) *Εἰς ποῖον σημεῖον τῆς ἐξελίξεως τοῦ τοκετοῦ ἐγένετο ἡ πρώτη καισαρικὴ τομή.* Ἐκ στατιστικῶν δεδομένων προκύπτει ὅτι ὅταν ἡ πρώτη καισαρικὴ τομή ἐγένετο κατόπιν μακρῆς δοκιμασίας τοκετοῦ ἢ μὲ μεγάλην διαστολὴν τοῦ τραχηλικοῦ στομίου, ἡ ἀνθεκτικότης τῆς οὐλῆς εἶναι λίαν ἠλαττωμένη.

ε) *Ὁ ἀριθμὸς τῶν τόκων, ὡς καὶ ἡ ἡλικία τῆς ἐπιτόκου.* Δὲν φαίνεται νὰ αἰρίζουν σπουδαῖον ρόλον ὡς πρὸς τὴν ἀνθεκτικότητα τῆς οὐλῆς.

ς) *Τὸ εἶδος τῆς καισαρικῆς τομῆς.* Ὡς γνωστὸν, ἡ τομὴ τῆς μήτρας σήμερον ἐφαρμόζεται εἰς τὸ κατώτερον ἀδρανὲς τμήμα, εἴτε καθέτως εἴτε ἐγκαρσίως, διότι τοῦτο, ὡς μὴ συστελλόμενον, ἐπιτρέπει τὴν καλυτέραν ἐπούλωσιν. Ἡ ἐγκαρσία τομὴ, ὡς ἀκολουθοῦσα φορὰν παράλληλον πρὸς τὰς μυϊκὰς ἴνας, ἐπιτρέπει τὴν καλυτέραν ἀνατομικὴν ἀποκατάστασιν, ἂν καὶ τὸ τοιοῦτον ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τινων συγγραφέων. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Κλινικῇ ἐκτελοῦμεν τὴν χαμηλὴν κάθετον διαπεριτοναϊκὴν καισαρικὴν τομὴν, ἣτις ἔχει τὸ μέγαλον πλεονέκτημα τῆς ἀπλότητος ἐγχειρήσεως καὶ τῆς, ὡς ἐκ τούτου, δυνατότητος ἐφαρμογῆς τῆς ὑπὸ ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ ἰατρῶν. Παλαιότερον ἐφηρμόζετο ἡ κλασσικὴ καισαρικὴ τομή, καθ' ἣν ἡ τομὴ ἐγένετο κατὰ τὸν πυθμένα τῆς μήτρας. Ἡ ὡς ἄνω τομὴ εἶχε τὸ μειονέκτημα τῆς κακῆς ἐπούλωσεως, λόγῳ τῆς συνεχοῦς συστολῆς τοῦ ἀνωτέρω τμήματος τῆς μήτρας. Ἀποτέλεσμα τούτου ἦτο καὶ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν ρήξεων τὸ σημειούμενον ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ, ὄχι μόνον κατὰ τὸν τοκετὸν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων μηνῶν τῆς ἐπομένης κυήσεως.

ζ) *Ὁ τρόπος συρραφῆς καὶ ὁ χειρουργός.* Ὁ παράγων οὗτος εἶναι ἐξαιρετικὰ σημαντικός, καθ' ὅσον ἡ καλὴ ἐγχειρητικὴ τεχνικὴ καὶ δεξιότητιὰ δυνατὸν νὰ συντελέσουν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὁμαλὴν ἐπούλωσιν.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ΤΗΣ ΟΥΛΗΣ

Τὸ μέγαλο πρόβλημα τῆς προηγηθείσης καισαρικῆς τομῆς συνίσταται εἰς τὴν ἀπόφασιν κατὰ τὸν ἐπόμενον τοκετὸν τῆς ἐπαναλήψεως τῆς καισαρικῆς τομῆς ἢ τῆς διεξαγωγῆς κοιλικοῦ τοκετοῦ. Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀπόφασιν θὰ καταλήξωμεν ἀφοῦ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὠρισμένα κλινικὰ σημεῖα ἔχοντα ἰδιαιτέραν διαγνωστικὴν σημασίαν, ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς ἀνθεκτικότητος τῆς οὐλῆς, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων θεωροῦμεν τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ εὐαισθησία τῆς κοιλιακῆς οὐλῆς. Ἡ εὐαισθησία αὕτη τῆς οὐλῆς ἐκ τῆς προηγηθείσης καισαρικῆς τομῆς, κατὰ τὸ τέρμα τῆς κήσεως ἢ κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ τοκετοῦ, ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον κριτήριον ἐπαναλήψεως τῆς καισαρικῆς τομῆς, καθ' ὅσον ὑποδηλοῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑπερβολικὴν λέπτυνσιν τοῦ κατωτέρου τμήματος τῆς μήτρας ἢ καὶ συντελεσθεῖσαν ἤδη ρῆξιν, καλυπτομένην ὑπὸ συμφύσεων.

β) Ἄνωμαλία τραχήλου. Οἰαδήποτε ἀνωμαλία τραχήλου κατὰ τὴν διαστολὴν, ἐκδηλουμένη ἀπλῶς εἴτε δι' ἐπιβραδύνσεως αὐτῆς εἴτε ὡς ἀκαμψία καὶ οἰδημα, ἀποτελεῖ κριτήριον ὑφισταμένων ἀνατομικῶν καὶ λειτουργικῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ κατωτέρου τμήματος τοῦ φέροντος τὴν οὐλῆν.

γ) Ἡ μὴ ἐμπέδωσις τῆς προβαλλούσης μοίρας. Ἡ μὴ ταχεῖα ἐμπέδωσις τῆς προβαλλούσης μοίρας ὑποδηλοῖ εἴτε δυσαναλογίαν εἴτε ἀνωμαλίαν τοῦ τραχήλου, περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωτέρω.

δ) Ἀρρυθμία τῶν ὠδίνων. Διαταραχὴ ὡς πρὸς τὴν περιοδικότητα, διάρκειαν καὶ ἔντασιν τῶν ὠδίνων δυνατόν νὰ υποδηλοῖ ἐκδήλωσιν ἐλαττώσεως τῆς ἀντοχῆς τοῦ κατωτέρου τμήματος τῆς μήτρας. Ἡ ἀνωτέρω διαταραχὴ ἐμφανίζεται συνήθως περὶ τὸ τέλος τῆς διαστολῆς. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐμφαίνεται ὅτι ὁ κολπικὸς τοκετὸς θὰ ἐπιτραπῇ μόνον ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχει οὐδεμίαν εὐαισθησία τῆς οὐλῆς, ἢ προβάλλουσα μοῖρα ἐμπεδωθῆ τάχιστα, ἢ διαστολὴ ἐξελιχθῆ ταχέως καὶ αἱ ὠδίνες ἐξακολουθήσουν ρυθμικαὶ μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ τοκετοῦ.

Οἰαδήποτε παρὰ τὰς ἐπιπτώσεις τοῦ τοκετοῦ, ὀφειλομένη εἰς ἓνα ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραγόντων, ὀφείλει, λόγῳ τοῦ φόβου τῆς ρήξεως τῆς μήτρας, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἐπανάληψιν τῆς καισαρικῆς τομῆς.

Κατὰ τὸν κολπικὸν τοκετὸν ἀποφεύγεται, κατὰ τὸ δυνατόν, ἡ ἐξώθησις, ἀπεπαροῦται δὲ οὗτος συνήθως δι' ἐμβρουλικίας. Μετὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ ἐμβρύου ἀκολουθεῖ δακτυλικὴ ἀποκόλλησις καὶ ἔλεγχος τῆς ἀκεραιότητος τῆς μήτρας.

ΡΗΞΙΣ ΜΗΤΡΑΣ ΜΕΤΑ ΠΡΟΗΓΗΘΕΙΣΑΝ ΚΑΙΣΑΡΙΚΗΝ ΤΟΜΗΝ

Ἐάν δὲν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν οἱ ἀνωτέρω παράγοντες, θὰ λάβῃ χώραν, ὡς εἶναι ἐπόμενον, ρῆξις μήτρας μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς. Ἡ ρῆξις δυνατόν νὰ εἶναι ἀτελής (μέχρι τοῦ ὀρρογόνου) ἢ τελεία (ἀφορῶσα καὶ τὸν ὀρρογόνον τῆς μήτρας). Αὕτη λαμβάνει χώραν συνήθως κατὰ μήκος τῆς προηγουμένης τομῆς, ἐμφανίζει χεῖλη ὀμαλά, δυνατόν δὲ ἐνίοτε νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ παραμήτρια.

Τὰ συμπτώματα τῆς ρήξεως κατόπιν προηγηθείσης καισαρικῆς τομῆς σπανίως ὁμοιάζουν μὲ τὰ κλασσικὰ συμπτώματα ρήξεως μήτρας ἀνευ προηγηθείσης καισαρικῆς τομῆς (ὁδὺ αἰφνιδιον ἄλγος, μικρὸς συχνὸς σφυγμὸς, ὠχρότης, ψυχροὶ ἰδρώτες κτλ.). Τὰ συμπτώματα ταῦτα εἶναι συνήθως ἀβληχρὰ καὶ ἄτυπα, λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ρῆξις μήτρας μετὰ προηγηθείσαν καισαρικὴν τομὴν καλύπτεται συνήθως ὑπὸ συμφύσεων, λαμβάνει δὲ χώραν, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, κατὰ μήκος τῆς οὐλῆς καὶ δὲν ὑπάρχει, ὡς ἐκ τούτου, σημαντικὴ ἐσωτερικὴ αἱμορραγία.

Ἡ εὐαισθησία τῆς οὐλῆς ὑποδηλοῖ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀτελεῖ ρῆξιν ἢ ἐπικειμένην τοιαύτην. Ἀλλοίωσις τῶν παλμῶν τοῦ ἐμβρύου μετὰ εὐαισθησίας οὐλῆς εἶναι λίαν ὑποπτα σημεῖα ρήξεως. Διάχυτον ἄλγος καθ' ὅλην τὴν κοιλίαν, μετὰ ἢ ἀνευ ἐπιρρασμοῦ τοῦ σφυγμοῦ, δέον νὰ θεωρῆται ὡς βέβαιον σημεῖον ρήξεως. Ἀλλαγή τοῦ σχήματος τῆς μήτρας λαμβάνει χώραν ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τῆς ρήξεως τῆς μήτρας καθ' ἃς δὲν ὑπάρχουν συμφύσεις.

Σπανίως ἡ ρῆξις ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ παραμήτρια, ὁπότε, ἐάν ἀφορᾷ καὶ τὰ μεγάλα ἄγγεῖα, δυνατόν νὰ ἐπακολουθήσουν θορυβῶδη φαινόμενα ἐσωτερικῆς αἱμορραγίας καὶ ἐπιρρασμοῦ τοῦ σφυγμοῦ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΡΗΞΕΩΣ ΜΗΤΡΑΣ ΜΕΤΑ ΠΡΟΗΓΗΘΕΙΣΑΝ ΚΑΙΣΑΡΙΚΗΝ ΤΟΜΗΝ

Αὕτη εἶναι πάντοτε ἐγχειρητικὴ. Κατὰ τὴν λαπαροτομίαν διαπιστοῦται ἐάν πρό-

κειται περι ατελουδς η συμπληρωμενης ρηξεως. Ένιοτε ανευρίσκειται τὸ ἔμβρυον ἢ καὶ ὁ πλακοῦς ἐντὸς τῆς περιτοναϊκῆς κοιλότητος.

Μετὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ ἔμβριου καὶ τῶν ἐξαρτημάτων του, εἰς τὰ χεῖλη τῆς ρήξεως εἶναι ὀμαλά, συρράπτονται κατὰ τὸν συνήθη τρόπον, εἰς δὲ εἶναι ἀνώμαλα ἢ καὶ ἐπεκτείνωνται εἰς τὰ παραμήτρια, ὑπάρχουν δὲ καὶ αἱματώματα, ἐκτελεῖται ὀλικὴ ἐξαιρέσις τῆς μήτρας.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ἐκ τῶν 575 προγηθεισῶν καισαρικῶν τομῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς πενταετίας 1955-1959 εἰς τὸ Μαιευτήριον «Ἀλεξάνδρα», εἰς τὰς 180 (31,4%) ὁ τοκετὸς ἐξειλίχθη φυσιολογικῶς, εἰς τὰς 338 (58,7%) ὁ τοκετὸς ἐξειλίχθη διὰ καισαρικῆς τομῆς, καὶ εἰς 57 (9,9%) ἔλαβε χώραν ρήξις μήτρας. Ἐκ τῶν 57 τελευταίων περιπτώσεων, εἰς τὰς 52 (73,7%) ἐγένετο συρραφή καὶ εἰς τὰς 15 (26,3%) ὀλικὴ ἐξαιρέσις τῆς μήτρας. Ἐπὶ τῶν 15 τούτων περιπτώσεων, καθ' ἃς ἐγένετο ὀλικὴ ὑστερεκτομία, ἢ ρήξις ἔλαβε χώραν ἐκτὸς τοῦ Μαιευτηρίου, μεταξύ δὲ τούτων ὑπῆρξαν καὶ 3 περιπτώσεις μητρικῶν θανάτων, ὥστε τὸ ποσοστὸν τῶν μητρικῶν θανάτων ἐπὶ τῶν 57 ρήξεων μήτρας κατόπιν προγηθείσης καισαρικῆς τομῆς ἀνῆλθεν εἰς 5%. Συνολικῶς, ἐπὶ τῶν 575 περιπτώσεων προγηθείσης καισαρικῆς τομῆς ὑπῆρξαν 4 θάνατοι, ἤτοι 3 κατόπιν ρήξεως μήτρας καὶ 1 λόγῳ περιτονίτιδος, ὥστε τὸ ποσοστὸν τῆς μητρικῆς θνησιμότητος

ἀνῆλθεν εἰς 0,7%, τὸ δὲ ποσοστὸν τῆς ἔμβρυϊκῆς τοιαύτης εἰς 3,7%. Τὸ ἀντίστοιχον ποσοστὸν τῆς μητρικῆς θνησιμότητος κατὰ τὴν ἰδίαν πενταετίαν, ἐπὶ 32.929 τοκετῶν, ἀνῆλθεν εἰς 0,13%, τῆς δὲ ἔμβρυϊκῆς εἰς 0,88%.¹

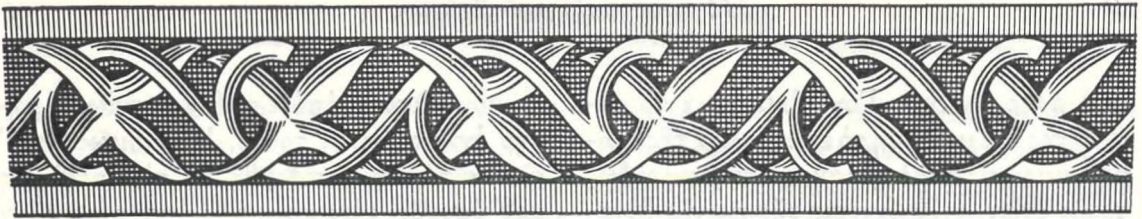
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς στενῆς παρακολούθησεως τῆς ἐπιτόκου ἢ ὅποια ἔχει ὑποστῆ καισαρικὴν τομήν, τόσον ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς μαίας, καὶ δὴ κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τῆς κησεως καὶ κατὰ τὸν τοκετόν. Ἡ παρακολούθησις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κησεως ὀφείλει νὰ γίνῃ πλησίον χειρουργικῶν κέντρων, εἰς τὰ ὅποια νὰ δύναται νὰ διακομισθῇ ἢ ἐπίτοκος οἰανδήποτε στιγμὴν ἤθελε παραστῆ ἀνάγκη, λόγῳ ὑποβίας ρήξεως τῆς μήτρας ἢ λόγῳ συντελεσθείσης τοιαύτης. Τινὲς ἐκ τῶν περιστάσεων δέον ὅπως διακομίζωνται, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄγδου εἰσέτι μηνὸς τῆς κησεως, εἰς μεγαλύτερα κέντρα πρὸς παρακολούθησιν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ τοκετὸς ὀφείλει νὰ διεξάγεται εἰς μεγάλα χειρουργικὰ κέντρα, διαθέτοντα τράπεζαν αἵματος, σύγχρονον νάρκωσιν καὶ ἐν γένει ἀρτίαν χειρουργικὴν ὀργάνωσιν, οὐδέποτε δὲ ν' ἀναλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ἢ τῆς μαίας εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἐπιτόκου.

1. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τὴν διορθωμένην ἔμβρυϊκὴν θνησιμότητα, τῆς ἐν γένει ἔμβρυϊκῆς θνησιμότητος οὔσης 2,75%.

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ*

(ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ)

Υπό

ΑΝΔΡΕΑ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ

Ίατροῦ-Ἐπιμελητοῦ Ἐδρας Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς
Ὑγειονομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

Ἐκθεσις βρέφους λέγεται ἡ ἐγκαταλείψις τούτου, συνήθως ὑπὸ τῆς μητρὸς, ὁποῦδήποτε, καὶ ἡ ἄμεσος ἀποχώρησις τοῦ ἐγκαταλείψαντος τούτου, χωρὶς νὰ περιμένῃ νὰ ἰδῆ τὸ τέλος του. Ἐκθεσις τιμωρεῖται βάσει τοῦ νόμου ἀπὸ ὅλα τὰ κράτη μὲ φυλάκισιν, τὴν ὁποίαν ὅμως ἡ ἐκθέσασα μήτηρ, ἐὰν συλληφθῆ, δύναται νὰ τὴν ἐκτίσῃ εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον ἵνα θηλάξῃ τὸ βρέφος τῆς, ἐὰν δὲ ἔχῃ περίσσευμα γάλακτος νὰ θηλάξῃ καὶ ἄλλα τοῦ Βρεφοκομείου θηλάζοντα βρέφη.

Ἀπόθεσις βρέφους εἶναι ἡ ἐγκαταλείψις τούτου ὁποῦδήποτε, συνήθως εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον ἢ τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ μὲ ἐνδιαφέρον τοῦ μεταφέροντος, ἐκδηλούμενον μὲ ἀναμονὴν του καὶ παρακολούθησιν ἕως ὅτου ἰδῆ τὸ τέλος του, τὸ ὁποῖον εἶναι συνήθως ἡ ὑπὸ ἄλλων παραλαβῆ του. Καὶ ἡ ἀπόθεσις τιμωρεῖται, ὅπως καὶ ἡ ἐκθεσις, μὲ μικροτέρας ὅμως ποινάς, καὶ μὲ ὑποχρέωσιν τῆς μητρὸς ὅπως ἐκτίσῃ τὴν ποινὴν αὐτῆς εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον διὰ τοὺς ἰδίους λόγους, ἐὰν βεβαίως συλληφθῆ.

Περίθαλψις τῶν βρεφῶν ποῦ ἀπεχωρίσθησαν τῆς μητρὸς τῶν

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα, τὰ ἐγκαταλειπόμενα βρέφη ἐτοποθετοῦντο εἰς τροφούς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐλάχισται. Ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα, ἤρχισαν βαθμιαίως νὰ δίδονται εἰς τροφούς, κατὰ δὲ τὸ 1874 ἐθεσπίσθη ὑπὸ τοῦ Ρουσσῶ ὁ πρῶτος νόμος ὁ ὁποῖος ὠργάνωσε ἐν Γαλλίᾳ τὴν ἐπίβλε-

ψιν τῆς τοποθετήσεως τῶν βρεφῶν εἰς τροφούς.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ συστηματικὴ προστασία τῆς μητρότητος καὶ τῆς παιδικῆς ηλικίας ἤρχισε διὰ τοῦ Ν.Δ. τῆς 14ης Ἀπριλίου 1926 περὶ προστασίας τοῦ θηλάζοντος βρέφους. Τὸ Διάταγμα τοῦτο εἰς τὸ Ἄρθρον 1ον λέγει τὰ ἐξῆς: Πᾶν παιδίον ἡλικίας μέχρι 2 ἐτῶν καὶ ἡ θηλάζουσα αὐτὸ μήτηρ, ἐφ' ὅσον ἡ τελευταία αὐτὴ στερεῖται ἀποδεδειγμένως τῶν μέσων συντηρήσεως αὐτῆς, τίθεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 2ον. Ἡ προστασία αὐτὴ διευθύνεται ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐν Ἀθήναις μὲν καὶ Πειραιεῖ ἀπὸ τὸν Διευθυντὴν τῆς Ὑγιεινῆς, τὸν ἀρμόδιον Τμηματάρχην Ὑγιεινῆς, ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Μητροπόλεως, ἀπὸ τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας καὶ ἀπὸ ἀντιπρόσωπον τοῦ Δήμου. Εἰς τὰς ἑδρας τῶν νομῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Νομάρχην, τὸν Μητροπολίτην, τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας καὶ ἀπὸ τὸν Νομιάτρον. Ἡ γαλουχοῦσα γυνὴ δύναται νὰ ζητήσῃ προστασίαν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν ἢ νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον, ὅπου θὰ μείνῃ καὶ θὰ θηλάξῃ καὶ τὸ τέκνον τῆς. Οὐδεμία γυνὴ δύναται νὰ ἀσκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τῆς τροφουῦ ἐὰν δὲν ἔχῃ πιστοποιητικὸν τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ὅτι τὸ τέκνον τῆς ἀπεβίωσεν ἐκ φυσιολογικοῦ θανάτου ἢ ὅτι τὸ γαλουχούμενον συνεπλήρωσε τοὺς τέσσαρας μῆνας. Ὁ δεχόμενος τροφὸν χωρὶς πιστοποιητικὸν τιμωρεῖται, ὡς καὶ ὁ μεσίτης.

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους.

Ἄρθρον 8ον. Γυνὴ ἐκθέσασα τὸ τέκνον της ἴνα μετέλθῃ τὸ ἐπάγγελμα τῆς τροφοῦ τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν ἐξ μηνῶν ἕως τριῶν ἐτῶν, ἢ δὲ ἔκτισις τῆς ποιῆς δύναται νὰ γίνῃ εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον, διὰ νὰ θηλάξῃ τὰ ἐν αὐτῷ διαιτώμενα βρέφη καὶ τὸ ἰδικόν της. Ἀπὸ τὸν τελευταῖον ὅμως Εὐρωπαϊκὸν Πόλεμον καὶ ἐντεῦθεν αἱ τροφοὶ ἠλαττώθησαν πολὺ, ὥστε τείνουν νὰ ἐξαλειφθοῦν. Τῆς τροφοῦ πρέπει νὰ γίνεται ἐξέτασις αἵματος κατὰ Wassermann καὶ ἀκτινοσκόπησις θώρακος.

Τὸ σγερτικὸν νομοθετικὸν διάταγμα τοῦ 1926 ἐγένετο διότι πολλαὶ μητέρες ἐγκατέλειπον ἢ καὶ ἐφόνευον τὰ βρέφη των, διὰ νὰ προσληφθοῦν ὡς τροφοὶ εἰς διαφόρους πλουσίας οἰκογενείας καὶ νὰ καλοπεράσουν. Καὶ ὅμως τὰ πραγματικὰ μέτρα προστασίας τοῦ βρέφους διὰ νὰ ἀποφεύγωνται αἱ ἐγκαταλείψεις αὐτῶν, αἱ βρεφοκτονίαι καὶ αἱ ἐκτρώσεις, ἦσαν κυρίως τὰ μέτρα προστασίας τῆς μητρότητος, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ εἰδικὸν κεφάλαιον ἐξεθέσαμεν, καθὼς καὶ τὰ μέτρα υἰοθεσίας.

Πολλὰ κράτη ὅμως, ὡς ἡ Γαλλία, διὰ νὰ ἀποφεύγωνται αἱ ἐκθέσεις βρεφῶν, τὸ ἐγκλημα καὶ αἱ ἐκτρώσεις ἐπιτρέπουν τὴν ἀπόθεσιν καὶ δὲν τιμωροῦν ταύτην, ἀλλὰ τὴν ὀργανώσουν κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε νὰ δημιουργηθῇ διὰ τὸ ἐγκαταλειπόμενον βρέφος τεχνητὸν πεοιβάλλον ἐξασφαλίζον τὴν υγείαν καὶ τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη τῆς ἀποθέσεως ἐν Γαλλίᾳ γίνεται ὡς ἑξῆς:

Εἰς κάθε Νομοσχίον ὑπάρχει εἰδικὸν γοασεῖον, τὸ ὁποῖον λέγεται Γραφεῖον Ὑποδογῆς Βρεφῶν. Ἐκεῖ προσέρχεται ἡ μήτηρ καὶ λέγει ὅτι θέλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ τέκνον της, χωρὶς νὰ εἶναι ὑπογραμμένη νὰ δηλώσῃ τὸ ὄνομά της. Οἱ ἀομόδιδοι ὑπάλληλοι τὴν παροστύουν νὰ κοατήσῃ τὸ βρέφος της ἢ νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἐγκατάλειψίν του ὅσον τὸ δυνατόν ἀργότερον, καὶ τῆς προτείνουν χορήγησιν ἐπιπροσθέτου ἐπιδόματος, πέραν τοῦ καθοριζομένου διὰ τὴν ἀνατροφὴν του. Σκοπὸς τῆς παροστύσεως εἶναι ὅπως ἐκ τῆς συμβιώσεως μετὰ τοῦ τέκνου της ἐπὶ τῇ γονικῶν διάστημα ἀναπτύχθῃ καὶ διὰ τοῦ θηλασμοῦ ἀκόμη τὸ μη-

τρικὸν φίλτρον, ὅποτε πλέον σπανίως ἢ μήτηρ ἐγκαταλείπει τοῦτο. Ἐὰν ὅμως, παρ' ὅλα αὐτά, δὲν ἀποδεχθῇ νὰ τὸ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτῆς, τότε πρέπει νὰ ὑπογράψῃ μίαν δήλωσιν ὅτι οἰκειοθελῶς ἐγκαταλείπει τοῦτο καὶ ὅτι δὲν ἔχει πλέον κανὲν δικαίωμα ἐπ' αὐτοῦ, καὶ δὲν πρόκειται νὰ τὸ ξαναἰδῇ, νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν Ὑπηρεσίαν οὔτε νὰ τὸ παρακολουθήσῃ, καὶ ὅτι δὲν θὰ μάθῃ ποτὲ τίποτε δι' αὐτὸ, οὔτε καὶ τοῦ εὐρίσκειται μόνον ὅταν μεγαλώσῃ καὶ γίνῃ ἡλικίας 21 ἔτους, ἂν θελήσῃ τὸ ἴδιον νὰ ἀναζητήσῃ καὶ γνωρίσῃ τοὺς γονεῖς του, τότε θὰ τὸ ἐπανιδῇ. Καὶ τελικῶς, ἂν θέλῃ νὰ τὸ ἀφήσῃ, θὰ πρέπει νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά της καὶ τὴν διεύθυνσίν της, διὰ νὰ διευκολύνῃ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνέυρεσίν της.

Κατόπιν τῆς σκληρᾶς αὐτῆς δηλώσεως, ἡ μήτηρ δυσκόλως ἀποχωρίζεται τὸ τέκνον της καὶ συνήθως τὸ παραλαμβάνει μετὰ τοῦ βοηθημάτος. Ἄν ὅμως τελικῶς ἀποφασίσῃ νὰ τὸ ἐγκαταλείψῃ, τότε τοῦτο τοποθετεῖται προσωρινῶς εἰς τι Βρεφοκομεῖον διὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ ὑγειονομικὴν του ἐξέτασιν, ὡς καὶ παρακολουθήσῃ τῆς υγείας του, διακανονισμὸν τῆς διατροφῆς του, μετὰ ταῦτα δὲ τοποθετεῖται εἰς τι κέντρον ἀνατροφῆς ὑγιῶν βρεφῶν ἢ εἰς θετήν τινα ξένην οἰκογένειαν ἢ εἰς ὄρφανοτροφεῖον διὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ παρακολούθησιν τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας καὶ ἐπαγγελματικῆς των ἐκπαιδεύσεως καὶ διὰ τὰ περαιτέρω.

Εἰς τὴν Αὐστρίαν, ὁ τρόπος τῆς διευθετήσεως τῶν θεμάτων τῶν ἐξωγάμων παιδιῶν καὶ ἐπίσης τῶν ἐχόντων γενικῶς ἀνάγκην, τῶν γερόντων κλπ. ἀντιμετωπίζεται κατ' ἄλλον τρόπον· ὑπάρχει δηλαδὴ ἓνα μεγάλο κέντρον συγκεντώσεως δλων τῶν ἐχόντων ἀνάγκην περιθάλμους, τὸ ὁποῖον συνεογάζεται μὲ ὅλα τὰ ἰδρύματα πρὸς τὰ ὁποῖα θὰ κατευθυνθοῦν οἱ ἔχοντες ἀνάγκην. Γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων ποῦ θὰ τακτοποιηθῇ κάθε ἀνάπηρος, κάθε θύμα, δὲν καθυστερεῖ δὲ καθόλου ἢ τοποθετήσῃ των οὔτω, τὸ πρῶν ἢ μπορεῖ νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ ἓνα ἐξώγαμον καὶ τὸ βράδυ νὰ τοποθετηθῇ, τοῦτο δὲ εἶναι ὁ καλύτερος καὶ ὁ ἰδεωδέστερος τρόπος, διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραμείνουν τὰ παιδιὰ εἰς τὰ κλειστὰ ἰδρύ-

ματα ἐπὶ πολὺ, διὰ τὸν φόβον τῶν λοιμωδῶν νόσων κλπ.

* * *

Ἐκ τὸν μέσον περιθάλψεως τῶν ἐγκαταλειμμένων βρεφῶν εἶναι τὰ Βρεφοκομεῖα. Βρεφοκομεῖα εἶναι κλειστά ἰδρύματα, τὰ ὅποια, ἀντιθέτως πρὸς τὰ Ἡμερήσια Βρεφοκομεῖα ποὺ δέχονται βρέφη ἐργαζομένων μητέρων, δέχονται βρέφη ἐγκαταλειμμένα, ὀρφανά, πρόωρα, ἀσθενικά καὶ δυσκόλου ἀνατροφῆς, ὡς καὶ τὰ ἔχοντα ἀνάγκην ἰδιαίτερας ἐπιβλέψεως. Ἡ παραμονὴ καὶ περίθαλψις των πρέπει νὰ εἶναι προσωρινή, διότι μετὰ πάροδον 3-4 μηνῶν τὸ πολὺ δέον νὰ τοποθετηθοῦν ἀλλοῦ, καθ' ὅσον τὸ Βρεφοκομεῖον θεωρεῖται προσωρινὸς σταθμὸς διακομιδῆς βρεφῶν. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι εἰς τὰ Βρεφοκομεῖα, παρ' ὅλας τὰς προσπάθειας τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ βρεφοκομικοῦ προσωπικοῦ, ἡ θνησιμότης εἶναι μεγάλη ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν εἰς θεατὰς οἰκογενείας τοποθετουμένων, καὶ τοῦτο διότι αἱ συνθήκαι διαβίωσης τῶν βρεφῶν ἐν τῷ Βρεφοκομεῖῳ εἶναι μειονεκτικαί. Καὶ ὅμως τοῦτο εἶναι ἴδρυμα πρώτης ἀνάγκης διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐγκαταλειμμένων βρεφῶν προσωρινῶς καὶ μέχρι τῆς ὀριστικῆς τακτοποίησης τούτων.

Τοποθεσία τῶν Βρεφοκομείων. Ἡ τοποθεσία ἰδρύσεως τούτων πρέπει νὰ εἶναι ἐκτὸς σχεδίου πόλεως, εἰς μέρος ἐξοχικόν, δασῶδες καὶ ὑψημον, με ἀφθονον ἀέρα καὶ ἠλιασμόν, ἐντὸς οἰκοπέδου μεγάλης ἐκτάσεως, διὰ νὰ δημιουργοῦνται εὐρύχωροι αὐλαὶ καὶ κήποι διὰ τὴν παραμονὴν τῶν βρεφῶν, ὡς καὶ οἱ βοθητικοὶ διὰ τὸ ἴδρυμα χῶροι.

Τὸ κτίριον πρέπει νὰ εἶναι κατασκευασμένον με καλοὺς ὄρους ὑγιεινῆς, με καλὴν ὑδρευσιν, καλὴν ἀποχέτευσιν, εὐρύχωρους θαλάμους, μεγάλας βεράντες καὶ μπαλκόνια πέριξ αὐτῶν διὰ τὸν ἠλιασμόν τῶν βρεφῶν ἀναλόγως τῶν καιρικῶν συνθηκῶν, καὶ διὰ νὰ τὰ βλέπουν αἱ μητέρες των μακρόθεν χωρὶς νὰ τὰ πλησιάζουν, καὶ με ὅλας τὰς ἀπαραιτήτους ἐγκαταστάσεις ὑγιεινῆς διὰ τὴν καθαριότητα τῶν βρεφῶν.

Νομικὴ ὑπόστασις. Τὰ Βρεφο-

κομεῖα εἶναι κρατικά, δημοτικά ἢ οργανισμοὶ δημοσίου δικαίου, ἀκόμη δὲ καὶ ἰδρύματα ἀγαθοεργοῦ ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων. Σκοπὸς αὐτῶν εἶναι ἡ προσωρινὴ περίθαλψις μέχρι τῆς ὀριστικῆς τακτοποίησης τῶν ἐγκαταλειμμένων βρεφῶν.

Εἶδη Βρεφοκομείων. Ὑπάρχουν δύο εἶδη: Βρεφοκομεῖα ποὺ δέχονται μόνον τὰ βρέφη χωρὶς τὰς μητέρας των, καὶ Βρεφοκομεῖα ποὺ δέχονται τὰ βρέφη μαζὺ με τὰς μητέρας των ἢ τροφῶν των· τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι προτιμότερον, διότι οὕτω αἱ μητέρες θηλάζουν ἀκόμη καὶ ἄλλα βρέφη, ὅταν ἔχουν γάλα ἀρκετόν. Καλύτερον, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, θὰ ἦτο νὰ παραλαμβάνεται τὸ γάλα ἐκ τῆς μητρὸς ὑπὸ τοῦ Βρεφοκομείου καὶ νὰ ἐτοιμάζεται ὅπως καὶ τὸ γάλα τῆς ἀγελάδος, διὰ νὰ παρέχεται τοῦτο τελείως καθαρὸν εἰς τὰ βρέφη.

Τμήματα τοῦ Βρεφοκομείου. Κατ' ἀρχὴν εἶναι τὸ Ἀπομονωτήριον, ὅπου γίνεται ἡ εἰσαγωγὴ τῶν βρεφῶν· τοῦτο δέον νὰ εἶναι τελείως ἰδιαίτερον τμήμα, οὐδόλως ἐπικοινωνοῦν με τὸ κυρίως Βρεφοκομεῖον, ἐκεῖ δὲ θὰ παραμένουν τὰ νεοεισερχόμενα βρέφη ἐπὶ 22 ἡμέρας, μέχρις ὅτου δηλαδὴ παρέλθῃ τὸ μεγαλύτερον χρονικὸν διάστημα ἐπιώσεως τῶν λοιμωδῶν νόσων· ἐκεῖ θὰ ἐξετασθῇ ἐπίσης ἡ ὑγεία των ἀπὸ κλινικῆς καὶ ἐργαστηριακῆς ἀπόψεως, θὰ κανονισθῇ ἡ διατροφή τούτων καὶ κατόπιν θὰ τὰ εἰσαγάγουν εἰς τοὺς θαλάμους διαβίωσης καὶ ὑπνου τῶν ὑγιῶν βρεφῶν, μετὰ ἀπὸ ποσηγουμένην θεραπείαν, ἐὰν τυχὸν τινὰ ἐξ αὐτῶν παρουσιάσουν κάποιαν ἀσθένειαν. Τὸ ἀπομονωτήριον εἰσαγωγῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ κελλῖα με διαχωρίσματα ὕψους 2 μέτρων περίπου καὶ ἀναλόγου μήκους καὶ πλάτους, διὰ τὴν ἀπομόνωσιν κάθε νεοεισερχομένου βρέφους.

Ἄλλο οὐσιῶδες τμήμα τοῦ Βρεφοκομείου εἶναι τὸ Μαγειρεῖον Γάλακτος, πρὸς παρασκευὴν καὶ προετοιμασίαν τοῦ γάλακτος βρεφῶν καὶ λοιπῶν τροφῶν δι' αὐτά. Τοῦτο εἶναι ἐξωπλισμένον με ὅλα τὰ ἀπαραίτητα ἐπιπλα καὶ σκεύη καὶ με ἀποστει-

ρωτικὸν κλίβανον πρὸς ἀποστείρωσιν τῶν φιαλῶν γάλακτος καὶ τῶν λοιπῶν σκευῶν τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν παρασκευὴν τῆς τροφῆς τῶν βρεφῶν.

Ἀπαραίτητον τμῆμα τοῦ Βρεφοκομείου εἶναι ἐπίσης τὸ Πλυντήριο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐφωδιασμένον μὲ ξηραντήριο τῶν εἰδῶν ἱματισμοῦ τῶν βρεφῶν καὶ μὲ σιδηρωτήριον, πρέπει δὲ νὰ λειτουργῇ λίαν ἀποδοτικῶς καὶ νὰ ἐπαρκῆ διὰ τὴν καθαριότητα τῶν πολλῶν καὶ πολλαπλῶν εἰδῶν λινοστολῆς ποῦ χρησιμοποιοῦν εἰς συχνὰς ἀλλαγὰς διὰ τὴν παραγάνωσιν τῶν βρεφῶν.

Ἐτερον τμῆμα εἶναι τὸ Νοσηλευτήριο τῶν ἀσθενῶν βρεφῶν, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἶναι εἰς ἰδιαιτέρον καὶ ἀπομονωμένον τμῆμα τοῦ Βρεφοκομείου, μὲ κελλῖα ὅμοια μὲ τὰ τοῦ ἀπομονωτηρίου τῆς εἰσαγωγῆς, ἕνα διὰ κάθε πάσχον βρέφος, δι' ἀπομόνωσιν καὶ νοσηλείαν τούτου.

Εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον ἐπίσης πρέπει νὰ ὑπάρχῃ Φαρμακεῖον διὰ τὴν παρασκευὴν καὶ χορήγησιν τῶν ἀναγκαιούτων φαρμάκων εἰς τὰ βρέφη, ὡς καὶ Μικροβιολογικὸν Ἐργαστήριον διὰ νὰ γίνωνται ὅλαι αἱ ἀπαραίτητοι μικροβιολογικαὶ ἐξετάσεις.

Ἄλλο τμῆμα εἶναι τὸ Τμῆμα Μητέρας, ἐφ' ὅσον τὸ Βρεφοκομεῖον δέχεται καὶ μητέρας, αἱ ὁποῖαι μένουσιν εἰς ἰδιαιτέρα δωμάτια καὶ θηλάζουσι τὰ βρέφη τῶν κατὰ τὰ κεκανονισμένα διαστήματα, διατρεφόμεναι καλῶς ἵνα παράγουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερο γάλα, τὸ ὁποῖον εἶναι πολῦτιμον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν βρεφῶν τῶν.

Ἄλλο τμῆμα εἶναι τὸ Μαγειρεῖον καὶ αἱ αἵθουσαι ἐστίασεως διὰ τὸ προσωπικὸν τούτου.

Κεντρικὸν τμῆμα τοῦ Βρεφοκομείου εἶναι οἱ θάλαμοι ὕπνου καὶ διαμονῆς τῶν βρεφῶν, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ εἶναι εὐρύχωροι καὶ καθαροί, μὲ ἀνάλογα φωτιστικὰ παράθυρα καὶ λίκνα τῶν βρεφῶν καθαρά καὶ μὲ ἀνάλογον κλινοστρωμνήν, ὡς καὶ τὰς ἀπαραίτητους ἐγκαταστάσεις εἰδῶν ὑγιεινῆς ἐντὸς τῶν θαλάμων, μὲ θερμὸν καὶ κρῦον νερό, διὰ τὸν καθαρισμὸν, τὰς ἀλλαγὰς καὶ τὸ λουτρὸν τῶν βρεφῶν κτλ. Τὸ ἰδιαιτέρον δωμάτιον καθαρισμοῦ τῶν βρεφῶν ποῦ ὑπῆρχεν ἄλλοτε δὲν θεωρεῖται πλέον

ἀπαραίτητον, διότι αἱ ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν καθαριότητα τῶν βρεφῶν ἐποποθετήθησαν ἐντὸς τῶν θαλάμων ὕπνου, πράγμα τὸ ὁποῖον θεωρεῖται καλύτερον. Οἱ θάλαμοι ὕπνου τῶν βρεφῶν ἦσαν ἄλλοτε διηρημένοι εἰς τμήματα περιλαμβάνοντα ἀπὸ 1-3 βρέφη, τὰ τμήματα δὲ ταῦτα ἐχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων δι' ὑαλίνων διαφραγμάτων ὕψους 1,50-2 μέτρων. Εἰς τὴν Ρώμην, ἐπειδὴ παραδέχονται ὅτι τὰ βρέφη μολύνονται μόνον ἀπὸ τὸ προσωπικόν, δὲν διαχωρίζουν τοὺς θαλάμους ὕπνου εἰς τμήματα διὰ διαφραγμάτων, ἀλλὰ ἔχουν τὰ βρέφη ὅλα μαζύ. Αὐτὸ ἐπεκράτησε καὶ εἰς ὅλα τὰ Βρεφοκομεῖα, διότι παραδέχονται ὅτι τὰ βρέφη δὲν μολύνονται παρὰ μόνον ἀπὸ τὸ προσωπικὸν τὸ ὁποῖον τὰ ἐπισκέπτεται.

Τὸ προσωπικόν. Ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τοῦ ἰδρύματος, δεδομένου ὅτι τὸ βρέφος μένει ἀκίνητον, καὶ ἐπομένως ἀπὸ αὐτὸ τὸ προσωπικὸν ἐξαρτᾶται ἡ μόλυνσις ἢ ὄχι τοῦ βρέφους. Διὰ τοῦτο τὸ προσωπικὸν πρέπει, πρῶτον, νὰ εἶναι εἰδικῶς μορφωμένον, ἀπὸ τὸ ἀνώτερον ἕως τὸ κατώτερον. Δεύτερον, νὰ εἶναι ἐπαρκές, δηλ. νὰ ὑπάρχουν τρεῖς βάρδιες εἰς τὸ 24ωρον, νὰ ὑπάρχουν ἔμπειροι καὶ καλῶς μορφωμένοι παιδίατροι, Προϊσταμένη Ἀδελφὴ διπλωματοῦχος. Ἐπίσης Ἀδελφὴ ἔμπειρος καὶ μορφωμένη διὰ τὴν καλὴν ἐποπτεῖαν τῆς ἐργασίας τῶν βρεφοκόμων, καὶ εἰδικῶς μορφωμένοι διπλωματοῦχοι βρεφοκόμοι, εἰς ἀναλογίαν μία διὰ κάθε 4-6 βρέφη.

Εὐτυχῶς ἰδρύθη καὶ παρ' ἡμῶν ἀπὸ τριετίας Σχολὴ Βρεφοκόμων ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Πριγκίπισσα Σοφία» εἰς τὸ Κέντρον Βρεφῶν («*Η* Μητέρα»), ἐκ τῆς ὁποίας ἀποφοιτοῦν κατ' ἔτος κατὰ μέσον ὄρον περί τὰς 25-30 διπλωματοῦχοι. Οὕτως, ἐλπίζεται ὅτι διὰ τοῦ νέου τούτου θεσμοῦ θὰ συμπληρωθῶν σὺν τῷ χρόνῳ αἱ θέσεις τῶν Βρεφοκομειῶν μας ἀπὸ τὰς ἀρμοδίας καὶ καταλλήλους πρὸς τοῦτο, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ συμβάλῃ μεγάλως εἰς τὸν τομέα περιθάλψεως τοῦ βρέφους.

Εἰς ἕκαστον τομέα τοῦ Βρεφοκομείου πρέπει νὰ ἀσχολῆται μία μόνον βρεφοκόμος καὶ νὰ μὴ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν ἄλλη

βρεφοκόμος ἐξ ἑτέρου τομέως. Αἱ βρεφοκόμοι πρέπει νὰ πλύνουν τὰς χεῖρας των προτοῦ ἐγγίσουν ἓνα βρέφος καὶ νὰ φέρουν προσωπίδα, διότι ἂν εἶναι μικροβιοφόροι θὰ μολύνουν τὸ βρέφος κατὰ τὴν περιποίησιν. Ἐπίσης πρέπει νὰ γίνωνται συχνὰ ἰατρικαὶ ἐξετάσεις τοῦ προσωπικοῦ, καὶ ἂν παρουσιάζουν ἔστω καὶ ἑλαφρὸν ρινικὸν κατάρρουν, νὰ ἀπομακρύνωνται ἀμέσως, διὰ τὸν κίνδυνον μόλυνσεως τῶν βρεφῶν. Ἐνα ἀπλὸ συνάχι δι' ἓνα ἐνήλικα δυνατὸν νὰ μὴ ἔχη καμμίαν σημασίαν, δι' ἓνα βρέφος ὅμως δυνατὸν ἢ μόλυνσις νὰ δημιουργήσῃ βαρυτάτην, ἀκόμη δὲ καὶ θανατηφόρον, λοιμῶδη νόσον καὶ λοιμῶξιν.

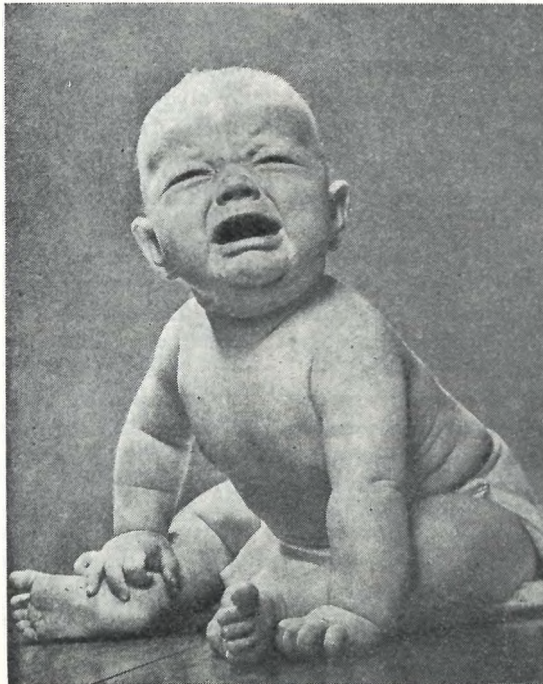
Οἱ ἰατροὶ τοῦ ἰδρύματος πρέπει νὰ εἶναι ἔσωτερικοί, διὰ νὰ κάμνουν καὶ νυκτερινὰς αἰφνιδιαστικὰς ἐφόδους καὶ νὰ ἐλέγχουν οὕτω τὴν ἐργασίαν τῶν βρεφοκόμων καὶ τὴν ἐν γένει καλὴν λειτουργίαν τούτου.

Ἡ εἰσαγωγή τοῦ βρέφους καλύτερον εἶναι νὰ γίνεταί κατὰ τὸν τρίτον μῆνα τῆς ἡλικίας του, καὶ νὰ ἐξέρχεται τοῦτο διὰ νὰ

τοποθετηθῆ εἰς κέντρα ἀνατροφῆς ὑγιῶν βρεφῶν ἢ εἰς θετὰς οἰκογενεῖας κατὰ τὸν 5-τον μῆνα τῆς ἡλικίας του, διότι ἡ μακροχρόνιος παραμονὴ εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον μαραίνει τὰ βρέφη λόγῳ ἐλλείψεως μητρικῆς στοργῆς καὶ καθυστερεῖ τὴν διανοητικὴν τῶν ἀνάπτυξιν.

Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐν τῷ ἰδρύματι παραμονῆς του, πρέπει νὰ προστοιμάζον τὸ βρέφος εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας, ἵνα προσαρμοσθῆ εὐκολώτερον καὶ ἄνευ συνεπειῶν εἰς τὸ νέον περιβάλλον. Ἐνεκα τούτου, δὲν πρέπει ἡ ζωὴ τῶν βρεφῶν εἰς τὸ Βρεφοκομεῖον νὰ εἶναι κλειστή, ἀλλὰ συχνὰ νὰ τὰ βγάζουν εἰς τὸ ὑπαιθρον αἱ βρεφοκόμοι, διὰ νὰ ἐπωφελοῦνται ταῦτα τῶν εὐεργετικῶν ἐπιδράσεων τοῦ ὑπαίθρου.

Τὸ Βρεφοκομεῖον πρέπει νὰ διαθέτῃ καὶ ἀρκετὰς Ἐπισκεπτρίας Ἀδελφάς, ἐφ' ὅσον κάνει τοποθετήσεις βρεφῶν εἰς ξένας οἰκογενεῖας, διὰ τὴν κοινωνικὴν παρακολούθησιν καὶ ἔλεγχον τούτων. (Συνεχίζεται)

— Μήπως ξέρετε πῶς ἔκλεισε σήμερον τὸ Χρηματιστήριον ;

ομορφίαι (παλαιότερον καλούμεναι «στίγματα») αἱ συνοδεύουσαι τὰς πρωτοπαθεῖς ὀλιγοφρενίας δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ἀπολύτως παθογνομονικαί. Ἐπομένως εἰς τὴν νεογνικὴν περίοδον ἡ διάγνῶσις τίθεται ἀνεπιφυλάκτως μόνον ὅταν πρόκειται περὶ ἰδιαζούσης ἀνωμαλίας εἰς τὰς διαστάσεις καὶ τὴν ὄψιν τοῦ κρανίου ἢ περὶ μογγολισμοῦ, ἐνῶ ὅταν πρόκειται περὶ ἄλλου εἴδους ἀνατομικῆς διαμαρτίας ἢ περιπτώσεως τῆς ὀλιγοφρενίας τίθεται ἁπλῶς ὡς ἐνδεχόμενον καὶ ἀπαιτεῖ γνωμάτευσιν τοῦ εἰδικοῦ ἰατροῦ.

α) «Μογγολισμός»: Πρόκειται περὶ συναθροίσματος ἀνατομοφυσιολογικῶν γνωρισμάτων μετὰ διανοητικῆς ἀναπηρίας. Τόσον τὰ ψυχικὰ ὅσον καὶ τὰ σωματικὰ γνωρίσματα ποικίλλουν σημαντικῶς εἰς ἔντασιν, πιθανῶς δὲ τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἤσκησε τὴν βλαπτικὴν ἐπίδρασιν του τὸ ὑπεράριθμον «χρωμόσωμον 21», εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ὁ «μογγολισμός». Εἰς μικρὸν σχετικῶς ποσοστὸν τῶν περιπτώσεων (κατὰ τὰ ἡμέτερα εὐρήματα 15%) τὰ ἀνατομικὰ γνωρίσματα εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν εἶναι τόσον ἑλαφρά, ὥστε τὸ νεογνὸν νὰ θεωρηθῆ φυσιολογικὸν καὶ ἡ διάγνῶσις νὰ μὴ γίνῃ εἰμὴ ἀρκετὰ ἀργότερον. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς προηγείται ἡ διάγνῶσις τῆς κ α θ υ σ τ ε ρ ἡ σ ε ω ς καὶ ἐπονταὶ τὰ ἀνατομικὰ σημεῖα. Ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων περιπτώσεων, ἡ χαρακτηριστικὴ ὄψις τοῦ «μογγολισμοῦ» εἶναι καταφανῆς εὐ θ ὶ σ ἄ μ ἔ σ ω ς, ἡ δὲ διανοητικὴ ἀναπηρία θὰ ἔλθῃ βραδύτερον διὰ νὰ ἐπισφραγίσῃ τὴν ἤδη τεθεῖσαν διάγνῶσιν. Σχεδὸν ὅλοι οἱ συγγραφεῖς συμφωνοῦν ὅτι τὰ σωματικὰ γνωρίσματα τοῦ μογγολισμοῦ εἶναι τόσον χαρακτηριστικὰ ὥστε ἡ διάγνῶσις νὰ τίθεται «μὲ τὴν πρώτην ματιᾶ». Ἐπίσης τονίζουσι, καίτοι τὰ ἀνατομικὰ σημεῖα δὲν εἶναι παθογνομονικὰ ὅταν ληφθοῦν κεχωρισμένως, ἐν τούτοις ἡ συνύπαρξις των ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βρέφους εἶναι ἀρκετὴ διὰ νὰ τεθῆ ἡ διάγνῶσις.

Ἐν τούτοις συχνότατα διαπιστοῦνται ἀντιφάσεις εἰς τὴν βιβλιογραφίαν, καὶ ἀρ-

κετὰ συχνὰ περιγράφονται «ἀτυποὶ» περιπτώσεις μογγολισμοῦ ἢ ἀκόμη καὶ μὴ μογγολισμοῦ. Ἐκ τῆς ἡμετέρας σημειολογικῆς ἐρεῦνης πρὸς ἄρσιν τῶν ἀντιφάσεων προκύπτει ὅτι αὐταὶ ὀφείλονται εἰς τὴν μ ε τ α β λ η τ ὀ τ η τ α τῶν συμπτωμάτων, ὡς καὶ εἰς τὸ ὅτι τὰ συμπτώματα ἐκ τῆς ψυχικῆς σφαίρας ἀκολουθοῦν, ἐν πολλοῖς, πορείαν ἀνεξάρτητον τῆς τῶν σωματικῶν ἰδιοτήτων.

Ἐντὸς τῆς νεογνικῆς περιόδου, πάντως, ἡ ἀνατομικὴ σημειολογία τοῦ μογγολισμοῦ περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς:

1) Μικρόσωμον βρέφος, μὲ ὀφθαλμοὺς λοξῶς φερομένους, ἔχοντας ἐπικανθικὴν πτυχὴν καὶ «στικτὴν» ἴριδα, συχνὰ δὲ ἐμφανίζοντα συγκλίνοντα στραβισμόν καὶ βλεφαρίτιδα.

2) Βραχυκεφαλία, μὲ πεπλατυσμένον τὸ ὀπίσθιον μέρος (κεφαλικὸς δείκτης¹ ἄνω τοῦ 83) καὶ βραχὺν ἀχχένα, οὕτως ὥστε τὸ ἰνίον φαίνεται ὡσαν νὰ ἐπεκτείνεται κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν ράχιν.

3) Μία μόνον καὶ ἐ γ κ α ρ σ ἰ ω ς φερομένη χειρομαντικὴ γραμμὴ. Ἐπίσης ἄλλαι ἀνωμαλίες τῶν δακτυλικῶν ἀποτυπωμάτων.

4) Ὁ μικρὸς δάκτυλος εἶναι ἰδιαιτέρως βραχὺς καὶ κυρτὸς πρὸς τὰ ἔσω, ὑπερθεν δὲ τῶν μεσοφαλαγγικῶν ἀρθρώσεων ἀντὶ δύο δερματικῶν πτυχῶν παρατηρεῖται μόνον μία.

5) Αἱ ἄκραι χεῖρες καὶ οἱ οἱ ἄκροὶ πόδες εἶναι μικρότεροι ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὑπόλοιπον σῶμα (ἄκρομικρία), μὲ βραχεῖς καὶ παχεῖς δακτύλους.

6) Ὁ μέγας δάκτυλος τοῦ ποδὸς ἀφίσταται σημαντικῶς τοῦ παραπλευρῶς δακτύλου, μεταξὺ δὲ τῶν δύο πρώτων δακτύλων ὑπάρχει χάσμα τὸ ὁποῖον συχνὰ καταλήγει εἰς δερματικὴν πτυχὴν καθέτως φερομένην κατὰ τὸ πέλμα.

7) Ἡ κοιλότης τοῦ στόματος εἶναι μικρὰ ἐν σχέσει πρὸς τὴν γλώσσαν, ἡ ὁποία, ὡς ἐκ τούτου, δυνατὸν νὰ προβάλλῃ περιοδικῶς ἐκ τοῦ στόματος.

1. Κεφαλικὸς δείκτης: τῆς μετωπιονιακῆς πρὸς τὴν ἀμφικροταφικὴν διάμετρον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω, τὰ τρία πρῶτα ἔχουν παθογνωστικὴν ἰσχύν, τὰ ἄλλα ἀνατομικά σημεῖα, ὡς π.χ. συγγενοῦς καρδιακῆς ἀτελείας ἢ ἀτελείας περι τὴν διάπλασιν τῆς ρινός, τοῦ δέρματος, τῶν ὠτων κτλ., εἶναι ἀρκετὰ συχνά, παρουσιάζονται ὁμως εἰς σημαντικὴν ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ ἄλλων ὀλιγοφρενικῶν νόσων.

Ἡ ἐντὸς τῆς νεογνικῆς περιόδου συμπεριφορὰ τῶν περιπτώσεων μογγολισμοῦ δὲν διαφέρει βασικῶς τῆς τῶν ὑπολοιπῶν

ὀλιγοφρενικῶν νοσημάτων ὡς περιεγράφη ἀνωτέρω, μὲ μόνην ἐξαιρέσιν τὸ ὅτι σχεδὸν ποτὲ δὲν παρουσιάζεται ἐπιληπτικὴ προσβολὴ ἐπὶ τῶν νεογνῶν αὐτῶν.

Ἐνίοτε ἢ ἐντονος ὑποτονία, ἥτις χαρακτηρίζει γενικῶς τὰ ἄτομα μὲ «μογγολισμόν», γίνεται ἀντιληπτὴ καὶ κατὰ τὴν νεογνικὴν περίοδον, ὡς ὁμως ἐλέχθη, ἢ διάγνωσις τίθεται κυρίως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προαναφερθέντων ἀνατομικῶν γνωρισμάτων. (Συνεχίζεται)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1) Ποῖα εἶναι αἱ συνηθέστεραι ἐπιπλοκαὶ κατὰ τὸν τοκετὸν ἐπὶ ὕδραμνίου;

α) Π ρ ό π τ ω σ ι ς τ ῆ ς ὀ μ φ α λ ἰ δ ο ς. Μὲ τὴν αὐτόματον ρῆξιν τοῦ θυλακίου, ἡ ὀμφαλὶς εὐκόλα παρασύρεται πρὸς τὰ κάτω ὑπὸ τοῦ ὑπὸ τάσιν ἐξερχομένου ἀμνιακοῦ ὑγροῦ.

β) Ἀ ν ώ μ α λ ο ς θ έ σ ι ς, σ χ ῆ μ α καὶ π ρ ο β ο λ ῆ τ ο ῦ ἔ μ β ρ ῦ ο υ, λόγῳ τῆς ἐλευθέρως κινήσεώς του ἐντὸς τῆς μήτρας.

γ) Ἀ δ ρ ά ν ε ι α π ρ ω τ ο π α θ ῆ ς δ υ ν α τ ὸ ν νά παρατηρηθῇ λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς διατάσεως τῶν τοιχωμάτων τῆς μήτρας.

δ) Π ρ ώ ἰ μ ο ς ἢ π ρ ό ω ρ ο ς τ ο κ ε τ ό ς καί, ὡς ἐκ τούτου, εἶναι ηὔξημένος ὁ κίνδυνος διὰ τὸ ἔμβρυον.

ε) Α ἰ μ ο ρ ρ α γ ἰ α ἰ μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ πλακοῦντος, λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς διατάσεως ἢ ἀδρανείας τῆς μήτρας.

2) Πῶς θὰ ἀντιμετωπίσωμεν περιπτώσιν ὕδραμνίου κατὰ τὸν τοκετόν;

α) Ὁ τοκετὸς ἐπὶ περιπτώσεων ὕδραμνίου δέον νὰ λαμβάνη χώραν εἰς τὸ Μαιευτήριον, λόγῳ τῶν ἐπιπλοκῶν αἵτινες δυνατὸν νὰ παρουσιασθοῦν.

β) Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γίνη τ ε χ ν η τ ῆ ρ ῆ ξ ι ς τοῦ θυλακίου πρὶν ἀρχίσῃ ὁ τοκετὸς ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν του. Ἡ καλύτερα μέθοδος πρὸς τοῦτο εἶναι διὰ τῆς χρησιμοποίησεως μικροῦ trocar, διὰ τοῦ ὁποίου ἐλέγχεται ἡ βαθμιαία ἔξοδος τοῦ ἀμνιακοῦ ὑγροῦ. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἀποφεύγεται ὁ κίνδυνος shock ἐκ τῆς ἀποτόμου ἐλαττώσεως τῆς ἐνδοκοιλιακῆς πίεσεως, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου μειοῦνται οἱ κίνδυνοι προπτώσεως τῆς ὀμφαλίδος ἢ ἄκρων τοῦ ἐμβρύου καὶ προώρου ἀποκολλήσεως τοῦ πλακοῦντος (ὅταν σμικρυνθῇ ἀποτόμως ἢ μητρικὴ κοιλότης).

“ΕΛΕΥΘΩ,,

ΔΕΛΤΙΟΝ

Ἀποκόψατε τὸ παρὸν καὶ ἀποστείλατέ το μὲ τὴν ἐρώτησίν σας.

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΑΝΑΙΣΘΗΤΙΚΟΥ

Η 16^η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1846 ΥΠΗΡΞΕ
ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΗΜΕΡΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

Ύπο

STANLEY BYRON

Διὰ τὸν μέσον ἄνθρωπον, ἡ ἡμερομηνία τῆς 16ης Ὀκτωβρίου δὲν παρουσιάζει τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν, ἐκτὸς ἐὰν πρόκειται νὰ εἶναι μία προσωπικὴ ἐπέτειος. Καὶ ὅμως πρόκειται περὶ ἡμερομηνίας ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ τιμᾶται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἡ 16η Ὀκτωβρίου ἀποτελεῖ τὸ τέρμα μακρῶν αἰῶνων ἀγωνίας. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοῦ ἔτους 1846, εἰς τὸ Γενικὸν Νοσοκομεῖον τῆς Μασσαχουσέτης εἰς τὴν Βοστώνην τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ἔγινεν ἡ πρώτη σημαντικὴ ἐγχείρησις ἐπὶ ἀσθενοῦς, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐπιτυχῶς ἀναισθητοποιηθῆ διὰ τῆς εἰσπνοῆς αἰθῶν αἰθέρος. Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου τὸ χειρουργικὸν νυστέρι ἔκοπτε τὰς σάρκας τοῦ ἐγχειρουμένου χωρὶς νὰ προκαλέσῃ φρικτοὺς πόνους.

Ἐως τότε, ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς ποῦ εἶχαν καταδικασθῆ νὰ ἐξαπλωθοῦν εἰς τὴν χειρουργικὴν τράπεζαν ἐδέοντο ἐπ' αὐτῆς μὲ πλήρεις τὰς αἰσθήσεις των. Δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη λύσις: πολλοὶ ἐπρωτίμῃθι νὰ ἀφήσουν νὰ τοὺς καταβάλλῃ ἡ ἀσθένεια, παρὰ νὰ υποβληθοῦν εἰς τὴν φρικτὴν ἀγωνίαν μιᾶς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως. Ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ χειρουργοῦ, αἱ πιθανότητες ἐπιβιώσεως ἢ θανάτου τοῦ ἀσθενοῦς ἦσαν ἴσαι πρὸς ἴσας.

Ἡ πρώτη ἐκείνη ἀνώδυνος χειρουργικὴ ἐπέμβασις ἐπὶ νέον τινὸς ὀνόματι Γκίλμπερτ Ἀμποττ, διὰ τὴν ἀφαίρεσιν ὄγκου τοῦ τραχήλου, ἐξετελέσθη ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου χειρουργοῦ τοῦ Νοσοκομείου Μασσα-

χουσέτης δόκτορος J. K. Οὐῶρρεν. Ὁ πραγματικὸς, ὅμως, ἥρωας, ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται ὁ βαθὺς ὕπνος εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε περιπέσει ὁ ἀσθενής, ἦτο ὁ δόκτωρ Οὐίλλιαμ Μόρτον, ἕνας ἀφανῆς ὀδοντίατρος ἀπὸ τὴν Βοστώνην.

Ἐπὶ τινα χρόνον ὁ Μόρτον ἐχρησιμοποιοῦσε τὸν αἰθέρα δι' ἀνωδύνους ἐξαγωγὰς ὀδόντων. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὑγροῦ ἐκείνου τὸν ἐπεισε περὶ τῆς χρησιμότητος του διὰ τὴν χειρουργικὴν. Ὁ ἱατρικὸς κόσμος τῆς χώρας ὅμως ἐδίσταζε νὰ μεταχειρισθῆ τὴν μέθοδον τοῦ Μόρτον διὰ σοβαρὰς χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ Μόρτον δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸν ἱατρικὸν κόσμον, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κύκλοι εἶχαν καταδικάσει τὴν ἀνώδυνον μέθοδον ὡς... πράξιν ἀντικειμένην εἰς τὴν θείαν οἰκονομίαν!

Ἡ συγκεκαλυμμένη αὐτὴ ἀντίδρασις δὲν εἶχεν ἄλλο ἀποτέλεσμα παρὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἀποφασιστικὴν τὸν Μόρτον ὅπως ἐπιτύχῃ διὰ παντός μεσον τὴν ἀναγνώρισιν τῆς μεθόδου του, περὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ὁποίας ὁ ἴδιος ἦτο ἀπολύτως πεπεισμένος. Μὲ χαρακτηριστικὴν τόλμην παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ πρεσβυτέρου ἐκ τῶν χειρουργῶν τοῦ Νοσοκομείου Μασσαχουσέτης.

Ἐδνυχῶς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁ δόκτωρ Οὐῶρρεν ἦτο συγχρόνως ἄριστος ἐστήμων καὶ ἀληθῆς ἀνθρωπιστής, ὁ ὁποῖος ἠσθάνετο βαθύτατα τὸν πόνον ποῦ ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς

του, ἦτο δὲ συγχρόνως καὶ βαθὺς γνώστης τῶν ἀνθρώπων διὰ τὰ ἀντιληφθῆ ὅτι ὁ Μόρτον δὲν ἦτο κανένας «τσαρλατάνος». Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ παράσχη εἰς τὸν νέον ὀδοντίατρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποδείξη τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς μεθόδου του.

Τὸ ἀκροατήριον, ποὺ ἀπετελεῖτο ἀπὸ διακεκριμένους ἐπιστήμονας καὶ ἰατροὺς, ἀνέμενε μὲ μὴ ἀποκρυπτόμενον εἰρωνικὸν σκεπτικισμόν. Ὅταν, μὲ τὴν χορήγησιν τοῦ ἀναισθητικοῦ ὑπὸ τοῦ Μόρτον, ὁ ἀσθενὴς περιέπεσεν εἰς βαθὴν ὕπνον, ὁ ὁποῖος διετηρήθη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐγχειρήσεως, ὅλοι κατεπλάγησαν. Ὅταν τέλος ὁ Ἄμποτ ἀφανίσθη καὶ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ οὔτε τὸν παραμικρὸν πόνον, ἀφῆκαν ἐλεύθερον τὸν ἐνθουσιασμόν των.

Ἡ εἰδήσις περὶ τῆς καταπληκτικῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Μόρτον διεδόθη τάχιστα καὶ εἰς τὸν Παλαιὸν Κόσμον: Δύο μῆνας μετὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἐπιτυχήν ἐπίδειξιν εἰς τὴν Βοστώνην, τὴν 21ην Δεκεμβρίου τοῦ 1846, ἡ πρώτη ἐπ' ἀμφιθεάτρῳ ἐν Ἐδρῶπῃ γενομένη ἐπέμβασις μετ' ἀναισθητοποίησης ἐξετελέσθη ὑπὸ τοῦ διασημοῦ χειρουργοῦ Ροβέρτου Λίστον, τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου. Ὁ ἀσθενὴς ἦτο ἕνας οἰκονόμος ἀπὸ τὸ Χάρλεϋ Στρήτ, ἡλικίας 36 ἐτῶν, τοῦ ὁποῖου τὸ σκέλος, συντριβὲν κατὰ τι δυστύχημα, ἔπρεπε νὰ ἀποκοπῆ ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ γόνατος. Τὴν 2,25' μ.μ. ὁ ἀσθενὴς μετεφέρθη ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ ἀμαξίου εἰς τὸ χειρουργεῖον καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν νὰ εἰσπνεύσῃ ἀτμοὺς αἰθέρος ἐπὶ δύο ἢ τρία λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἀφοῦ περιέπεσεν εἰς πλήρη ἀναισθησίαν, ὁ Λίστον ἐξετέλεσε τὸν ἀκρωτηριασμόν εἰς διάστημα ἐνὸς μόλις λεπτοῦ τῆς ὥρας, χωρὶς ὁ ἀσθενὴς νὰ δείξῃ εἴτε μὲ στεναγμὸν ἢ μὲ κίνησιν τινα ὅτι ἠσθάνθη τι.

Ὅταν ἐτερομάτισε τὴν ἐπέμβασιν, ὁ Λίστον ἐστράφη πρὸς τὸ σιωπηλὸν καὶ ἀκαταπληκτον ἀκροατήριον καὶ εἶπε μὲ φωνὴν ἠλλοιωμένην ἀπὸ τὴν συγκίνησιν: «Κύριοι, ἡ ἐφεύρεσις αὐτῆ τῶν Γιάγκηδων ἐξηρτέλισε τὴν μέθοδον τοῦ Μέσμερ τῆς δι' ὑποβολῆς ἀναισθησίας!»

Ὁ τύπος δὲν ἠσχολήθη μὲ τὸ κοσμοϊστορικὸν ἐκεῖνο γεγονός παρὰ εἰς τὰ χριστου-

γεννιάτικα φύλλα του, ὅτε ἡ ἐφημερὶς «Daily News» τὸ ἀνέφερε δι' ὀλίγων γραμμῶν, μετὰ τῶν διαφόρων μικρῶν εἰδήσεων. Ἡ πρώτη ἐκείνη ἐν Ἀγγλίᾳ πραγματοποιηθεῖσα ἐγχείρησις διὰ τῆς ἀναισθητοποίησης τοῦ ἀσθενοῦς μὲ ἀτμοὺς αἰθέρος μετέτρεψε κυριολεκτικῶς τὰς μεθόδους τῆς χειρουργικῆς. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Μόρτον ὑπῆρξε πράγματι ἡ πρώτη παρ' αὐτὸν γενομένη συμβολὴ εἰς ἐπιστήμην ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν ἐδημερίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ πόνος μᾶς πλήττει ὅλους κατὰ τὸν προσωπικώτερον τρόπον, καὶ ἡ καταπολέμησις του εἶναι ἔργον παγκοσμίου ὠφελείας.

Ἄλλὰ καὶ πολλοὶ ἐπιστήμονες δὲν εἶναι βέβαιοι περὶ τούτου. Ὁ συντάκτης τῆς παρούσης ἀνταποκρίσεως ἠρώτησε δεκάδα μορφωμένων ἀνθρώπων—ὄχι ὅλων τοῦ ἱατρικοῦ κλάδου—καὶ μόλις οἱ ἡμίσεις ἐξ αὐτῶν ἀπήντησαν, ἂν καὶ ὁ καθεὶς ἐξ αὐτῶν ὠνόμασεν ἓνα διαφορετικὸν ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν ὁποῖον ἀπέδιδε τὴν ἀνακάλυψιν!

Ἡ πλήρης ἔννοια τῆς μεγάλης ὀφειλῆς τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπότης ἀνέλαβεν ἐναντι τοῦ Οὐίλλιαμ Μόρτον εἶναι ὅτι—ἀνεξαρτήτως τῆς δυνατοῦτος ἐπιτελέσεως καὶ τῶν δυσχερεστάτων χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων ἐντελῶς ἀνωδύνως—ἀπεκάλυψε καὶ νέα πεδία ἐρευνῶν διὰ τὴν χειρουργικὴν, συνεπεία τῶν ὁποίων ἐσώθησαν χιλιάδες ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων. Μέχρι τῆς στιγμῆς ποὺ ἐφηρμόσθη ὁ «μαγικὸς ὕπνος», ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθοῦν λεπταὶ χειρουργικαὶ ἐπεμβάσεις ἐπὶ ὠρουμένων καὶ ἀσπαιρόντων ἀσθενῶν. Ἡ ἀνακάλυψις του, μετὰ τὴν τελειοποίησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Σκότου ἱατροῦ Τζέιμς Γιούγκ Σίμπσον, ἀφῆρσε καὶ ἀπὸ τὸν τοκετὸν σημαντικὸν ποσοστὸν τῶν ὠδίνων του.

Ἡ ἀναισθησία κατὰ τὸν τοκετὸν ἔγινε τοῦ συρμοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀφοῦ ὁ Δρ Τζῶν Σνόου ἐχορήγησε χλωροφόρμιον εἰς τὴν Βασιλίσσαν Βικτωρίαν κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ πρίγκιπος Λεοπόλδου τὸ 1853 καὶ τῆς πριγκιπίσσης Βεατρίκης τὸ 1857.

Ὅπωσδήποτε, ὁμως, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπέδειξαν οὔτε γενναιοφροσύνην οὔτε κἂν

τὴν στοιχειώδη δικαιοσύνην ἔναντι τοῦ Οὐίλλιαμ Μόρτον, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε τὴν 15ην Ἰουλίου 1868, εἰς ἡλικίαν μόλις 49 ἐτῶν, καὶ ἀφοῦ ἐξηντλήθη καὶ κατεστράφη οικονομικῶς ἐκ τῶν ἀγῶνων του ὅπως ἀναγνωρισθῆ ὡς ὁ ἐφευρέτης τοῦ ἀναισθητικοῦ φαρμάκου.

Ἡ καταπολέμησις τοῦ πόνου δὲν εἶναι πάντως διόλου πλήρης. Καὶ σήμερον ἀκόμη συνεχίζεται ἡ ἔρευνα διὰ τὴν κατασκευὴν ἀποτελεσματικωτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων ἀναισθητικῶν. Ὅτιδήποτε ὁμως νέον μέ-

σον ἀνακουφίσεως ἀπὸ τὸν πόνον ἤθελον ἐφεύρει οἱ ἐπιστήμονες, ὅλα θὰ ἐκκινουῦν ἀπὸ τὴν πρώτην ἐκείνην προσπάθειαν τοῦ ἀσήμου ὀδοντοιατροῦ τῆς Βοστώνης καὶ ἀπὸ τὴν ἀξιωμαθόμενον ἐκείνην ἡμέραν τῆς 16ης Ὀκτωβρίου 1846, ὅτε ἔγινεν ἡ πρώτη ἀνάδυνος ἐγχειρήσις εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Μασσαχουσέττης.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Οὐίλλιαμ Μόρτον κατέλαβε τὴν θέσιν του μεταξὺ τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

(Ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή»)

ΜΙΑ ΣΥΣΚΕΥΉ ΨΥΧΙΚΗΣ ΤΟΝΩΣΕΩΣ

Μία συσκευή, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σεκιοιριτόν», ὀφειλομένη εἰς τὴν ἐμπνευσιν καὶ τὰς πολυετείς μελέτας τοῦ Ἀμερικανοῦ ἱατροῦ Λῆ Σῶλκ (ἀδελφοῦ τοῦ ἐφευρέτου τοῦ ὄρρου κατὰ τῆς πολιομυελιτιδος), ἐξασφαλίζει εἰς τὰ βρέφη καὶ τὰ νήπια ἥρεμον ὕπνον καὶ φυσιολογικὴν ἀνάπτυξιν, χωρὶς καμμίαν ἀνωμαλίαν καὶ νοσηρὰς ἐκδηλώσεις. Ἡ νέα συσκευή ἐλπίζεται ὡσαύτως ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ τὴν κλεῖδα πρὸς διερεύνησιν καὶ ἐρμηνείαν πολλῶν βασικῶν τάσεων καὶ ἐκδηλώσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ἡ συσκευή τοῦ ψυχιάτρου Δρος Λῆ Σῶλκ εἶναι ἀπλουστάτη. Ὁμοιάζει πρὸς μικρὸν ραδιόφωνον, καὶ τὸ μόνον ἀποτέλεσμά της εἶναι εἰς ρυθμικὸς ἦχος, παρέχων τὴν ἐντύπωσιν τῶν παλμῶν τῆς καρδίας.

Τὰ βρέφη, εἰς τὸ λίκνον ἢ τὸ κρεβάτι τῶν ὀπίωων τοποθετεῖται τὸ Σεκιοιριτόν (ἦχος ἀσφαλείας), κοιμώμενοι ἡσυχῶ, κερδίζοντες βάρος καὶ εἶναι περισσότερον εὐδιάθετα ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα βρέφη, τὰ ὁποῖα ἀφέθησαν νὰ κοιμῶνται δίχως τὴν βοήθειαν τῆς συσκευῆς.

* * *

Αἱ ἀρχαί, εἰς τὰς ὁποίας ἐστηρίχθη ὁ Δρ Λῆ Σῶλκ, κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ μηχανήματός του, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι δύο:

Αἱ πρῶται ἐβδομάδες τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου παίζουν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητός του.

Αἱ ψυχικαὶ διαταραχαί, ἐκ τῶν ὁποίων πάσχουν οἱ ἐνήλικοι, δυνατὸν νὰ ὀφείλωνται ἐνίοτε εἰς τὴν πρῶτην περιόδον τῆς ζωῆς των, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀπεστερήθησαν τῆς μητρὸς των.

Ἐνδιαφέρουσαι εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου αἱ πρὸ 10-15 ἐτῶν γενόμεναι παρατηρήσεις ἐπὶ βρεφῶν ποὺ παρούσασαν διαταραχὰς εἰς τὸν ὕπνον των. Αἱ διαταραχαὶ αὗται, καθὼς καὶ διαταραχαὶ τῆς πέψεως, εἶχον ἐκδηλωθῆ ἄλλοτε ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τῶν βρεφῶν, τὰ ὁποῖα καὶ ἀργότερον,

μέχρι σήμερον ἀκόμη, παρουσιάζουν διαφόρους νευρικὰς ἀνωμαλίας.

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων, οἱ ἐρευνήσαντες ἱατροὶ ἤχησαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ στιγμαὶ τοῦ τοκετοῦ καὶ τῶν πρώτων μετ' αὐτὸν ἡμερῶν καὶ ἐβδομάδων εἶναι κρισιμώταται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βρέφους.

Ἀπὸ τὴν ἀσφάλειαν καὶ προστασίαν ποὺ εἶχεν ἐντὸς τοῦ μητρικοῦ ὄργανισμοῦ, ὅπου τοῦ ἦτο ἄγνωστον τὸ ψῦχος, ἡ πείνα καὶ ὁ θόρυβος, τὸ νεογέννητον εὐρίσκειται εἰς ἓνα κόσμον ξένον καὶ πλήρη ὀχληρῶν ἐρεθισμῶν: τὸ μόνον καταφύγιόν του δέ, εἰς τὴν περιπέτειαν αὐτὴν, εἶναι ἡ παρέχουσα ἀσφάλειαν καὶ προστασίαν μητρικὴ ἀγάλη.

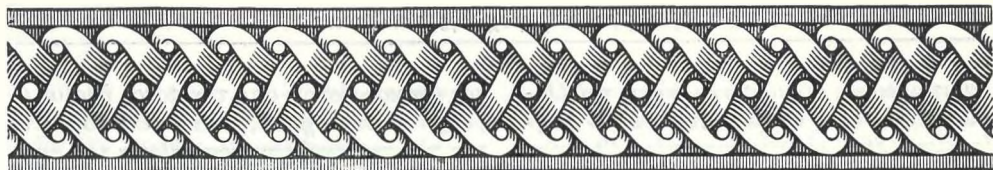
* * *

Στηριχθεὶς εἰς τὰ ὡς ἄνω δεδομένα, ὁ Δρ Λῆ Σῶλκ προσεπάθησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ νεογέννητον βρέφος ἐκεῖνο τὸ ὅποτον ἐπὶ 9 μῆνας ὡς ἔμβρυον εἶχε συνηθίσει ὀργανικῶς, ὡς βασικὴν προϋπόθεσιν τῆς ζωῆς, τὴν αἴσθησιν, δηλαδή, τοῦ μητρικοῦ καρδιακοῦ παλμοῦ.

Εἰς τοῦτο τὸν παρεκίνησαν αἱ παρατηρήσεις του ἐπὶ μητέρων.

Ὅταν τὸ βρέφος προσφέρεται εἰς τὴν μητέρα του διὰ νὰ τὸ θηλάσῃ, αὕτη κατὰ συχνότητα 82% τὸ φέρει εἰς τὸ ἀριστερὸν στήθος της. Τὸ ἐνστικτον ὁδηγεῖ τὴν μητέρα νὰ προσφέρῃ μαζί με τὴν ὑλικὴν τροφήν καὶ τὴν ψυχικὴν: τὸν γνώριμον καὶ παρήγορον ρυθμὸν τῆς μητρικῆς καρδίας. Τοῦτο κατὰ τὸν Δρα Λῆ Σῶλκ ἐξηγεῖ καὶ τὸ ὅτι ἡ αἴσθησις τοῦ ρυθμοῦ εἶναι ἡ πρώτη καὶ βασικωτέρα ἀνθρωπίνη αἴσθησις, ἡ ὁποία συνευθιτοποιεῖται εἰς τὴν μετέπειτα ζωὴν διὰ τοῦ χοροῦ καὶ τῆς μουσικῆς.

Διὰ τοῦ Σεκιοιριτόν ὁ Δρ Λῆ Σῶλκ προσφέρει εἰς τὸ βρέφος τὴν αἴσθησιν τοῦ μητρικοῦ καρδιακοῦ παλμοῦ, μετ' ἄλλους λόγους τὴν αἴσθησιν τῆς ἀσφαλείας τὴν ὁποίαν ἔχασε μετὰ τὴν γέννησιν του...

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ,

ΠΑΙΔΩΣ

Είναι ένα φυσικό αίσθημα, ό υπερβολικός τονισμός του οποίου είναι έξ ίσου επικίνδυνος όσο και ή παραμέλησί του. Το αίσθημα τής αιδούς δέν συνδέεται έκ γενετής με τον άνθρωπο. Το μικρό παιδί χαιρείται όταν είναι γυμνό. Το αίσθημα τής αιδούς όφείλουμε να τό διδάσκουμε στό παιδί, υπό τήν έννοια ότι δέν πρέπει να έκτίθεται γυμνό μ π ρ ο σ τ ά σ τ ο ύ ς ἄ λ λ ο υ ς. Το

κάτω τών 6 χρόνων παιδί δέν καταλαβαίνει τήν έννοια τής λέξεως ντροπή. Το μέτρο τής τιμωρίας, που χρησιμοποιουόν μερικοί γονεΐς έπειδή τό παιδί τους έκανε ή είπε κάτι για τό όποιο πρέπει να αισθάνεται ντροπή, είναι άκατανόητο. Το παιδί θεωρεί αύτή τή συμπεριφορά τών γονέων του ως σκληρότητα, και όχι σπανίως άπαντά με πράξεις έκδικητικές.

ΑΞΙΩΣΕΙΣ

Ή Ασφαλώς πρέπει να έχουμε ώρισμένες αξιώσεις από τό παιδί. Ό τρόπος ώστόσο που προβάλλουμε τις αξιώσεις μας στό παιδί παίζει ιδιαίτερο ρόλο. Μερικά παιδιά συνηθίζουν εύκολα και χωρίς αντίρρησης να έκτελουόν αυτά που τους ζητάμε, γιατί δέν έχουν ή και δέν βλέπουν καμμιά δυνατότητα να κάμουν κάτι μόνα τους, χωρίς τή βοήθεια τών μεγάλων.

Διαφορετικά, φυσικά, αντιδρουόν τα κάπως μεγαλύτερα παιδιά, που άνακαλύπτουν ότι μπορουόν πλέον μόνα τους να κάμουν ώρισμένα πράγματα. Αυτά τα παιδιά δείχνουν μια τάσι να γίνουόν ανεξάρτητα, ώστε να μη χρειάζονται τή βοήθεια τών άλλων, πολύ συχνά όμως δέν βρίσκουν τό σωστό δρόμο και κάνουν διάφορα σφάλματα. Έτσι όμως αρχίζουν να μαθαίνουόν.

Ό μεγάλος πρέπει να βοηθήση έδω με τήν ύπομονή του, παρακολουθώντας κάποτε άδραγής και χωρίς να άνακατεύεται, έφ' όσον τό παιδί δέν του ζητά τή βοήθειά του, έκτός βέβαια αν πρόκειται για ένα σο-

βαρό κίνδυνο που άπειλεί τό παιδί. Ό μεγάλος πρέπει να ζητή ύπακοή από τό παιδί μόνο στις έντελώς έπίγουσες περιπτώσεις. Το καλύτερο είναι να έπιτυγχάνουμε αυτό που θέλουμε με μια σύντομη και άντικειμενική συζήτηση.

Η φιλική έκ μέρους μας παράκλησι, ή και μόνο ή ήρεμη διαπίστωση για τήν άνάγκη να γίνη κάτι, δημιουργουόν τήν άπαραίτητη για κάθε έργασία άτμόσφαιρα καλύτερης θελήσεως και έξουδετερώνου από τήν αρχή κάθε αντίστασι που μπορεί να προβάλλη τό παιδί όταν πρόκειται για μια όχι ευχάριστη έργασία. Να τονίζουμε στό παιδί, ότι ή άνάγκη που προκύπτει από τήν πραγματικότητα μας έπιτάσσει να κάνομε κάτι τό ώρισμένο, και όχι να λέμε στό παιδί (έτσι θέλω), όπως τό συνηθίζουόν οι μεγάλοι. Η έξουσία του προσώπου, είτε αυτό είναι ό πατέρας είτε κάποιος άλλος μεγαλύτερος, δέν πρέπει να προβάλλεται σαν κύριος παράγων για όποιαδήποτε αξίωσι που έχουμε από τό παιδί.

(Άπό τό Λεξιόν Άγωγής του Παιδιού, του κ. Π. Άμπλιανίτη)

Ἐξεφράσθη ἡ ἀνάγκη ἐμπεριστατωμένης ἐρεῦνης διὰ τὸν τρόπον τῆς φυσιολογικῆς σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδιῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν, ἅτινα διαβιοῦν εἰς ἀκαταλλήλους οἰκίας, παιδικούς σταθμούς κτλ.

γ) Ἐγένετο μία λυπηρὰ διαπίστωσις. Τὰ παιδιά τῆς προσχολικῆς ἡλικίας, εἰς ὅλα σχεδὸν τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, δὲν παρακολουθοῦνται μεθοδικῶς. Πάμπολλα πίπτουν θύματα ἀτυχημάτων εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην, δι' ἃ καὶ ἐτονίσθη ἡ ἀνάγκη λήψεως προληπτικῶν μέτρων εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Ἀνεφέρθη ὅτι οἱ ἰατροὶ καὶ αἱ Ἀδελφαὶ στεροῦνται ἐπαρκῶν καὶ καταλλήλων γνώσεων περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἡλικίας ταύτης.

Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται ὁ προγραμματισμὸς ὁμοιομόρφων μεθόδων, ἐντὸς τῶν πλαισίων πάντοτε τῶν ἐθνικῶν ἐπιπέδων, ὥστε οἱ ἀνωτέρω νὰ μὴ δυσχεραίνουν τὸ ἔργον τῶν γονέων διὰ τῶν ἀντιφατικῶν ἐνίοτε συμβουλῶν των. Ἐτονίσθη ἐπίσης ὅτι τὸ παιδί καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς προσχολικῆς ἡλικίας ἔχει ἀνάγκην τῆς παρουσίας τῆς μητρὸς του, ὡς ἐκ τούτου δὲ πρέπει νὰ καταβληθῇ κάθε δυνατὴ προσπάθεια διὰ τὴν παραμονὴν τῆς πλησίον του.

δ) Ἐτονίσθη ὅτι μία ἐκ τῶν σπουδαιότερων ἐπιτεύξεων τῆς Παιδιατρικῆς εἶναι ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἐμβολίων, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται εἰς εὐρείαν κλίμακα.

II. ΑΣΘΕΝΕΣ ΠΑΙΔΙ

Ἡ παραμονὴ τοῦ ἀσθενοῦς παιδιοῦ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον προκαλεῖ εὐκόλως ψυχικὰ τραύματα, καὶ ἰδίᾳ ὅταν τὸ προσωπικὸν τοῦ Ἰδρύματος δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του.

Ὁ χρόνος τῆς παραμονῆς του ἐν τῷ Νοσοκομείῳ πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὸν ἀπολύτως ἀπαραίτητον.

Εἰς τινὰς χώρας τῆς Εὐρώπης ἐδημιουργήθησαν ἐσχάτως ὑπηρεσίαι διὰ τὴν κατ' οἶκον νοσηλείαν τῶν παιδιῶν. Τὸ ἔργον καὶ τὸ πρόγραμμα τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων χρήζει εὐρυτέρας μελέτης. Παρὰ ταῦτα, ἐὰν τυγχάνῃ ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη ἡ εἰσα-

γωγὴ ἐνὸς παιδιοῦ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον πρέπει νὰ καταβληθῇ κάθε προσπάθεια διὰ τὴν πρόληψιν σωματικοῦ ἢ ψυχικοῦ τραύματος.

Ἡ ἀπομόνωσις, ὅπου αὕτη κρίνεται ἀπαραίτητος, πρέπει νὰ γίνεται μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ φροντίδος, ἡ νοσηλεία μετ' ἀρίστης δεξιότηχίας. Ἰδιαιτέρα προσοχὴ πρέπει νὰ δίδεται εἰς τὴν διατήρησιν τῶν σχέσεων παιδιοῦ καὶ οἰκογενείας, μετὰ συχνὰς ἐπισκέψεως τῶν γονέων του.

Ἐγένετο εὐρυτάτη συζήτησις περὶ τῆς δυνατότητος εἰσαγωγῆς τῆς μητρὸς μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς τέκνου τῆς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, καὶ γενικῶς περὶ τοῦ τρόπου «ἐκπολιτισμοῦ τοῦ Νοσοκομείου». Ἡ γενομένη συζήτησις κατέδειξεν ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ ἀλλάξουν αἱ προθέσεις ἰατρῶν καὶ Ἀδελφῶν, διὰ περισσοτέρας ἀντικειμενικῆς μελέτης. Ἐπεστήθη ἰδίᾳ ἡ προσοχὴ ἐπὶ τοῦ γεγονότος τῆς ταχυτάτης ἐξελίξεως τῆς Παιδιατρικῆς Ἐπιστήμης, ἐν ἀντιθέσει μετὰ τὴν Νοσηλευτικὴν, ἥτις παραμένει ἀπὸ μακροῦ στάσιμος. Τονίζεται ἰδιαιτέρως ἡ ἀνάγκη τῆς μετὰ προσοχῆς μελέτης τοῦ θέματος τούτου παρὰ τῶν ἰατρῶν καὶ Ἀδελφῶν, οὕτως ὥστε τὸ χάσμα νὰ ἐλαττωθῇ κατὰ τὸ δυνατόν.

III. ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΩΣ ΠΑΣΧΟΝ ΠΑΙΔΙ

Πλήθος γονέων ζητεῖ καθ' ἡμέραν ὁδηγίας διὰ τὰ ἀνώμαλα παιδιά. Κατέστη ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναγκαῖον νὰ ἐκπαιδευθῇ ἡ Ἀδελφὴ καταλλήλως, ὥστε νὰ δύναται νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν πνευματικὴν ὑγείαν γονέων καὶ παιδιῶν ὄλων τῶν ἡλικιῶν.

Ἐτονίσθη ὅτι ἡ σωματοψυχικὴ ἐνότης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀλληλένδετος, καὶ συνεπῶς ἡ προληπτικὴ ἰατρικὴ πρέπει νὰ βοηθῇ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς υγείας, τόσον τῆς σωματικῆς ὅσον καὶ τῆς πνευματικῆς.

Ἡ ποιότης τῶν σχέσεων μεταξὺ οἰκογενείας καὶ παιδιοῦ τὸ ὑποβοηθεῖ νὰ υπερπηδήσῃ τὰ διάφορα πολὺπλοκα ἐμπόδια καὶ τὰς τυχαίας δυσκόλους συνθήκας (ἀπομάκρυνσις ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος ἢ ἄλλα).

Ὅταν τὸ παιδί εὐρίσκη κατανόησιν, υἱοθετεῖ μεθόδους αἰτινες ἀναπτύσσουν τὴν

προσωπικότητά του. Τὸ ἀντίθετον δημιουργεῖ προβλήματα συμπεριφορᾶς καὶ χαρακτῆρος καὶ ἀποτελεῖ σοβαρὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν ὁμαλὴν μελλοντικὴν ἐξέλιξίν του.

Ἡ συμπεριφορὰ τῶν γονέων καὶ ὁ τρόπος ἐκδηλώσεως τῆς στοργῆς των παίζει ρόλον σημαντικόν. Οἱ γονεῖς, ἐξ ἐνστίκτου ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῆς στοργῆς των, τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος, τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν των, εὐρίσκουν συνήρως τὸν κατάλληλον τρόπον νὰ ἀνταποκρίνωνται εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν παιδιῶν των.

Τινὲς ὅμως ἐξ αὐτῶν, εἴτε διότι δὲν ἐνοοῦν τὴν φύσιν τῶν ἀναγκῶν ἢ τὴν ἔννοιαν τῆς συμπεριφορᾶς των, εἴτε διότι δὲν διαθέτουν ἀρκετὴν ὑπομονήν, ἀντιμετωπίζουν πλείστας ὅσας δυσκολίας εἰς τὰς σχέσεις των με τὸ παιδί, δὲν δύνανται νὰ τὸ βοηθήσουν καὶ γίνονται ἀκουσίως δημιουργοὶ σοβαρῶν προβλημάτων. Οἱ γονεῖς αὐτοὶ ἔχουν ἀνάγκην τῆς παρουσίας εἰδικευμένου προσώπου, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύναντο νὰ ἐμπιστευθοῦν τὰ προβλήματα των. Τὸ πρόσωπον αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι καταλλήλως ἐκπαιδευμένον, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ βοηθήσῃ τοὺς γονεῖς νὰ κατανοήσουν τὸ παιδί τους καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ τίνι τρόπῳ θὰ εἶναι πλέον ὑπομονετικοὶ ἀπέναντί του. Αἱ πάρα πολλαὶ συμβουλαὶ ἐπιφέρουν πολλὰκις σύγχυσιν εἰς τοὺς νεαροὺς γονεῖς καὶ τοὺς δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἀνατροφὴ ἐνὸς παιδιοῦ παρουσιάζει τεράστια καὶ ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια, ἅτινα οἱ ἴδιοι οὐδέποτε θὰ δυνηθοῦν νὰ ὑπερπηθήσουν. Δι' ὃ ἀπαιτεῖται νὰ δίδωνται σαφεῖς συμβουλαί, ὥστε οἱ γονεῖς νὰ κατανοήσουν ὅτι με ὑπομονὴν καὶ ὀλίγην καλὴν θέλησιν θὰ δυνηθοῦν νὰ ἀναθρέψουν τὰ τέκνα των ὀρθῶς.

Ἀνεφέρθησαν γονεῖς οἷτινες δυσκολεύονται νὰ ἀγαπήσουν τὰ τέκνα των, καὶ ὡς ἐκ τούτου γίνονται ἐπιθετικοὶ καὶ ἀνυπόμονοι. Οἱ ἀνωτέρω ἔχουν ἀνάγκην τῆς συμπαθείας, τῆς ἐνθαορύνσεως καὶ κυρίως τῶν γνώσεων τῆς Ἀδελφῆς τῆς ἐργαζομένης εἰς τὴν Δημοσίαν Ὑγίαν, ἱκανῆς νὰ κατανοήσῃ τὰ αἷτια τῶν ἐμφανιζομένων δυσχερειῶν καὶ νὰ θεραπεύσῃ ταῦτα.

Μνεῖα ἐπίσης ἐγένετο διὰ τὸ ὅτι αἱ μητέρες δὲν ἔχουν πάντοτε πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς σπουδαιότητος τοῦ ρόλου των. Καθῆκον τῆς Ὑγιεινῆς εἶναι ἡ ἀξιοποίησις τοῦ ἔργου τῆς μητρὸς καὶ ἡ μελέτη τῶν τρόπων οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπέτρεπον εἰς αὐτὴν νὰ ἐκτελέσῃ καλύτερον τὸ ἔργον της.

Ἀνεφέρθησαν ἐπ' αὐτοῦ οἱ παιδικοὶ σταθμοί, πλὴν τὸ θέμα δὲν ἐξηγηθῆτε τελειῶς. Ὅλοι ἠυχῆθησαν ὅπως μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα τῶν χωρῶν ἐκείνων αἵτινες ἀποταμιεύουν ἀρκετὰ χρήματα διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Θὰ πρέπει νὰ καταβληθοῦν προσπάθειαι ὥστε τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα μεγαλώνουν εἰς τοὺς ὡς ἄνω σταθμοὺς νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἔλλειψιν τῆς μητρικῆς στοργῆς ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον.

Αὕτη αὕτη ἀκριβῶς ἡ ἔλλειψις στοργῆς ἀποτελεῖ σήμερον ἓν σοβαρὸν μειονέκτημα τῶν σταθμῶν, ὅπου κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ προσωπικὸν εἶναι ἔλλιπές εἰς ἀριθμὸν καὶ μειονεκτεῖ εἰς ἐπαγγελματικὴν κατάρτισιν.

Πνευματικὴ ὑγεία τῶν ἀσθενῶν παιδιῶν

Ἐγένετο παραδεκτὸν ὅτι αἱ θεμελιώδεις ἀνάγκαι τῶν υἱῶν καὶ ἀσθενῶν παιδιῶν εἶναι περίπου αἱ αὐταί. Ἐν τούτοις, τὸ ἀσθενὲς παιδί ἀπαιτεῖ ἐπιμόνωσιν νὰ τὸ προσέξουν ἰδιαιτέρως, νὰ τὸ χαϊδέψουν περισσότερον. Τότε ἀκριβῶς εἶναι ἀναγκαῖον νὰ δεῖξωμεν κατανόησιν, ὥστε νὰ ἀποσπάσωμεν τὴν ἐμπιστοσύνην του, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ προσαρμωσθῇ εὐκολώτερον πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ νὰ ἐξωτερικεύσῃ ἐλευθέρως τὰ αἰσθήματά του. Περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸ υἱές, τὸ ἀσθενὲς ἔχει ἀνάγκην τῆς παρουσίας τῶν γονέων του. Καίτοι ὅμως ἀναγνωρίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς παραμονῆς τῆς μητρὸς του εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἢ τοῦλάχιστον αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις ταύτης, ἐν τούτοις εἰς πολλὰ Νοσοκομεῖα ἀγνοεῖται ὁ βασικὸς οὗτος παράγων. Ὁ φόβος τοῦ ἀγνώστου καὶ τῶν ξένων προσώπων πλησίον του ἐξουδετερώνεται εὐκολώτερον ἐὰν τὸ παιδί κάμῃ τὴν γνωριμίαν τοῦ νέου του περιβάλλοντος συνοδευόμενον ὑπὸ τῆς μητρὸς του καὶ ἰδῇ ὅτι αὕτη ἐμπιστεύεται τὴν Ἀδελφὴν ἢ τις θὰ τὸ περιποιηθῇ.

Τὰ παιδιὰ φύσει αἰσθάνονται ἀπέχθειαν πρὸς τὴν μοναξιάν καὶ τὴν ρουτίαν. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται ὀργάνωσις παιγνιδιῶν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ὥστε ἡ ἐκεῖσε παραμονὴ των νὰ προσμοιάζῃ πρὸς τὴν τῆς οἰκογενείας των.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἀκόμη τῶν σπουδῶν της καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐκπαιδεύσεώς της ἡ Ἀδελφὴ πρέπει νὰ μανθάνῃ νὰ κατανοῇ τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων, νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰ θέματα ὡς ἰδικά της.

Ρόλος καὶ ἐκπαίδευσις τῆς Ἀδελφῆς

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁμιλιῶν καὶ συζητήσεων ἐτονίσθη τὸ πόσον περίπλοκος καὶ δύσκολος εἶναι ὁ ρόλος τῆς Ἀδελφῆς ἣτις ἔχει λάβει μίαν πλήρη ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν διὰ γενικὴν νοσηλείαν. Εἰς τινὰς χώρας ὑπάρχουν εἰδικευμένοι Ἀδελφοὶ διὰ μίαν ἐκάστην εἰδικὴν ὑπηρεσίαν.

Ἡ Ἀδελφὴ πρέπει:

1. Νὰ εἶναι ὑπεύθυνος, εἰς οἰανδήποτε μονάδα καὶ ἂν ἐργάζεται, διὰ τὸν προγραμματισμὸν καὶ τὴν διοίκησιν τῶν Νοσηλευτικῶν Ὑπηρεσιῶν.

2. Νὰ σκέπτεται πάντοτε τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μελλουσῶν Ἀδελφῶν.

3. Νὰ μὴ λησμονῇ τὸ ρόλον της ὡς διδάσκαλος τῆς ὑγιεινῆς εἰς Κέντρα Ὑγείας, εἰς σχολεῖα, εἰς ομάδας γονέων κτλ.

4. Νὰ εἶναι εὐσυνειδήτος καὶ ἀρίστη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων της εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, κατ' οἶκον, εἰς εἰδικότητα, ὡς Ἀδελφὴ Χειρουργείου, Ἀδελφὴ Διδασκουσα, ἢ ὡς Σύμβουλος ἐπιθεωρητῆς κτλ.

Ἀνεφέρθη ὁ τρόπος ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἀδελφῆς Ἐπισκεπτρίας εἰς τὰς διαφορὰς ἑκατέρωθεν εἰς τὸν ἀσθενῆ ἀπὸ πλευρᾶς ψυχολογικῆς. Οὗτος ἐθεωρήθη ὡς ὁ πλέον ἀξιόλογος, καὶ ἀνεφέρθη ὅτι ἡ ἀπασχόλησις ταύτης εἰς γενικὰ καθήκοντα (π.χ. ἡ αὐτὴ Ἀδελφὴ ταῖζει ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς ἢ δίδει ὅλα τὰ δοχεῖα), παρὰ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς μεμονωμένως ὡς ἄτομα, δυσχεραίνει τὸν ἀνωτέρω ρόλον καὶ δημιουργεῖ ἀνωμαλίαν ὡς πρὸς τὴν ἰκανοποιητικὴν σχέσιν μεταξὺ παιδιοῦ καὶ οἰκογενείας,

πρὸς τὴν ὁποίαν πρέπει αὐτὴ νὰ στρέψῃ ὅλην της τὴν προσοχήν.

Οἱ ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν Ἀδελφῶν ὀφείλου νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὸν ἀσθενῆ ὡς ἄτομον καὶ νὰ φροντίζουν νὰ ἐκπαιδεύουν αὐτὰς καταλλήλως, ὥστε ν' ἀντιλαμβάνονται τὴν σπουδαιότητα τῆς ψυχολογικῆς ταύτης προστασίας ἐν τῇ πλήρει ἐννοίᾳ της. Ἀλλὰ διὰ νὰ λάβῃ τὸ παιδί πλήρη νοσηλευτικὴν φροντίδα ἀπὸ μίαν ἢ δύο Ἀδελφὰς καθ' ὅλην τὴν παραμονὴν του ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἀπαιτεῖται ἀναδιοργάνωσις ὄλων τῶν ὑπηρεσιῶν, καθὼς καὶ τοῦ τρόπου ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἀδελφῶν. Οἱ ὑπεύθυνοι πρέπει νὰ ἐλέγχουν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ παιδιοῦ καὶ Ἀδελφῶν.

Διὰ τὴν φυσιολογικὴν τεχνικὴν καὶ κοινωνικὴν μέριμναν ἀπαιτοῦνται γενικαὶ γνώσεις τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος τῶν ἀσθενῶν ἐκ μέρους ὄλων τῶν Ἀδελφῶν.

Ἰδία ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ ἐπὶ τῶν κάτωθι:

1. Προπαρασκευὴ τοῦ παιδιοῦ πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς του εἰς τὸ Νοσοκομεῖον.

2. Νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ὥστε νὰ διατηρῆται τακτικὴ καὶ καλὴ ἐπαφὴ ἰατρῶν, Ἐπισκεπτρίας Ἀδελφῆς μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ παιδιοῦ.

Φυσιολογικὴ φροντίς ἐντὸς τοῦ Νοσοκομείου

Αὕτη ἀπαιτεῖ τὴν πλήρη προσοχήν τῆς Ἀδελφῆς ὡς πρὸς τὴν γενικὴν ὑγιεινὴν τοῦ παιδιοῦ, τὴν διατροφήν του καὶ τὸ φυσιολογικόν του περιβάλλον. Τοῦτο ὅμως δὲν προϋποθέτει ὅτι ἡ Ἀδελφὴ θὰ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ πᾶσαν ὑπηρεσίαν, ὡς παρασκευὴ τροφῆς, καθαρισμὸν θαλάμου, ἔλεγχος ἱματισμοῦ κτλ. Τὰ ἀνωτέρω δέον ν' ἐκτελοῦνται ἀπὸ πρόσωπα ὀλιγώτερον εἰδικευμένα, ὥστε ἡ Ἀδελφὴ ἀπερίσπαστος νὰ δύναται νὰ προσφέρῃ τὴν ἀπ' εὐθείας νοσηλευτικὴν φροντίδα εἰς τὸ βαρέως πάσχον κατὰ τὸν πληρέστερον δυνατὸν τρόπον. Αὕτη δέον νὰ μὴ παραμελῇ τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐπιστήμης της, ἥτις συνεχῶς ἐξελλίσσεται, καὶ νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἀπόκτησιν εὐρυτέρων γνώσεων.

Φροντίς ἐκτός τοῦ Νοσοκομείου

Ἀνεφέρθησαν πειράματα σχετικά μὲ τὴν κατ' οἶκον νοσηλείαν ἀσθενῶν παιδιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη ὅτι τὰ ἐξοδα εἶναι ὀλιγώτερα, συγχρόνως δέ, ἐκτός ἀπὸ τὴν πρόληψιν τῶν ἐπιμολύνσεων, εἶναι προτιμότερον διὰ τὸ παιδί ἀπὸ ψυχολογικῆς πλευρᾶς. Διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν χρησιμοποιοῦνται μία Ἐπισκέπτρια Ἀδελφή καὶ μία Ἀδελφή διὰ τὴν νοσηλείαν. Εἰς ἄλλας χώρας διατίθενται πολυδύναμοι Ἀδελφαί.

Τὸ ἐνδιαφέρον των συγκεντροῦται:

1. Εἰς βρέφη, ἐὰν ἡ νοσηρότης ἢ ἡ θνησιμότης εἶναι ὑψηλὴ εἰς τὴν χώραν.

2. Εἰς μίαν εἰδικὴν νόσον, π.χ. φυματίωσιν, ἐὰν αὕτη ἀποτελῇ πρόβλημα διὰ τὸν τόπον.

3. Εἰς παιδιά σχολικῆς ἢ ἐφηβικῆς ἡλικίας, ἐὰν ἡ ὁμάς αὕτη εὐρίσκεται ἐν κινδύνῳ.

Ἡ Ἀδελφὴ Δημοσίαις Ὑγείας πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται συνεχῶς διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν ἀτόμων καὶ πρέπει νὰ ἔχη ἐν ὠλοκληρωμένῳ πρόγραμμα ἐκλαϊκείσεως τῆς ὑγιεινῆς. Ὡς νέον πεδίου θεωρεῖται σήμερον ἡ ψυχικὴ ὑγιεινὴ.

Ἡ Ἐπισκέπτρια Ἀδελφὴ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀναγνώρισιν διανοητικῶς πασχόντων. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι ἐπαρκῶς ἐκπαιδευμένη, ὥστε νὰ καθοδηγῇ σαφῶς καὶ ὀρθῶς τὰς οἰκογενείας καὶ νὰ ἀποτελῇ τὸ κλειδί εἰς τὴν πρόληψιν καὶ ἔγκαιρον ἀνακάλυψιν διανοητικῶς πασχόντων παιδιῶν.

Δι' ὅλας τὰς Ἀδελφάς, ἡ ἐνημέρωσις ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῶν παιδιῶν εἶναι βασικὴ, π.χ. ἡ πρόληψις ἀτυχημάτων ἀποτελεῖ μέγα πρόβλημα ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀπαιτεῖ εἰδικὴν διδασκαλίαν, τὸσον ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ὅσον καὶ οἴκῳ.

Τέλος παρεδέχθησαν κατὰ τὰς συζητήσεις ὅτι ἡ ἐργασία τῶν Ἀδελφῶν ἀπαιτεῖ ὀργάνωσιν, συνεχῆ ἐπανεκπαίδευσιν, ἀνάλογον χρόνον ἐξασκήσεως, διαρκῆ ἐπανεκτίμησιν τοῦ ρόλου των καὶ παροχὴν σχετικῆς ἐλευθερίας, διὰ νὰ δύνανται αὐταὶ νὰ κατευθύνουν ἐπιφελῶς τὰς ἐνεργείας των.

Διάφορα προγράμματα ἐκπαιδύσεως Ἀδελφῶν διὰ τὴν νοσηλείαν τοῦ παιδιοῦ

Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Ἀδελφῶν Νοσοκόμων ἐν Εὐρώπῃ εἶναι διάφορος, ἦτοι:

1. Αἱ μαθητεούμεναι Ἀδελφαὶ τελοῦν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Διευθυνούσης Ἀδελφῆς τοῦ Νοσοκομείου. Εἰς τὸν τύπον αὐτόν, ἡ μαθήτρια ἀποκτᾷ θεωρητικὴν κατάρτισιν κατὰ τὰς ἐλευθέρας ὥρας τῆς, ἀλλὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀντιμετωπίζη τὰς ἀνάγκας τοῦ Νοσοκομείου, ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἐκπαιδύσεώς τῆς.

Ὁ τρόπος εἰδικεύσεως ἐν τῇ Παιδιατρικῇ θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τὴν ἐξῆς σειράν:

α) ἀπὸ τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν Παιδιατρικὴν νοσηλείαν πρὸς τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ

β) ἀπὸ τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν πρὸς τὴν εἰδικήν.

2. Ἀνεξάρτητος Σχολή. Αὕτη βασιζέται ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν μαθητριῶν. Ἡ μαθήτρια ἀποκτᾷ μίαν ὠλοκληρωμένην θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν κατάρτισιν, μὲ κατευθύνσιν πρὸς τὴν ἀτομικὴν φροντίδα τοῦ παιδιοῦ καὶ ὄχι τὴν γενικὴν ρουτίνα τοῦ θαλάμου.

Ὅλαι αἱ ὁμάδες τοῦ Σεμιναρίου συνεφώνησαν ὅτι αὐτὸς ὁ τρόπος ἐκπαιδύσεως εἶναι ὁ καλύτερος, ἀλλὰ εἰς ὠρισμένας χώρας εἶναι δύσκολον νὰ κατορθωθῇ λόγω ἀνεπαρκειᾶς νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ καὶ ἐλλείψεως οικονομικῶν πόρων.

Εἰς αὐτὸν τὸν τύπον Σχολῆς, ἡ μαθήτρια εἰς τὴν βασικὴν ἐκπαίδευσιν καθίσταται ἰκανὴ νὰ ἐργάζεται ὡς πεπειραμένη Ἀδελφὴ διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν παιδιῶν.

Ὀργάνωσις τῆς νοσηλευτικῆς ἐκπαιδύσεως

Γενικῶς συνεφωνήθη ὅτι ἡ νοσηλευτικὴ ἐκπαίδευσις θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος τοῦ Νοσοκομείου, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὑπάρξεως πλήρους συνεργασίας νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου μετὰ τῆς Σχολῆς.

Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ καθορίζεται ὁ ἀναγκαῖος χρόνος θεωρίας καὶ πρακτικῆς ἐξασκήσεως. Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος εἶναι ἡ προσ-

πάθεια ὥστε ἡ μαθήτρια νὰ καταστῆ ἰκανὴ νὰ ἐξασκηθῆ ἱκανοποιητικῶς, νὰ ἀναπτύξῃ τὴν προσωπικότητά της ὡς ἄτομον καὶ νὰ προωθήσῃ τὸν ἑαυτόν της καὶ τὰς συναδέλφους της. Πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀνωτέρω, πρέπει νὰ ὀργανωθοῦν κλινικὰ μαθήματα, ὁμαδικαὶ συζητήσεις, ἀτομικὴ καθοδήγησις, καὶ νὰ ἔχουν αἱ μαθήτραι εἰς τὴν διάθεσίν των πλοσίαν βιβλιοθήκην.

Ἡ Προϊσταμένη Ἀδελφὴ πρέπει νὰ ἔχῃ καλὴν βασικὴν ἐκπαίδευσιν, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῆται ὄχι μόνον διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ τμήματός της, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν μαθητῶν, διότι λόγῳ τῆς πείρας της θὰ εἶναι ἰδεώδης κλινικὸς διδάσκαλος.

Τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν θὰ πρέπει νὰ εὑρίσκειται συνεχῶς εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς θalάμους πρὸς συντονισμόν θεωρίας καὶ πρακτικῆς. Καλὸν εἶναι αἱ Διδάσκουσαι Ἀδελφαὶ νὰ ἐξασκοῦνται ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα εἰς τὸ πεδίον τὸ ὁποῖον διδάσκουν.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Νοσοκομείου πρέπει νὰ συνειδητοποιήσῃ τὸ γεγονός ὅτι αἱ μαθήτραι πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ βλέπουν καλὴν ἰατρικὴν καὶ νοσηλευτικὴν περίθαλψιν εἰς τὸ παιδί.

Ἡ Διδάσκουσα Ἀδελφὴ ὀφείλει νὰ βοηθῆ τὴν μαθήτριαν εἰς τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένας δυσκολίας, εἰς τὴν ἀνάληψιν πρωτοβουλίας καὶ ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός της, νὰ ἀντιλαμβάνεται τὰς ἀτομικὰς ἀνάγκας της, νὰ τὴν καθοδηγῆ ὀρθῶς ὥστε νὰ δύναται ἐργαζομένη νὰ ἀναλάβῃ εὐθύναν καὶ νὰ εὑρίσκῃ ἱκανοποίησιν καὶ εὐτυχίαν.

Ἐπαγγελματικὴ πείρα εἰς τὴν νοσηλείαν τοῦ παιδιοῦ καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Ἀδελφῆς ἐν ὑπηρεσίᾳ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Νοσοκομείου θὰ πρέπει νὰ δίδῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸ ὑπὸ ἐκπαίδευσιν προσωπικὸν νὰ γνωρίσῃ τὸ Ἴδρυμα καὶ τὰς εἰδικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὑπηρεσίας τὴν ὁποίαν θ' ἀναλάβῃ.

Εἰς τὸ τέλος τῆς βασικῆς ἐκπαίδευσως πρέπει νὰ ἀκολουθῆ ἐν Σεμινάριον, θέμα τοῦ ὁποίου νὰ εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν μαθημάτων.

Εἰς Ἀδελφὰς αἰτινες θὰ εἰδικευθοῦν εἰς

τὴν Παιδιατρικὴν Νοσηλευτικὴν θὰ πρέπει νὰ δίδεται ἡ εὐκαιρία διὰ παρακολούθησιν Σεμιναρίων, ὁμαδικῶν συζητήσεων, ἵνα ἀποκτήσουν βαθυτέραν γνώσιν τῆς εἰδικότητός των. Τὴν εἰδικὴν ταύτην ἐκπαίδευσιν ὀφείλουν νὰ κατευθύνουν ἡ Διευθύνουσα Σπουδῶν καὶ ἡ Διευθύνουσα Ἀδελφὴ τοῦ Νοσοκομείου.

Αἱ Ἀδελφαὶ θὰ πρέπει νὰ παραμένουν περίπου δύο μῆνας εἰς ἕκαστον τμήμα καὶ νὰ ἀκολουθοῦν τὸν φυσιολογικὸν ρυθμὸν ἐργασίας τοῦ Ἰδρύματος, κανονικὰ ὠράρια, ἔσπερινὴν καὶ νυκτερινὴν ὑπηρεσίαν, ἵνα ἀποκτήσουν πλήρη πείραν καὶ κατανόησιν.

Τὸ Νοσοκομεῖον πρέπει νὰ παρέχῃ συνεχῶς προγράμματα ἐκπαίδευσως δι' ὅλον τὸ προσωπικὸν του, ἀνάλογα μὲ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἰδρύματος.

Κατὰ διαστήματα θὰ πρέπει νὰ ὀργανοῦνται σειρὰ ἐπαναληπτικῶν περιληπτικῶν μαθημάτων πρὸς σταθεροποίησιν τῆς ἤδη διδαχθείσης ὕλης, ἅτινα θὰ ἐμπλουτίζονται διὰ τῶν νεωτέρων ἐκάστοτε μεθόδων καὶ ἐπιτεύξεων.

Αἱ Διοικητικαὶ Ἀδελφαὶ δεόν νὰ τηροῦν ἐνημέρους τὰς νοσηλευτικὰς ὑπηρεσίας ἐπὶ τῆς προόδου ὅλων τῶν κλάδων αὐτῶν. Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ μεριμνοῦν διὰ τακτικὰς συνεντεύξεις τῶν Προϊσταμένων Ἀδελφῶν ὅλων τῶν κλάδων.

Μεταβασικὴ εἰδικὴ ἐκπαίδευσις διὰ Παιδιατρικὴν Νοσηλευτικὴν

1. Εἰς ὅσας χώρας ἡ βασικὴ γενικὴ νοσηλευτικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι ἡ αὐτὴ διὰ τὴν Παιδιατρικὴν ὡς καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς κλάδους, καθίσταται ἔτι περισσότερον ἐπιβεβλημένη μίᾳ ἰδιαιτέρως ἐπιμελημένη ἐκπαίδευσις διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν παιδιῶν.

2. Ὑπελογίσθη ὅτι ἀπαιτεῖται ἐκπαίδευσις ἐπὶ ἐν τοῦλάχιστον ἔτος διὰ τὴν φροντίδα ὑγιῶν καὶ ἀσθενῶν παιδιῶν, ἥτις θὰ καταστῆ πλέον ἀφέλιμος ἐὰν συγχρονισθῆ εἰς παράλληλον θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν τοιαύτην.

3. Τὸ περιεχόμενον τῶν μεθόδων διδασκαλίας ἐνὸς εἰδικοῦ προγράμματος διὰ τὴν νοσηλείαν παιδιῶν δὲν συνεζητήθη πλήρως. Διεφαίνετο ὁμως ὅτι ὑπῆρχε γενικὴ

συμφωνία ἐπὶ τῶν ἀντιλήψεων τοῦ προγράμματος τὸ ὁποῖον παρουσίασεν ἡ Miss Soviluoto, ἐκπρόσωπος τῆς Φιλλανδίας.

Μεταβασικὴ ἐκπαίδευσις διὰ Διδασκαλίαν καὶ Διοίκησιν

Διὰ τὴν ἀναλάβη μίαν Ἀδελφὴν τὴν θέσιν Διδασκούσης ἢ Διευθυνούσης Ἀδελφῆς θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ εἰδικὴν βασικὴν ἐκπαίδευσιν, ἢ διάρκειαν τῆς ὁποίας ποικίλλει ἀπὸ ἕως δύο ἔτη.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην θὰ πρέπει νὰ προπαρασκευάζεται εἰς τὰς διαφόρους ἐκπαιδευτικὰς μεθόδους, νὰ ἐξασκῆται εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν καλυτέραν διοίκησιν τοῦ προσωπικοῦ.

Ἐπιλογή μαθητριῶν διὰ βασικὴν καὶ μεταβασικὴν νοσηλευτικὴν ἐκπαίδευσιν

Ἐγένετο γενικῶς παραδεκτὸν ὅτι ἡ ἀπροθυμία ὑποβολῆς αἰτήσεων διὰ Νοσοκομειακὰς Σχολὰς ὀφείλεται εἰς τὴν χαμηλὴν κοινωνικὴν κατάστασιν τῶν Ἀδελφῶν, τὴν ἔλλειψιν γοήτρου τῆς Νοσηλευτικῆς ὡς ἐπαγγέλματος, τὰς δυσκόλους συνθήκας ἐργασίας, καὶ γενικῶς τὰ εὐρῆα πεδία δράσεως ἅτινα παρουσιάζονται σήμερον εἰς τὰς νέας αἰ ὁποῖαι πιθανὸν νὰ ἐξέλεγον τὸ ἐπάγγελμα τῆς Ἀδελφῆς κατὰ τὸ παρελθόν, καὶ τὰ ὁποῖα διαφημίζουσι καταλλήλως τὰ παρεχόμενα εἰς αὐτὰς ὕλικά καὶ ἠθικά ὀφέλη. Τὸ Δημόσιον θὰ πρέπει νὰ τηρῆται ἐνήμερον διὰ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τῆς Νοσηλευτικῆς καὶ νὰ ἐπιτυγχάνῃ ἐκπαιδευτικὰ ἐπίπεδα ὅμοια ἐνίαν ἐτέρων ἐπαγγελμάτων, ὥστε ἡ Ἀδελφὴ νὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἄξια ἱκανοποιητικῆς ἀμοιβῆς.

Σχετικῶς μὲ τὰ προγράμματα ἐκπαιδύσεως βασικῆς Νοσηλευτικῆς, ἀνεφέρθη ὅτι ἡ ἐπιλογή εἰς Σχολὰς δι' εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς Παιδιατρικὴν Νοσηλευτικὴν εἶναι εὐκολωτέρα, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν νεανίδων τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν παιδιῶν εἶναι μεγαλύτερος. Τινὲς ἦσαν τῆς γνώμης ὅτι τοῦτο δυνατόν νὰ ὀφείλεται εἰς ψυχολογικοὺς λόγους καὶ ὅτι ἡ ἐπιλογή εἰς Σχολὰς προσφερούσας ἐν βασικὸν γενικὸν πρόγραμμα νοσηλείας θὰ πρέπει, κατὰ τὸ πλεῖστον, νὰ βασίζεται ἐπὶ ὠρίμου

σκέψεως καὶ ἀποφάσεως τῶν ὑποψηφίων διὰ τὰς Σχολὰς αὐτάς.

Τινὲς ἀνέφερον ὅτι διὰ τῶν ἀπαιτήσεων ὑψηλοτέρου ἐκπαιδευτικοῦ ἐπιπέδου ἐπετεύχθη ἡ ἐπιλογή καλυτέρων ὑποψηφίων.

Πολλοὶ ἦσαν τῆς γνώμης ὅτι διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς Νοσοκομειακὰς Σχολὰς θὰ πρέπει νὰ ἀπαιτοῦνται, συγκριτικῶς, σοβαρὰ προσόντα, ὡς καὶ διὰ τὰ λοιπὰ ἐπαγγέλματα. Αἱ μορφωτικαὶ αὐταὶ ἀπαιτήσεις θὰ πρέπει κατὰ προτίμησιν νὰ περιλαμβάνουν γενικὰς γνώσεις.

Ὡς κριτήρια διὰ τὴν ἐπιλογὴν ὑποψηφίων διὰ τὴν βασικὴν ἐκπαίδευσιν παρεδέχθησαν ὅσα ἀνέφερον ἡ Miss Cawood, ἐκπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας. Βασικὸν προτέρημα ἐθεωρήθη ἡ προϋπηρεσία εἰς οἰκιακὴν οἰκονομίαν, φροντίδα ὑγιῶν παιδιῶν κλπ.

Ἰδιαιτέρα σημασία θὰ πρέπει νὰ δίδεται εἰς τὰ tests προσωπικότητος τῶν ὑποψηφίων ὑπὸ ψυχολόγου, ὅστις θὰ ἔχη προσωπικὰς συναντήσεις μετ' αὐτῶν καὶ θ' ἀποτελῇ μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπιλογῆς.

Ἀκολουθητέον πρόγραμμα μετὰ τὴν βασικὴν ἐκπαίδευσιν

Διὰ τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν διὰ τὴν νοσηλείαν παιδιῶν δύναται τις νὰ ἐπιλέξῃ τὰς καλυτέρας ὑποψηφίας, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν γνώσεων ἃς ἀπέκτησαν αὐταὶ διαρκούσης τῆς γενικῆς βασικῆς ἐκπαιδύσεως καὶ τῆς περιόδου ἐπαγγελματικῆς πείρας ἧτις προηγεῖται ἀπαραιτήτως τῆς εἰσαγωγῆς των εἰς μεταβατικὸν πρόγραμμα.

Αἱ διοικητικαὶ καὶ διδακτικαὶ θέσεις ἐπληροῦντο εἰς τὸ παρελθὸν κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος. Ὑπάρχει μίαν τάσιν ὅπως σήμερον καταλαμβάνονται αὐταὶ κατόπιν ἐπιλογῆς καὶ ἀναλόγως τῶν προσόντων τῶν ἀπαιτουμένων δι' αὐτάς.

Ἡ ἐπιλογή τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν μεταβατικὴν ἐκπαίδευσιν Ἀδελφῶν δὲν πρέπει νὰ βασίζεται μόνον ἐπὶ τῆς διανοητικῆς των ἱκανότητος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ὠριμότητός των, ὡς καὶ τῆς πείρας καὶ ἐπιτυχίας αὐτῶν εἰς προηγουμένην ἐργασίαν.

Διὰ τὴν κατάληψιν διδακτικῶν καὶ διοικητικῶν θέσεων θὰ πρέπει νὰ ἐπιλέγωνται

νέαι ικανοποιημένοι ἀπὸ τὴν ἰδιωτικὴν τῶν ζωῶν, διότι αὐταὶ θὰ δύνανται νὰ φερθοῦν καλύτερον πρὸς τὸ παιδί καὶ τὰς μαθητριάς ὡς μὴ ἔχουσαι ἀνάγκην ικανοποιήσεως προσωπικῶν ἀπαιτήσεων.

Διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως καλὸν θὰ ἦτο νὰ παρέχωνται εὐκολαί τι-νές, ὡς λ.χ. ὑποτροφίαι, διευκόλυνσις διὰ μελέτην, ἀντικατάστασις διαρκούσης τῆς ἀδειας μελέτης κλπ.

Ἐκπαίδευσις καὶ χρησιμοποίησις νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ διὰ τὴν νοσηλείαν παιδιῶν

1. Ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως βοηθητικοῦ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ διὰ τὴν νοσηλείαν τοῦ παιδιοῦ ἀνεγνωρίσθη ὅτι ὑφίσταται σχεδὸν εἰς κάθε χώραν. Ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν εἶναι τόσον ζωτικὴ διὰ τὰς χώρας ἐκεῖνας αἰ ὅποια ἐκπαιδεύουν Ἀδελφὰς εἰδικῶς διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν ἀσθενῶν παιδιῶν ἢ χρησιμοποιοῦν μαθητριάς Ἀδελφὰς πρὸς κάλυψιν τῶν ἀνωτέρω ἀναγκῶν.

2. Τὸ βοηθητικὸν νοσηλευτικὸν προσωπικὸν ἀπαλλάσσει τὴν Ἀδελφὴν ἀπὸ διαφόρων ἐργασίας μὴ ἀπαιτούσας τὴν ἰκα-

νότητα μιᾶς ἐξειδικευμένης Ἀδελφῆς καὶ τὴν ἀφήνει ἀπερίσπαστον νὰ ἀσχοληθῆ μετὰ τὴν κυρίως φροντίδα τοῦ παιδιοῦ καὶ ἐκπλήρωσιν κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον τῶν φυσιολογικῶν καὶ ψυχολογικῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ.

3. Ἴνα δυναθῆ νὰ ἀποδώσῃ τὸ βοηθητικὸν νοσηλευτικὸν προσωπικὸν πρέπει τὰ καθήκοντά του νὰ προκαθορίζωνται ἐντὸς τῆς νοσηλευτικῆς μονάδος καὶ ἡ ἐργασία του νὰ παρακολουθῆται ἐπιμελῶς παρὰ τῆς Ἀδελφῆς.

4. Τὸ προσωπικὸν τοῦτο χρήζει προσεκτικῆς ἐπιλογῆς καὶ καταλλήλου ἐκπαιδεύσεως πρὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς ἐργασίας του, βάσει ἀνεγνωρισμένου καὶ ἠλεγμένου ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος.

Ἀπαντες συνεφώνησαν ὡς πρὸς τὸν τύπον τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τούτου προγράμματος, ὅστις θὰ καταστήσῃ ἰκανὸν τὸ προσωπικὸν νὰ εἶναι ἐπαρκές καὶ ἀποδοτικὸν εἰς τὴν ἐργασίαν του ἐὰν τοῦ ἐπιστηθῆ ἰδιαίτερος ἢ προσοχὴ ἐπὶ τῶν καθηκόντων ἅτινα πρόκειται νὰ ἀναλάβῃ καὶ τοῦ ἐπεξηγῶνται συνεχῶς καὶ λεπτομερῶς ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ.

ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΝΟΜΙΑΤΡΟΣ

Ἄρ. Πρωτ. 17074/8743

Θέμα: Περὶ ἐγγραφῆς εἰς Μητρώα Ὑγειονομικοῦ Κέντρου

Ἡ παράλειψίς σας ὅπως σπεύσῃτε καὶ ἐγγραφῆτε εἰς τὰ Μητρώα Μαιῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ὑγειονομικοῦ Κέντρου, ὡς σαφῶς ὀρίζει τὸ ἄρθρον 15 τοῦ Ν.Δ. 2593/53 «Περὶ ἀσκήσεως Μαιευτικοῦ ἐπαγγέλματος», ὡς καὶ ἡ μὴ ἐγγραφή ὑμῶν εἰς τὸν Σύλλογον Ἐπιστημόνων Μαιῶν, βάσει τοῦ ἄρθρου 19 τοῦ αὐτοῦ Ν.Δ., τιμωρεῖται μετὰ φυλάκισιν

μέχρις ἐνὸς μηνὸς καὶ χρηματικὴν ποινὴν 1.000 δραχμῶν.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐντελλόμεθα ὅπως ἐντὸς δέκα πέντε (15) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως τοῦ παρόντος, ἦτοι μέχρι 31ης Αὐγούστου ἐ.ε., προσέλθῃτε εἰς τὸ Ὑγειονομικὸν Κέντρον Ἀττικῆς (Λεωφ. Ἀλεξάνδρου 196) προσκομίζοντες ἅμα καὶ τὸ πτυχίον σας, ἵνα ἐγγραφῆτε εἰς τὰ πρὸς τοῦτο τηρούμενα Μητρώα, ἄλλως ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θέλομεν ἐφαρμόσει τὰς ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενας κυρώσεις. Ταυτοχρόνως μερμηνῆσατε διὰ τὴν ταχύτεραν ἐγγραφὴν σας εἰς τὸν οἰκεῖον Σύλλογον, προσκομίζοντες εἰς ἡμᾶς ἀπόδειξιν ἐγγραφῆς σας.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὑγειον. Κέντρου Ἀττικῆς
Νομιάτρος
Η.Α. ΚΑΤΣΑΝΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΜΙΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ*

Τῆς

ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ

8 Ἀπριλίου 1943

Εἶναι ἀλήθεια, λοιπόν, πὼς ὁ συναισθηματικὸς κόσμος πλουτίζεται πολὺ τὸ δεύτερο καὶ τρίτο χρόνο τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἐλεῖπα ὄλο τὸ ἀπόγευμα, κάποια μέρα πρὶν ἀπὸ μιὰ βδομάδα, καὶ σὰν γύρισα εἶχες κοιμηθεῖ. Μέσ' στη λαχτάρα μου δὲν βαστάχθηκα καὶ ἀναψα τὸ φῶς νὰ σὲ δῶ. Εὐπνήσες καὶ μισοκοιμισμένο ἀπλωσες τὸ χεράκι καὶ μὲ χάιδες στὸ πρόσωπο. Ὑστερα ἔσκυψες σιγὰ σιγὰ καὶ μὲ φίλησες. Δὲν εἶπες λέξη, γιατί νύσταξες πολὺ, καὶ ἀποκοιμήθηκες ἀμέσως. Τῆ χάριξκα τόσο τὴν τρυφερότητά σου αὐτῆ, ἀγοράκι μου... Γιατὶ δὲν ἦταν «κατὰ παραγγελίαν», ὅπως δταν σοῦ λέμε κάθε τόσο «φίλησε τὴ μανούλα, τὸν πατερούλη, τὴ Νίτσα», μὰ ξέσπασε αὐθόρμητα μέσ' στὸ ξύπνημά σου, δική σου ἐπιθυμία, δική μου γλυκειὰ εὐχαρίστηση. Εἶσαι συναισθηματικὸ, γλυκὸ μου παιδάκι. Μᾶς ἀγκαλιάζεις ὅλη τὴν ὥρα, τρίβεις τὸ πρόσωπό σου στὸ δικό μας, κρῦβεσαι στὰ γόνατα τῆς μανούλας καὶ πότε πότε, γυρνώντας χαδιάρικα πλάϊ τὸ κεφαλάκι, μοῦ λές τρυφερά: «Μανουλάκι μου!» Θὰ γίνης καλὸ παιδάκι, ἐλπίζω. Ἡ «φύση» σου φαίνεται ἀγαθὴ. Ἄς μὲ βοηθήσῃ ὁ Θεὸς νὰ τὴν συμπληρώσω μὲ τὴν κατάλληλη ἀγωγὴ.

23 Ἀπριλίου 1943

Χτὲς πήγαμε στὶς Τζιτζιφιές μὲ τὸ καροτσάκι. Ἐγὼ πτώμα ἀπὸ τὴν κούραση καθὼς ἐγύρισα μέσ' στη ζέστη, μιὰ ὥρα δρόμο, μὰ ἤμμον εὐτυχισμένη γιατί ἀρχίζεις νὰ ξεθαροεύης μὲ τὴ θάλασσα. Στὴν ἀρχὴ οὔτε νὰ ζυγώσης κοντὰ τῆς δὲν ἤθε-

λες. Στεκόσουν δυὸ μέτρα μακρονὰ καὶ ἀκονες τὸ μουρμούρισμά τῆς. Ὅμως σὰν μπήκα ἐγὼ, ἤρθες λίγο λίγο κοντὰ μου καὶ βούτηξες τὰ ποδαράκια. Σὰ βγήκαμε καὶ κάτσαμε στὸν ἥλιο, μοῦ ζήτησες νὰ ξαναμποῦμε. Βρήκαμε μιὰν ἀκρογιαλιὰ μὲ πολλὴ ἄμμο καὶ παίξαμε, χώνοντας καὶ ξεχώνοντας τὰ μικρὰ ποδαράκια. Ὑστερα περπατούσαμε «ἐν-δυσὸ, ἐν-δυσὸ» ξυπόλητοι καὶ τελευταία χωθήκαμε στὸ νερό. Ἐτσι πήρες τὸν ἀέρα τῆς θάλασσας. Ἐλπίζω νὰ πᾶνε ὅλα κανονικὰ καὶ ν' ἀρχίσης τὸ Μάη τὰ μπάνια σου...

Μᾶς βασανίζεις πολὺ μὲ τὸ φαγητό σου. Δὲν εἶσαι διόλου λαίμαργο δυστυχῶς, καὶ τραβάει «τῶν παθῶν τῆς τὸν τάραχο» ἢ καημένη ἢ Νίτσα. Τραγοῦδια, παιχνίδια, περίπατο στὸ περιβόλι, στριφογυρίσματα «γύρου γύρου ὄλοι» ὀλόγυρα στὸ κρεβάτι, καὶ χάπ! κάθε τόσο, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβης, καὶ μιὰ κοντάκι στὸ στόμα. Νὰ τρῶς τυρὶ καὶ ψωμί σκετὸ τὸ ἀπόγευμα, εἶπε ὁ γιατρός σου, μὰ ἐσὺ προτιμᾶς νὰ μένης νηστικός παρὰ νὰ τὰ καταπίνης στεγνὰ ὅλα τοῦτα. Μασᾶς ἓνα τέταρτο κάθε μπουκιά καὶ στὸ τέλος τὴ φτύνεις. Τί θὰ σὲ κάμω δὲν ξέρω...

Μὲ τρελλαίνεις στὶς ἐρωτήσεις, καὶ ἐγὼ δὲ θέλω ν' ἀφήσω καμμιά χωρὶς ἀπάντηση.

- Ποῦ πάει τὸ κίτινο τάμι;
- Στὴν Ἀθήνα.
- Καὶ τ' ἄλλο, τὸ πλάσινο;
- Στὸ Φάληρο.
- Καὶ τ' ἄλλο, τὸ μικλό;
- Στὴν Καλλιθέα.
- Καὶ τὸ μικλὸ μικλό;
- Στὶς Τζιτζιφιές.
- Καὶ τ' ἄλλο τ' ἀποπάνω μικλὸ μικλό;
- Στὴν Ἀθήνα.

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος καὶ τέλος.

- Καὶ τὸ μεγάλο μεγάλο;
- Στὴν Καλλιθέα.
- Καὶ τὸ κόκκινο τλαῖνο;
- Στὸν Πειραιᾶ.

Φυσικὰ τὰ χρώματα τὰ μπερδεύεις συχνά, καὶ καμμιά φορά μὲ ρωτᾶς καὶ γιὰ «τ' ἄσπλο τλαῖνο». Ἐγὼ προσπαθῶ νὰ σοῦ ἑκανοποιήσω τὴ λαχτάρα κι ὅλο γυρεύω καινούργιους τόπους γιὰ νὰ πηγαίνουν τὰ τραῦμα καὶ τὰ τραῖνα. Ἐδνυχῶς γιὰ τ' ἀεροπλάνο καὶ τὰ βαπόρια, πὸν βλέπουμε στὴ θάλασσα, ξέρουμε πὸς ὅλα πᾶνε στὴν Κρήτη, στὴ «γιαγιὰ Μαλία».

Μεγάλη εἶναι ἡ συμπόνια σου γιὰ ὅλα, ἔμφυχα καὶ ἄφυχα. Ἄν στέκη κανένα τραῦμα καὶ σοῦ ποῦνε πὸς χάλασε, τὸ κοιτάξεις μὲ μιὰ ἔκφραση λύπης στὰ μάτια, ὥσπου νὰ κινήσῃ. «Τὸ καημένο τὸ τάμ! Καὶ ποιὸς θὰ τὸ φτιάσῃ τάλα; Ἐλάτε, μαστόλοι, νὰ τὸ φτιάσετε τὸ καημένο, νὰ πάη στὴ δουλειὰ του!»

Χτὲς ὁ πατέρας σοῦφερε παπουτσάκια καινούργια, γαλάζια, πολὺ ὡραῖα.

- Τί χρώμα ἔχουν; σὲ ρωτᾶω.
- Μπελέ!

Στὴ δευτέρα ὁμως ἐρώτηση τὸ «μπελέ» ἔγινε κόκκινο, κι ὅταν σ' τὸ διόρθωσα, μοῦπε: «Δεῖξε μου τάλα τὸ κόκκινο». Πῆρα ἓνα βιβλίο μὲ κόκκινο ντύμα κι ἐκάναμε τὴ σύγκριση. Μὰ ποῦ νὰ σταματήσῃς!

— Δεῖξε μου καὶ τὸ ἄσπλο, μαρούλα, καὶ τὸ μπλε, καὶ τὸ κόκκινο καὶ τὸ κίτινο...

Ἔτσι περάσαμε ὅλα τὰ χρώματα τῆς ἱριδας. Τᾶμαθες ὅλα, μὲ τὰ ὀνόματά τους, μονάχα πὸν τὰ μπερδεύεις πολλὲς φορές μεταξύ τους.

Περίεργο νὰ μὴν ἀρχίζης ἀκόμα τὸ τραγούδι! Κι ἐνῶ σοῦ τραγουδάει διαρκῶς ἡ Νίτσα! Ἐμαθες μονάχα τὴν ἀπαγγελία, κι ὅλα τὰ λὲς μὲ στόμφο.

Ἄστειος πὸν εἶσαι ὅταν μιμῆσαι τὰ λόγια τῶν μεγάλων! Καὶ πὸς τὰ βάζεις ἐκεῖ πὸν πρέπει: «Ἡ μαγία σου!» λὲς ὅταν σὲ πειράζουν πολὺ, καὶ στὸ τέλος προσθέτεις «Παναγία μου!» ἀκριβῶς μὲ τὸ ὕφος πὸν τ' ἀκουσες ἀπὸ τὴ γιαγιά σου. Χτὲς προσπαθοῦσα νὰ σὲ πείσω νὰ φᾶς τὸ φαγάκι σου, κι ἐσὺ γύρισες ἀναπάντεχα καὶ μοῦ εἶπες: «Μὴ μιλάς πολλὰ λόγια», κι ὕστερα

γύρισες στὰ παιχνίδια σου μουρμουρίζοντας «ἐμπλέξαμε». Κουβέντες τῆς Νίτσας, βέβαια, πὸν σ' τις λέει ὅταν τὴν ἐνοχλῆς. Μὰ πὸς τις μιμῆθηκες, μαῖμουδάκι, τὴν ὦρα πὸν ταίριαζε νὰ τις ξεστομίσης!

21 Μαΐου 1943

Σήμερα ξύπνησες ἀπύρετος, δόξα τῷ Θεῷ. Μέρους τώρα—ἀπὸ τὸ Σάββατο, 15 τοῦ μηνός—εἶσαι γεμάτος σπυριά. Μολυσματικὸ κηρίο. Τί ἀγωνία! Σὰν πρωτοεῖδα τὰ σπυριά χυμένα στὸ προσωπάκι σου, νόμισα στὴν ἀρχὴ πὸς ἦταν ἀνεμοβλογιά. Μὰ διαβάζοντας στὴν ἐγκυκλοπαίδεια—Θέ μου, μὴ δίνης τοῦ παιδιοῦ τὰ ὅσα βάζει ὁ νοῦς τῆς μάνας!—μοῦ φάνηκε κάτι χειρότερο. Ἐδνολογία! Δὲ σ' ἔχομε μοπολιάσει ἀκόμα. Ὁ γιατρός σου τὸ καθυστερεῖ γιὰ λόγους ὑγείας, σχετικὸς φαίνεται μὲ τὴ νευρική σου ἢ μὲ κείνη τὴν πηγὴ πὸν δὲ λέει νὰ κλείσῃ. Καὶ τρέμω! Νόμισα πὸς θὰ τρελλαθῶ, σὰν εἶδα τὰ συμπτώματα νὰ μοιάζουν. Ἐφνγα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, δυν ὄρες πρὶν τελείωση, καὶ παρακάλεσα τὴ σχολιάτρο νᾶρθῃ νὰ σὲ δῇ. Ὁ πατέρας, πὸν νὰ καθίσῃ κι ἐκεῖνος στὸ γραφεῖο! Χωρὶς νὰ ξέρῃ τί εἶχε βάλει ὁ νοῦς μου, ἦταν κι αὐτὸς ἀνήσυχος γιὰ τὰ σπυριά. Ἐδνυχῶς μὲ τὴν πρώτη ματιὰ ἡ σχολιάτρος μοῦπε: «Σὲ καλὸ σας...» κι ἐπῆγε ἡ καρδιά μου στὸν τόπο της... Μοῦπε πὸς εἶναι «κηρίο» καὶ νὰ φροντίζω μόνο γιὰ ἀπολύμανση. Μὰ χτὲς πρωὶ πρωὶ κι ἐγὼ κι ὁ πατέρας σὲ νοιώσαμε ζεστό. Θερμόμετρο νὰ σοῦ βάλουμε δὲν ἦταν ὦρα, γιὰτὶ φέρνεις μεγάλη ἀντίσταση, καὶ σὲ λίγο τὰ χερᾶκια σου γίνανε πάλι πολὺ δροσερά. Ὁ πατέρας ἔφηνε ἐδ-χαριστημένος κι ἐγὼ πῆγα λίγο στὸ σχολεῖο. Μὰ ποῦ νὰ ἡσυχάσω! Σὰν γύρισα, ἔπαιζες στὸν κῆπο καὶ τὰ χέρια σου ἦταν καθησυχαστικά. Μὰ τὰ κατακόκκινα αὐτάκια κι ἡ κατάζεστη πλατούλα μ' ἀνησυχούσαν. Τὸ θερμόμετρο, πὸν μὲ βάσανα κράτησες ἓνα λεπτό, ἔδειξε 38.5. Ὁσπου νᾶρθῃ ὁ πατέρας σου, πῆγα νὰ τρελλαθῶ. Μὴν εἶναι καμμιά σοβαρὴ μόλυνση; Νὰ μπῆκε ὁ σταφυλόκοκκος μέσ' στὸ αἷμα κι ἔχομε πναιμία; Ὅλες οἱ τρομερὲς ιδέες, ἐκτὸς ἀπὸ κείνη πὸν ἦταν πιθανότερη, μπῆ-

καν στο μναλό μου. Φέραμε τὸ γιατρό τὸν κ. Δαβάκη. Βοήθη πὼς ὅλα εἶναι συνέπειες τοῦ «κηρίου» ποὺ μόλυνε τὶς ἀμυγδαλές κι ἔφερε τὸν πυρετό. Μόνο ποῦ—«κάλιο γαῖ-δουρόδενε παρὰ γαῖδουρογύρενε», εἶπε—ἔπρεπε νάρθη μικροβιολόγος νὰ πάρη ὑγρὸ νὰ κάμη εξέταση γιὰ ρινική διφθερίτιδα. Ἦρθε κι ὁ μικροβιολόγος καὶ μὲ πολλὰ βά-σανα πήρε τὸ ὑγρὸ. Ἡ πρώτη εξέταση, χτὲς τὸ βράδυ, φαινόταν μάλλον ἀρνητική, ἀν καὶ μερικὰ βακτηρίδια ἦταν ὑποπτα. Ἐγινε καλλιέργεια, καὶ σήμερα στὶς 9 τὸ βράδυ θὰ φανῆ. Πάω ν' ἀνάψω ἕνα κεράκι στὸν Ἄγιο Κωνσταντῖνο, ποῦ εἶναι σήμερα ἡ γιορτὴ του.

23 Μαΐου 1943

Μόλις εἶχα ἀνάψει ἐκεῖνο τὸ κεράκι καὶ πῆγαινα νὰ φιλήσω τὴν εἰκόνα, αἰσθάνομαι ἕνα χέρι στὸν ὦμο. Ἦταν ὁ πατέρας.

—Ἐλα γρήγορα σπῖτι, μοῦ λέει. Τὸ παι-δὶ ἔχει διφθερίτιδα. Ὁ γιατρός πάει μὲ ὀρ-ρούς.

Λὲν ξέρω τί ἔνοιωσα... Ἕνα χάος, μιὰ ἐγκατεστημένη, ἀφάνταστη δυστυχία. Ὁ πατέρας μοῦ εἶπε ἀργότερα πὼς ἔγινα κί-τρινη σὰν τὸ κερί ποῦ κρατοῦσα. Ὅμως ἔ-κανα τὴν προσευχή μου, χωρὶς νὰ βιασῶ φίλησα τὴν εἰκόνα, ὕστερα τὴν Ἀνάσταση καὶ τότε γύρισα στὸν πατέρα. Πῆγε κι ἐ-κεῖνος ν' ἀνάψῃ ἕνα κερί, παρακαλώντας γιὰ τὸ παιδί του ποῦ ἔμπαινε σὲ μιὰ τόσο σοβαρὴ περιπέτεια. Γυρίσαμε σπῖτι χωρὶς νὰ μιλοῦμε. «Ἡ εξέταση ἦταν θετική». Αὐτὸ μόνο σκεφτόμουνα. «Ὁ γιατρός πάει στὸ σπῖτι μὲ ὀρούς...» Φτάσαμε πρὶν ἀπὸ

τὸ γιατρό. Στὸ σπῖτι χλώμιασαν ὄλοι μόλις ἔμαθαν τὴν εἶδηση.

Ὁ γιατρός ἤρθε:

— Μὴ στενοχωριέστε, μᾶς εἶπε. Σήμερα εἶναι Παρασκευὴ· τὸ παιδί τῆ Δευτέρα θάναί καλά.

Κι ἔγιναν οἱ ὀροί. Τὴν Παρασκευὴ τὸ προῖ, τὸ ἀπόγευμα, καὶ τὸ Σάββατο χτὲς οἱ δυὸ τελευταῖοι. Πυρετὸς δὲν παρουσιάστη-κε πιά.

Ἦταν δράμα γιὰ σένα τ' ἀντίκρουσμα τοῦ γιατροῦ. Σοῦ πατοῦσε τὸ ἕνα πόδι, ἀκινη-τώντας το, ἐμεῖς ποῦ κρατάγαμε τὸ μικρὸ σωματάκι κι ὁ γιατρός σὲ τρυποῦσε. Μιὰ ζεστὴ κομπρέσα πάνω στὴν ἔνεση ἦταν δεύτερο δράμα. Ἦταν ἀκόμα καὶ κεῖνα τὰ σπυριά ποῦ τὰ πλέναμε καὶ τοὺς βάζαμε ἀλοιφές κι ἀκόμα κομπρέσες ἀπὸ ὀρὸ στὴ μύτη καὶ στὰ σπυριάκια. Δόξα τῷ Θεῷ, ὅλα πῆγαν κανονικά. Εἶσαι τώρα καλά, μὰ δὲν πρέπει νὰ περπατᾷς μῆτε νὰ σὲ βγάξω πε-ρίπατο ἔξω, νὰ μὴν κολλήσης κανένα παι-δάκι. Σ' ἔχουμε ὄλο στὰ χέρια.

Μόλις τέλειωνε κάθε ἔνεση, ἔνοιωθες τό-ση χαρά, ποῦ φώναζες στὸ γιατρό μ' ὄλη τὴν ὄρεξή σου: «Ἐὐχαριστῶ!»

— Πόσο μ' ἀγαπᾷς, Ἀντωνάκι; σοῦλεγε καθὼς σοῦ φιλοῦσε τὸ χέρι νὰ φύγῃ.

— Χίλια κατομμύλια, φώναζες ἐσὺ, ἐν-θουσιασμένος ποῦ τὸν ἔβλεπες νὰ πηγαῖν στὴν πόρτα.

Κι ὁ γιατρός εἶχε νὰ τὸ κάμη:

— Ακοῦς ἐκεῖ νὰ τὸ τουπᾷς, νὰ τὸ βα-σανίζης κι αὐτὸ νὰ σοῦ λή «εὐχαριστῶ» καὶ νὰ σ' ἀγαπᾷ κιόλας χίλια ἑκατομμύ-ρια! Λὲν μπορεῖ παρὰ νᾶχη χρυσοῦ καρδιά.

* * *

Ἐδῶ τελειώνει τὸ πρῶτο μέρος τοῦ «Ἡμερολογίου μιᾶς Μητέρας» τῆς Κας Σοφίας Μαυ-ροειδῆ-Παπαδάκη. Ἡ ἐκλεκτὴ συγγραφεὺς συνεχίζει τὴν ἐξιστόρησι κάθε λεπτομέρειας τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ της, ὡς τὰ πρῶτα μαθητικά του χρόνια. Χαρὲς καὶ λύπες, ἀγωνίες καὶ λαχτάρεις, δοσμένες μὲ τὸ ἴδιο πάντα γλαφυρὸ ὕφος, γεμίζουν καὶ τὶς ἐπόμενες σελίδες τοῦ Ἡμερολογίου. Μὰ ὁ «Ἀντωνάκης» ἔχει περάσει πιά τὴ νηπιακὴ του ἡλικία, καὶ τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς του ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ εἰδικὸ ἐνδιαφέρον τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ μπαίνουν στὸ χῶρο τῆς παιδαγωγικῆς. Σταματοῦμε λοιπὸν ἐδῶ, καί, μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία,

ἐκφράζουμε τὶς θερμὲς μᾶς εὐχαριστίες στὴν Κκ Μαυροειδῆ Παπαδάκη

γιὰ τὴν τόσο ἐνδιαφέρουσα συνεργασία της.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΑΣ

Ευχαριστήρια

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Σ.Ε.Μ.Α. εὐχαριστεῖ θερμῶς τὴν Καν Κοντζᾶ-Κουνάνη, ἥτις ἀπέστειλε Δρχ. 180 εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Περιδικοῦ εἰς μνήμην τῆς ἀειμνήστου Ἰδρυτρίας Ἐλενας Ἐλ. Βενιζέλου.

Ἄρραβῶνες

—Ἡ Μαῖα Ἐλισάβετ Σταματάκη καὶ ὁ κ. Ἀθανάσιος Γκούμας, ἰατρός, ἡρραβωνίσθησαν.
—Ἡ Μαῖα Σοφία Λίτινα καὶ ὁ κ. Θεοδόσιος Θεοδωρόπουλος ἡρραβωνίσθησαν.
—Ἡ Μαῖα Αἰκατερίνη Πίσσαρη καὶ ὁ κ. Νικόλαος Ἀντωνίου ἡρραβωνίσθησαν.
—Ἡ Μαῖα τοῦ Ὑγειονομικοῦ Σταθμοῦ Νέων Μουδανιῶν Μαρία Ι. Χρηστάρα καὶ ὁ κ. Γεώργιος Δ. Σμάγας, ἡρραβωνίσθησαν.

Γάμοι

—Ἡ Μαῖα Βασιλικὴ Παπαϊωάννου καὶ ὁ κ. Γεώργιος Δράκος, ὀδοντίατρος, ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.
—Ἡ Μαῖα Ἰουλία Ντοῦᾶ καὶ ὁ κ. Γεώργιος Περάκης ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.
—Ἡ δις Ἀγγ. Σιδηροπούλου, Μαῖα παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Κοινωνικῆς Προνοίας, καὶ ὁ κ. Κωνσταντῖνος Πετρίδης ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.
—Ἡ Μαῖα Μαρία Παφλιωτέλλη καὶ ὁ κ. Ἀλέξ. Τσοῦτσος, ἰατρός, ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.
—Ἡ Μαῖα Γεωργία Κόλλια καὶ ὁ ἀνθ/ρχος κ. Ἀθανάσιος Κοσκινῆς ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.
—Ὁ Ἰατρός τοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα» κ. Νικόλαος Καμπύλης καὶ ἡ δ. Ἄννα Μπόττη ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.
—Ὁ Ἰατρός Ἰωάννης Χαλκιαδάκης, Ἐπιμελητῆς τοῦ Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα», καὶ ἡ δ. Μελίνα Ε. Τζουβέλου ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των.

Γεννήσεις

—Ἡ Μαῖα Ἀρτεμὶς Φωτίου-Κωσταπάνου ἔτεκε θῆλυ.
—Ἡ Μαῖα Ἀγ. Παϊζάνου-Κοκκολάκη ἀπέκτησε θῆλυ.

Βαπτίσεις

—Ἡ Κα Νικολοπούλου-Φριλιγκου ἐβάπτισε τὴν κόρην της, ὀνομάσασα αὐτὴν Ἐλευθερίαν.

Ἐκδόσεις

Ἐπὶ τοῦ Ἐπιμελητοῦ τοῦ Μαιευτηρίου «Μαρίκα Ἡλιάδη» κ. Ἀλέξ. Α. Μελετοπούλου ἐξεδόθη ἡ μονογραφία «Στοιχεῖα Γυναικολογικῆς Ἐνδοκρινολογίας» χαριετισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ν. Λούρου διὰ τὴν χρησιμότητά καὶ τὸ συνοπτικὸν τοῦ περιεχομένου της.

Παράτασις ἐγγραφῆς εἰς τὸ Τ.Σ.Α.Υ.

Κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Δ.Σ. τοῦ Σ.Ε.Μ.Α., ὑπεγράφη Διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου δίδεται παράτασις ἐγγραφῆς τῶν Μαιῶν εἰς τὸ ΤΣΑΥ μέχρι 31ης Δεκεμβρίου 1961.

Ἄνακοίνωσις

Τὸ Ν.Σ.Υ.Α. Νομοῦ Εὐρυτανίας, προκειμένου νὰ προβῆ εἰς τὴν συμπλήρωσιν 4 θέσεων Μαιῶν εἰς τὰ Κοινοτικὰ Ἱατρεῖα Ἁγίας Τριάδος, Καροπλεσίου, Προυσσοῦ καὶ Ραυτοπούλου, καλεῖ τὰς ἐνδιαφερομένας Μαιᾶς ὅπως ὑποβάλωσιν εἰς τὸ Ὑγειονομικὸν Κέντρον Εὐρυτανίας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά. Ἀποδοχαὶ μετὰ ὀδοιπορικῶν κλπ. ἐπιδομάτων Δρχ. 2.870 μηνιαίως. Πλείονες πληροφορίες παρέχονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Κοινωνικῆς Προνοίας—Διεύθυνσιν Ἀσφαλίσεως Ὑγείας Ἀγροτῶν, καὶ τὸ Ὑγειονομικὸν Κέντρον Εὐρυτανίας

Κεναὶ θέσεις Μαιῶν

Εἰς τὸ Κοινοτικὸν Ἱατρεῖον Βλυχοῦ (Λευκάδος). Διὰ πληροφορίας: Ὑγειονομικὸν Κέντρον Λευκάδος—Ἀσφάλισιν Ἀγροτῶν.

Διορισμοὶ

Αἱ κάτωθι Μαιαὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς τὰς ἐξῆς Κοινότητας:

1) Κυριακὴ Κ. Κουρτίδου, Μικρὸν Μοναστήριον Θεσσαλονίκης, 2) Αἰκατερίνη Σ. Ρουφογάλη, Λουτροπηγὴν Καρδίτσης, 3) Ζαφειρία Ε. Κωττάκη, Ποταμούλα Τριχωνίδος Αἰτωλοακαρνανίας, 4) Βασιλικὴ Μ. Ζιώγα, Ἀσπροβάλτα Θεσσαλονίκης, 5) Δημητρά Δ. Μαργούτα, Προχώματα Θεσσαλονίκης, 6) Ἀσμίνα Ε. Λύτρα, Καλλιθέαν Τριχωνίδος Αἰτωλοακαρνανίας, 7) Νικολέττα Χ. Κανάρη, Δυρράχιον Ἀρκαδίας, 8) Ἐλένη Φ. Χαρατσάρη, Σαρδῖνια Βάλτου Αἰτωλοακαρνανίας, 9) Κωνσταντῖνα Ν. Τσουραμάνη, Ἄνω Λιόσια Ἀττικῆς, 10) Ζωὴ Μαγαριώτου, Λητῶ Θεσσαλονίκης, 11) Σμαρῶ Τσαφαρίδου, Κουδούνια Δράμας, 12) Ἐλένη Πασσιπουλαρίδου, Φανούριον Καρδίτσης, 13) Σταυρούλα Τσάντου, Κέδρον Καρδίτσης, 14) Ἀθανασία Καλογρίδου, Ἀλικιανὰ Χανίων, 15) Κυρ. Σπυριδοπούλου, Λυκόφωσ Ἐβρου, 16) Ἐλένη Π. Συλλαίου, Λαμίαν Φθιώτιδος, 17) Αἰκατερίνη Κ. Βρούβα, Λεβάδειαν Βοιωτίας, 18) Παρασκευὴ Θ. Δρακοπούλου, Ἐπιτάλιον Ἡλείας, 19) Αἰκατερίνη Γ. Ρακάλου, Ἐλαφοχώριον Ἐβρου.

Ἡ «Ἐλευθῶ»

Ἡ «Ἐλευθῶ», ἡ ὁποία μὲ τὸ παρὸν 24ον τεῦχος της συμπληρώνει τέσσαρα ἔτη ἀνελλιπούς ἐκδόσεως, θὰ εἰσέλθῃ ἀπὸ τοῦ μετὰπροσεχοῦς 25ου τεύχους, τὸ ὁποῖον θὰ κυκλοφορήσῃ εἰς τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου 1962, εἰς τὸ 5ον ἔτος τῆς ἐκδόσεώς της.

FISSAN

Τὰ ἰδιο-
σκευάσματα
ΦΙΣΣΑΝ

Ἀπαραίτητα διὰ τὴν
περιποίησιν τοῦ δέρματος
καὶ τὴν θεραπείαν τῶν
δερματοπαθειῶν

FISSAN

• Πούδρα • Ἀλοιφαὶ • Σάπων

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ
DEUTSCHE MILCHWERKE ZWINGENBERG / BERGSTR.

HESSEN - GERMANY

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Κ. ΚΑΝΑΡΟΓΛΟΥ - ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 12 - ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 612-421

ΤΡΙΑΙΝΑ

ή υγεία
του
παιδιού σας
είναι στο
άνθος
όρυζης

ΓΙΩΤΗ

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΤΡΟΦΩΝ
"Ι. ΓΙΩΤΗΣ ο.ε." ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΙΚΤΙΝΟΥ 3
ΤΗΛ. 527-900 - ΑΘΗΝΑΙ

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΑ ΤΗΝ «ΕΛΕΥΘΩ»

Ἐλάβομεν καὶ δημοσιεύομεν εὐχαρίστως τὴν κάτωθι ἐπιστολήν:

Μετὰ μεγάλης μου λύπης ἐδιάβασα εἰς τὸ 23ον τεύχος τοῦ περιοδικοῦ «Ἐλευθώ» καὶ εἰς τὴν εἰδικήν—«Ἀπὸ τὸν Κόσμο μας»—σελίδα (31-32) τὴν ἀγγελία: «Ἐνισχύσατε τὴν “Ἐλευθώ”». Σὰς ὁμολογῶ ὅτι οὐδέποτε μπορούσα νὰ φαντασθῶ, ὅτι εἶναι δυνατόν ἐμεῖς οἱ ἴδιες οἱ Μαῖες νὰ ἀπαρνούμεθα καὶ νὰ περιφρονοῦμε ὅ, τι ἀποτελεῖ τὴν τιμὴ καὶ τὸ καύχημα τοῦ κλάδου μας, συγχρόνως δὲ τὸν ἐπαγγελματικὸν μας καταρτισμὸν, τὴν ἐπιστημονικὴν ἐνημέρωσιν, τὴν κοινωνικὴν μας ἀνοδὸν καὶ τὴν προάπτισιν τῶν κάθε εἰδους συμφερόντων μας.

Ἡ λέξις «ἀπαράδεκτον», μού ἐδημιούργησε τὴν ὀδυνήρην ἐκπληξίν πού αισθάνεται τὴν προστά εἰς μίαν πράξιν πού ἡ συνειδησίς του, ἡ λογική, καὶ ἡ καρδιά του τοῦ φωνάζει ὅτι εἶναι πράγματι ἀπαράδεκτος.

Τὸ ἐπάγγελμα τῆς Μαίας σήμερα στὴν πατρίδα μας, ὕστερα ἀπὸ προσπάθειες καὶ ἀγῶνες, πού ἐσεῖς τόσο καλῶς γνωρίζετε, κατώρθωσε νὰ πάρῃ τὴν θέσιν πού τοῦ ἀνήκε. Θέσιν βασικῆς σημασίας διὰ τὴν προστασίαν τῆς μητρότητος καὶ τὴν ἐν γένει ἀνοδὸν τοῦ ἐπιπέδου ὑγιεινῆς τῆς πατρίδος μας.

Χρειάζεται ὅμως ἀκόμη πολλὴ δουλειὰ καὶ πολλὸς μόχθος διὰ νὰ σβῆσῃ μέσα στὴν σκέψιν τῆς κοινωνίας ἡ εἰκόνα τῆς παλιᾶς ἐμπειρικῆς Μαίας μὲ τὰ τεράστια μειονεκτήματα καὶ τὴν καταστρεπτικὴν ἐπιρροήν ἐπάνω στὴν ὑγείαν καὶ στὴν ζωὴ τῆς ὑπαίθρου κυρίως. Χρειάζεται ἐμεῖς οἱ Μαῖες τῆς καινούριας γενιᾶς νὰ δουλέψωμε διπλά, μὲ συναίσθησιν τῆς εὐθύνης μας, μὲ διάθεσιν καὶ πνεῦμα ἀγάτης, μὲ θυσίαις πολλὰς φορὰς.

Νὰ δουλέψωμε μὲ ὅλα τὰ ὄπλα πού μᾶς προσφέρει ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη καὶ ὁ τετραχρόνος ἐπιστημονικός μας καταρτισμός. Νὰ δουλέψωμε πολὺ, εἴαν θέλωμε νὰ σταθοῦμε στὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς μας καὶ νὰ στερεώσωμε καὶ νὰ διατηρήσωμε τὴν θέσιν πού μᾶς ἀξίζει μέσα στὴν κοινωνία. Καὶ ἡ «Ἐλευθώ» τὰ 4 τελευταῖα αὐτὰ χρόνια ἤρθε νὰ σταθῇ δίπλα μας, πολῦτιμος συμπαραστάτης καὶ ὀδηγός, στὸν δύσκολο δρόμον μας. Τὸ κάθε ἀσθεροῦς καὶ μὴ καινούρια βαθύτερη γνώσις τῆς ἐπιστήμης μας. Ἡ κάθε σελίδα τῆς καὶ μὴ φωτεινῆ ἀκτίνα στίς δυσκολίας τοῦ ἐπαγγέλματός μας. Ὀλόκληρη γιὰ μᾶς, γιὰ τὸ συμφέρον μας.

Πῶς εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ ὑπάρχουν Μαῖες πού δὲν τὰ ἐνοῶσαν ὅλα αὐτὰ; καὶ πού δὲν αισθάνθησαν ὑπερηφάνεια γιὰ τὸ περιοδικὸν πού κλείνει στίς σελίδες τὸν ὄλον τὸν παλμὸν τῆς ἀποστολῆς μας καὶ προαπτίει τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ κοινωνικὴν μας πρόδοτον;

Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀνταποκρίνονται κατὰ

τοιοῦτον τρόπον στοὺς κόπους καὶ προσπάθειαις πού κατέβαλε ὁ Σ.Ε.Μ. Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ, πού θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ καύχημά μας;

Αἰσθάνομαι πολὺ καλὰ τὴν πικρίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσίν σας ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ, καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς σὰς ἐγράψα. Γιὰ νὰ σὰς πῶ ὅτι οἱ κόποι σας δὲν πηγαίνουν χαμένοι. Ἐὰν ὑπάρχουν μερικὲς—λίγες εὐτυχῶς—Μαῖες πού δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν τὴν ἀξίαν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ περιοδικοῦ, ὑπάρχουν καὶ ἄλλες, οἱ περισσότερες, πού τὸν νοιώθουν πολὺ καλὰ καὶ πού αισθάνονται βαθιὰ εὐγνωμοσύνη διὰ τὸν Σ.Ε.Μ. Ἀθηνῶν πού ὑπῆρξε ὁ ἐμπνευστής καὶ ὁ ἰδρυτὴς τοῦ περιοδικοῦ. Καὶ σήμερα, μὲ αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν, θὰ ἤθελα νὰ δεχθῆτε τὴν ἐκφρασὴν καὶ τῆς δικῆς μου εὐγνωμοσύνης καὶ τὸ θερμὸν μου εὐχαριστῶν δι' ὅλους τοὺς κόπους καὶ τὰς προσπάθειαις σας διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλληνίδος Μαίας.

Θὰ ἤθελα δὲ ἀκόμη νὰ σὰς ὑποβάλω καὶ τὴν θερμὴν παράκλησιν νὰ μὴ σταματήσετε τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσπάθειάν σας διὰ τὴν συνέχισιν τῆς θέσιν δι' ὅλες μας πολῦτιμοι ἐκδόσεις τοῦ περιοδικοῦ μας.

Ἐπίσης θὰ ἤθελα νὰ παρακαλέσω ὅλας τὰς συναδέλφους νὰ ἐνισχύσουν ὅπως μποροῦν τὴν «Ἐλευθώ», καὶ πρῶτα-πρῶτα μὲ τὴν συνδρομήν τους, συστήνοντάς τιν καὶ σὲ ἄλλους. Ὅσες δὲ τυχόν ἔδειξαν ἀδιαφορίαν ἕως τώρα καὶ δὲν κατάλαβαν τὴν ἀξίαν του, νὰ ἀναθεωρήσουν τὴν στάσιν των καὶ νὰ ἐπανορθώσουν ἕνα λάθος τόσο σοβαρὸν διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν των καριέρας.

Σὰς παρακαλῶ ἡ παροῦσα μου νὰ δημοσιευθῇ καὶ διὰ τοῦ περιοδικοῦ.

Μετὰ πάσης τιμῆς

ANNA ΣΤΕΛΕΤΑΡΗ

Διευρωματοῦχος Μαῖα Μ.Μ.Η.

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς τὴν ἀξιότιμον ἐπιστολογράφον μας διὰ τὰ εὐγενῆ καὶ ἐνθαρρυντικὰ λόγια πού εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς ἀπευθύνῃ. Ὀλόκληρον τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τῆς ἀοπνέει ὄχι μόνον τὴν εὐγένειαν τῶν αισθημάτων της, ἀλλὰ καὶ τὴν πίστιν της εἰς τοὺς σκοποὺς τοὺς ὀπίουους ἐπιδιώκει ἡ «Ἐλευθώ». Τοιαῦται ἐπιστολαὶ ἀποτελοῦν δι' ἡμᾶς, πού μοχθοῦμεν διὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς «Ἐλευθῶς», ἰσχυρὰς παρορμησεις διὰ νὰ συνεχίσωμε τὸν ἀγῶνα μας, μέχρι πλήρους ἐπιστέψεως αὐτοῦ διὰ τῆς νίκης. Καὶ νίκη μας θὰ εἶναι νὰ καταστήσωμε τὴν Ἑλληνίδα Μαίαν τὴν καλύτεραν Μαίαν τῆς Εὐρώπης. Τὸ γέρας εἶναι μεγάλο, καὶ ἀξίζει κάθε κόπον καὶ κάθε θυσίαν.

Γάλα κατ' έξοχὴν « προφυλακτικὸν »

Διὰ τὴν κανονικὴν διατροφήν τῶν ὑγιῶν βρεφῶν.
Τὸ Πελαργκὸν αὐξάνει τὴν ἀντίστασιν εἰς τὰς λοι-
μώξεις, προλαμβάνει τὰς δυσπεψίας, καταπολεμεῖ
τὰς ἀναγωγάς, ἐμποδίζει τὴν ὑποχλωροδρίαν.

Ἕτοιμον πρὸς χρῆσιν.

Pelargon

Γάλα πλήρες ὀξινοσθέν εἰς κόνιν

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΑΝΔΡΕΑΣ Ι. ΔΡΙΤΣΑΣ & ΥΙΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ: ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ 18 — ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ: ΑΚΤΗ ΜΙΑΟΥΛΗ 3
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: 27.033 — 26.602